

Dr. med. Augusts Forels

Dr. phil. et jur. h. c.

D z i m u m u j a u t ā j u m s

Četrās grāmatās

III

Praktiskās Bibliotēkas izdevums

Rīgā, Avoņu ielā Nr. 33

Taļrunis 3-0-1-7-5

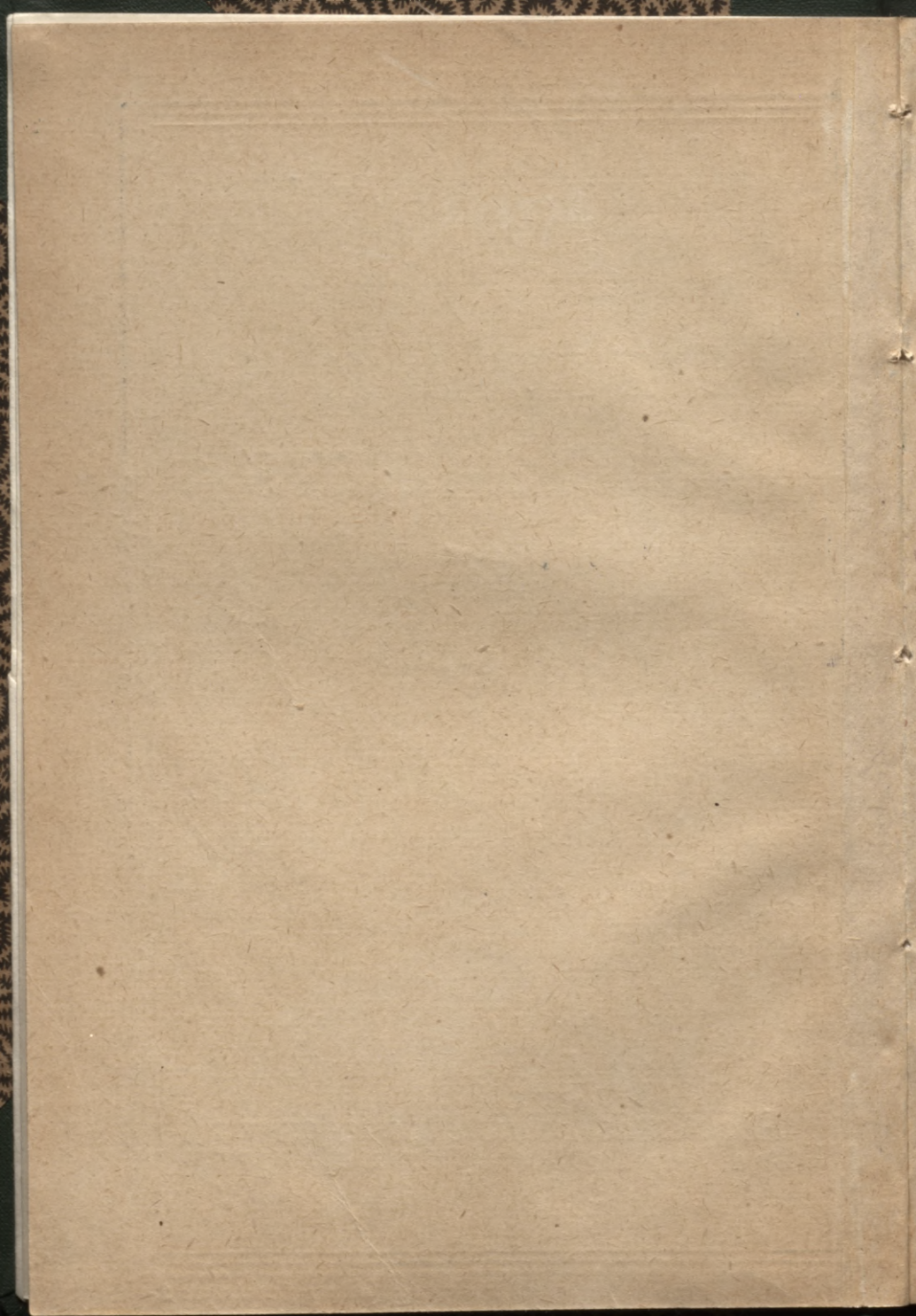
1

9

3

1

Maksā Ls 2.—

III 61
21 Forel August

Dr. med. Augusts Forels

Dr. phil. et jur. h. c.

bij. psihiatrijas profesors, Cīriķes un Ivornas vājrātīgo iestādes direktors

Dzimumu jautājums

*Dabaszinātnisks, psiholoģisks un higiēnisks
apcerējums līdz ar svarīgu sabiedrisku nā-
kotnes uzdevumu atrisināšanas mēģinājumiem*

Četrās grāmatās

III

Praktiskās Bibliotēkas Izdevums

Rīgā, Avotu ielā Nr. 33

Tārunis 3-0-1-7-5

I

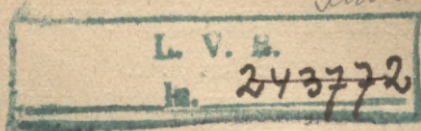
9

3

I

612.6

Bib. 60

✓ 1953

0309046532

Splest. „BURTNIEKS“
Rīgā, Avotu ielā Nr. 33

Desmitā nodaļa

Dzimumu jautājuma attiecības pret naudu, privātīpašumu un karu. Aprēķina laulības Prostitūcija; savedēju arods; kokotes un metreses. Pasaules karš

Sestā nodaļā, kur apskatījām vēsturisko laulības attīstības gaitu, redzējām, ka senā sievu pirkšanas laulība un poligamija uzskatamas ne tikai par pārejas pakāpi, bet tai pašā reizē arī par kultūrālu neceļu, ko ietekmējusi cilvēku sabiedriskās sadzīves un īpašuma jēdziena attīstība. Kamēr ģimene vai, pareizāki sakot, ģimeņu konglomerats radījis sabiedrisko kopību jeb sadzīvi, pateicoties atsevišķo individu dažādam attīstības stāvoklim, arvien noticis un notiekas, ka stiprākie un spējīgākie mēģina valdīt par pārējiem un tos izmantot savā un savas ģimenes labā.

Kautko tamlīdzīgu novērojam jau pie dzīvniekiem. Piemēram, dažas vecākas bites, t. s. laupītājas, atņem citām bitēm viņu saražoto pārtiku. Tāpat — skudrām pāstāv kautkas līdzīgs instinktīvi ievestai verdzībai, jo stiprākās skudras bieži vien nolaupa vājākām oļiņas. Nepilnīgākās zīdītāju sabiedrībās (pie ragulopiem un daudzām pērtiķu pasugām) vecāki tēviņi vai dūšīgākās mātītes (pie govīm) patvarīgi uzmetas pārējiem par vadoni. Tomēr, te vēl nemanām nekā tāda, kas kautcik norādītu uz privātīpašuma nojēgu vai parašām. Šie dzīvnieki vēl nav nonākuši pie īstās īpašuma vērtības atziņas. Privātīpašuma nojautu mēs atrodam tikai pie dažiem savrup dzīvojošiem dzīvniekiem, kas par tādu uzskata savu mītni un tās tu-

vāko apkaimi, kā arī savāktos barības krājumus. Spilgtāka jau ir kolektīvā īpašuma izjūta, kas instinktīvā ceļā ieviesusies pie bitēm, lapsenēm un sevišķi pie skudrām. Tā, piemēram, skudras uzskata kā sava pūžņa pieredumu arī tos kokus, kur mitinās viņu slaucamās govis — lapu utis, un tos attiecīgi aizstāv pret svešniecēm.

Cilvēks ir pirmais, kas, sasniedzis zināmu kultūralu attīstības līmeni, individuēli sapratis tos labumus, ko viņš var sev iegūt, ne tikai kā zināma zemes gabala un darba produktu, bet arī kā citu cilvēku īpašnieks — izmantojot viņu darbu.

Virieša dzimums, ka stiprākais, prata ar šo izdevīgo īpašumu saistīt arī savu dzimuma dziņu apmierināšanu, novedot savā kalpībā un izmantojot daudz vājāko dzimumu — sievieti. Tā sieviete palika pirmkārt — par pārdodamu lietu, pret ko varēja iemainīt citas kārojamas mantas, bet otrām kārtām — pircējam tā bija reizē dzimuma dziņas apmierināšanas līdzeklis un vērtīgs darba spēks, ko reizē varēja izmantot arī kā jauna nākošā darba spēka — bērnu audzinātāju.

Kā tas etnoloģijā un vēsturē jau pietiekoši gaiši aprādīts, šis apstāklis radīja īstu tirgošanos ar milu, vai pareizāki — ar dzimuma dziņas apmierināšanas līdzekli. Mēs jau aprakstījām, kādus labumus savā laikā prata iegūt poligamie mežoņi no savām daudzajām sievietēm un bērniem, un kā caur to cēlās sievu un bērnu pirkšana un pārdošana. Šāda pirkšana un pārdošana ļoti atgādina vergu tirdzniecību, ar kuŗu tai daudz un ciešas saites.

Paldies Dievam, mūsu modernos laikos tamlīdzīgas lietas novērstas un vairs nav iespējamās. Bet no naudas iespaida abu dzimumu attiecībās mēs tomēr vaļā neesam tikuši, un vēl nezinu, vai tagad ir daudz labāki, kā agrāk.

Kā redzējam sestā nodaļā, pateicoties mūslaiku dzīves sarežģījumiem un pieaugošai izsmalcinātībai, sievu un bērnus arvien vairāk mēdz uzskatīt kā greznuma priekšmetus — luksusu, bet nevis vairs kā bagātību, par kādu tos uzlūkoja senāk.

Tam pamatos divi iemesli. No vienas puses, pasaulē tagad valda daudz brīvāki un cilvēcīgāki uzskati, kas veicinājuši sievietes un bērna sociālā stāvokļa un tiesību

uzlabošanu; vīrietim arvien vairāk tiek ņemtas iespējas tos izmantot savā labā tā, kā senos patriarchālos laikos. Ģimenes tēvam tagad tiek uzlikts par pienākumu uzturēt sievu un bērnus un gādāt par bērnu pienācīgu audzināšanu un izglītību. Nabadzīgākos sabiedrības slāņos gan vēl var dažkārt redzēt izmantojam sievu un bērnus mantkārīgiem nolūkiem. Bet toties pie bagātākiem un izglītotākiem lieta bieži vien ir pavisam ačģārna. Te, gribēdams un cenzdamiem savai ģimenei būt labs un pretimnākošs, tēvs nereti to izaudzē greznumā, pārticībā un slinkumā, kas tai nāk tikai pašai par ļaunu. Bez tam, mūsu laiku refinētais dzīves veids ļoti lielā mērā saticina vispārējo tikumību. Tas iedarbojas uz visu sabiedrību un tai ietekmē tādu dziņu pēc greznuma un spožuma, ka arvien grūtāki nākas izaudzēt vienkāršu, veselīgu un spēcīgu ģimeni. Vīri un sievas, vairāk gan pēdējās, cenšas viens otru pārspēt gan ar rotas lietām un tērpiem, gan ar greznāku un ērtāku dzīvokļa iekārtu, spožām viesībām un rautiem. Tādā kārtā cilvēks lielāko daļu strādā tikai, lai apmierinātu tukšu uzpūtību un greznuma kāri, un panāk to, ka mūsu gadusimtenī, kas kulturālā, zinātniskā un tehniskā ziņā tālu pārsniedz iepriekšējo laikmetu ieguvumus un uzrāda dzīves iztikai pilnīgi pietiekošas produkcijas iespējas, vēl arvien atrodam ne tikai pārticībā līgsmojošus bagātņiekus no vienas un trūkumā smokošus nabagus no otras puses, bet konstatējam arī to, ka „aiz taupības“ arvien vairāk samazinās arī laulību skaits un bērnu dzimstība. Bez tam, mūsu augošo jaunātni vēl samaitā arī ačģārna audzināšana, narkotisko vielu (alkohola) lietošana un pārāk vienkopusīgs dzīves veids. Ja arī uz to mazāk norāda labi koptā un labi barotā āriene, tad pieaugošā nervozitāte ir pietiekoši gaiša izvirtības zīme. Šāda jaunātnē būs vēlāk tā pieradusi pie dažādām mākslīgi radītām vajadzībām, ka prasīs no sabiedrības daudz vairāk, nekā pati spēš tai dot, kamēr derīgam sabiedrības locēklim jābūt gluži citādam. Kā sevišķi nelāga parādība te jāatzīmē Ziemeļ-Amērikas sievietes slinkums.

Tagad apskatīsim sekas, ko šāds stāvoklis ienesis moderno cilvēku dzimumu dzīvē. Tādas mēs varam uzskaitīt pavisam trīs: pirmkārt — aprēķina laulības,

otrkārt — prostitūciju un savedējus un treškārt — t. s. ārlaulības sakarus.

1.

Aprēķina laulības.

Aprēķina laulības ir senās sievu pirkšanas laulību pēctece, un uzskatama kā viņas vismodernākais veids. Senāk vīrs pirka sev sievu, un tēvs pārdeva meitu. Tagad vīrs pārdodas sievietai, un tēvs pārka sev meitas vīru.

Par laimi, lieta vairs nav tik bēdīga kā senāk, jo pircēja un pirktais vairs nav saistīti ar īpašuma tiesību saitēm.

Neskatoties uz visu to, mūsdienu aprēķina laulībās vēl arvien iespējamās visnetīrākās spekulācijas un izmantošana. Tas jau visiem pietiekoši labi zināms, un mēs pie tā arī sīkāk neuzkavēsimies. Mīlas, laba rakstūra, tikumības, dvēseļu saskaņas un miesīgās un garīgās veselības vietā laulībās tagad pirmā un pēdējā vietā stāv nauda un kas ar to sakarā. Nauda tā apmāj ļaužu lielāko daļu, ka tie paliek tikpāt kā ar aklību sisti un nemaz neievēro, ka laulībā sievas miesīgie un garīgie tikumi un veselība daudz vairāk vērti, nekā bankā noguldītie kapitāli, ko vieglprātīgi bērni drīz vien būs izšķieduši. Tā ļoti bieži notiek tādas nelaimes, kas viegli vien būtu novērstas, ja ļaudis pārāk neaizrautos no naudas kāres un, iedzimtības likumu galīgi aizmirsdami, aprēķina laulībās neradītu nekam nederīgus pēcnācējus, kamēr isti tikumīgiem cilvēkiem aiz naudas trūkuma bieži vien jāpaliek neprecējušiem un bez bērniem.

Raksturīgu un principiāli simptomātisku piemēru šai parādībai uzrādīja līdzšinējā vācu armija, kur virsnieki, ja tikai tie nebija no mājām pietiekoši apgādāti, drīkstēja precēt tikai tādas sievietas, kas ar savu kapitālu varēja sabiedrībā uzturēt virsnieka ģimenei „pienākošu cieņu.“ Šī iekārta, ko visādi centās uzturēt un nostiprināt, pietiekoši norāda uz to, cik zemu noslīdējuši mūsu tikumi, pateicoties naudas visvarenībai un sabiedriskā stāvokļa aizspriedumiem. Tādā kārtā virsniekam nekādi ne-

bija iespējams reizē apprecēties un kalpot savai tēvu zemei, ja tikvien tas negribēja pārdoties bagātai sievai ar zināmu sabiedrisku stāvokli. Citiem vārdiem, par virsnieku dienot, nevarēja vis apprecēties aiz tīras mīlas vien, ja pašam nebija savu pietiekošu līdzekļu laulības kopdzīvei. Par laimi, virsnieku starpā tomēr bija arī tādi, kas apprecējās aiz mīlestības. Bet ja gribēja dabūt atļauju laulībām, tad nepietika ar noteiktu kapitālu vai ienākumiem vien. Sievai vēl vajadzēja būt pietiekoši izglītotai un nākt no zināmām sabiedriskām aprindām. Ja kapitāls bija lielāks, tad uz pārējiem noteikumiem, kā saka, skatījās caur pirkstiem. Sievai bija jāpiedalās visās virsnieku kluba ballēs un oficiālās viesībās, un tā nedrīkstēja atklāti piekopt nekādu vienkāršu amatu, bet viņas vecākiem bija stingri aizliegts pat turēt atklātu tirgotavu! Kāda mana tuvāka radniece bija savā laikā dzirdējusi māti sakam savai meitai: „Ja tu negribi viņu precēt, tad arī neprec; mēs tevi nemaz uz to nespiežam; mums naudas diezgan. Ja tev vēlāk uznāks patika precēties, gan mēs vienmēr varēsim tev nopirkt kādu virsnieku.“

Ta sauktās aprēķina laulībās mūsu laikos galvenā loma pieder gandrīz vai vienīgi naudai. Agrāk no svara bija dzimums un dižciltība. Bet toreiz dižciltībai bija arī pietiekoši liela vara un līdzekļi. Tagad, nauda to izspiedusi un vienīgā valda pasauli. Ja kādam ienāktu prātā sākt to konsekvēnti un enerģiski apkarot un atgriezties pie veciem pieticīgiem tikumiem, vienkārši gērbties, strādāt roku darbu un ēst pie viena galda ar kalpiem, tā sauktā augstākā sabiedrība to uzskatītu par nepilnīgu. Uz tādu pat viesnīcas sulaini un veikalu pārdevēji noskatās ar nicināšanu, kā no augšas uz leju, un to dēvē gan par rupju tēviņu, gan par skopuli vai savārdnieku, gan, beidzot, par tādu, kam jau sen būtu vieta kādā trako namā. Tā tad modernai naudas virskundzībai var pretoties tikai ļoti uzmanīgi un līdz zināmāi robežai, un taisni pie laulībām lieta ir visnedrošākā un visgrūtākā. Ja kāds izglītotš, bet mazzturīgs cilvēks sado mātu apprecēties, lai tādā kārtā izvairītos no prostitūcijas un tamlīdzīgiem netikumiem, bet savai sievai varētu piedāvāt tikai vienkāršu studenta dzīvi mēbelētā istabīņā,

tad ļoti grūti nāktos atrast izglītotu meiteni, kas būtu ar mieru doties ar viņu pie altāra. Visam jānotiek tā, kā to prasa mode un sabiedriskais stāvoklis, un tas bieži vien padara laulības par pilnīgi neiespējamām. Toties, tas pats students var dzīvot ar kādu sievieti brīvā kopdzīvē, jo te vairs nav jāreķinās ar stāvokli, un tie līdzekļi, kas nepietiek laulāto kopdzīvei, tiek atzīti par pilnīgi pietiekošiem konkubinātam. Kāpēc? Ar šo jautājumu es gribu tikai ierosināt attiecīgu problēmu, pie kuras mēs sīkāki pakavēsimies drusku vēlāk, kā arī vērst uzmanību uz to augoni, kas sagandē mūsu laiku dzimumu dzīvi.

Zem aprēķinu laulību vārda parasti saprot tādas laulības, kas nav vis noslēgtas aiz savstarpējas mīlas, bet gan aiz materieliem aprēķiniem. Tanīs liela loma bieži vien pieder sabiedriskam stāvoklim un vārdam, kas galu galā ir tas pats, tikai citādā nokrāsā. Dažreiz tas ir kāds izputināts dižciltīgais, kas apprec bagātu mantinieci no pilsoniskām aprindām, lai ar tās palīdzību varētu no jauna tikt pie naudas, kamēr viņai atkal aiz iedomības ļoti gribas tikt dižciltīgo sabiedrībā. Citreiz tā ir kāda kokote, kas ar veikla flirta palīdzību tēlo īstu mīlestību, lai tādā kārtā savaldzinātu savos tīklos bagātu vīru. Vēl biežāki tās ir abas puses, kas dodas laulībā ar zināmu aprēķinu un bezkaunīgi krāpj viena otru, pa lielākai daļai spekulēdamas uz gaidamo mantojumu. Nereti vīri sev izvēlas sievu ar tik-un-tik lielu kapitālu un pie tam daudz kārt pārreķinās, jo nemaz neņem vērā tādas sievas rakstūru, kas bieži vien izrādās pavisam nelāgs un neciešams. Bagāti ļaudis parasti to vien lūko, kā caur laulībām, ar liela pūra palīdzību novelt uz godīgu, bet nabadzīgu cilvēku pleciem savus nekam nederīgos bērnus. Aprēķina laulības pastāv ne tikai bagātnieku aprindās, bet ar visām savām maitājošām sekām uzzeļ arī vienkāršā tautā, pie zemniekiem un strādniekiem. Cik nav tādu lādzīgu kalpoņu, kam ar pūlēm izdevies iekrāt savu simtiņu latu vai franku, kas tādēļ uz ātru roku tiek apprecētas un ko skaistais „vīrs“ pamet, tikko iekrātā naudiņa nodzīvota? Ar to nemaz negribu apgalvot, ka aprēķina laulības vienmēr var būt tikai nelaimīgas. Naudas darījums var būt arī godīgs un tam var sekot arī

savstarpēja mīla, it sevišķi, ja viena vai abas puses savos aprēķinos nav ņēmušas vērā vienīgi naudu, bet arī rakstūru, veselību u. t. t.

Lai izvairītos no liekas banalitātes, atstāsim pie malas jautājuma sīkāku apskatu, jo to jau pietiekoši plaši iztirzājuši modernie rakstnieki savos romānos un priekšlasījumos, un beigsim ar gala slēdzienu, ka aprēķina laulības atver visplašākās iespējas meliem, blēdībai un visāda veida netikumiem. Tās pat pilnīgi pamatoti tiek dēvētas par dižciltīgāku prostitūcijas veidu. Starp citu, es nebūt nedomāju apgalvot, ka aprēķina laulības tagad būtu daudz biežāki sastopamas, nekā senāk. Mūsu laiku jaunātnēi ir lielāka izvēles brīvība, un tas rada zināmu pretsparu. Agrāk visai bieži gadījās, ka vecāki savus bērnus izprecināja ar varu, tos tikpat kā pārdodami. Tomēr, laulību kandidāti vēl arvien kaulējas tāpat kā senāk.

2.

Prostitūcija un savedēju arods.

Kā to jau redzējam sestā nodaļā, prostitūcija ir ļoti sena parādība un sastopama, kā izvirtības pazīme, pie visām kultūras tautām.

Tur, kur sieviete bija palikusi par pirkšanas un pārdošanas priekšmetu, dažas sievietes pilnīgi dabīgi nāca uz domām šo tirdzniecību piekopt, ja vien iespējams, pašām uz sava rēķina, t. i. nevis ļauties pārdoties kā laulību priekšmetam, bet gan pašām pārdot sava daiļuma izmantošanas tiesības. Tā kā vīrietis tomēr ir stiprākais, tad pie kultūrāli vēl diezgan zemu stavošām tautām viņš atrada par izdevīgu arī šo tirdzniecības nozari pārņemt savā ziņā un lika sev padotām sievietēm nodarboties ar prostitūciju. Mēs jau redzējam, ka šādi izmantoja pat vecāki savus bērnus un vīri savas sievas. Mūsu modernos kultūrālos laikos šādām briesmām padotas prostitūtes, kam ļoti bieži viņu piegulētāji nodara pārestību, vai arī nesamaksā. Tamdēļ arī viņas pilnīgi dabīgi meklē kādu, kas tās pasargātu no tamlīdzīgām nejausībām.

Šādu aizsardzību tās atrod vai nu vīrieša — mīļākā personā, kam viņas par to samaksā (sutenērs), vai arī salīgdamas ar kādu veikalnieku, kas viņas amatu izmanto savā labā (savedējs). Pie gadījiena sutenēra vai savedēja lomu uzņemas arī prieka meitas likumīgais vīrs un māte vai tēvs. Sutenēru un savedēju arods tādā kārtā arvien bijusi kā prostitūcijas sekas.

Prostitūcija zēlusi visos laikmetos, bet sevišķi tā uzplaukusi krusta karu laikos (sk. 6. nod., 17). Mēs tomēr neuzņemsimies šē aprakstīt viņas vēsturi, jo mūsu nolūkiem pilnīgi pietiks, ja iepazīsimies ar prostitūcijas stāvokli mūsu modernos laikos. Aizrādīsim tikai to, ka pie daudzām vecām un arī pie tikko uzpeldējušām jaunām tautām, kas vēl seksuāli nav samaitātas, prostitūcijas vai nu tikpat kā nepavisam nav, vai arī tā pastāv ļoti mazā mērā.

Par savu tagadējo iekārtu tai galvenā kārtā jāpateicas Napoleonam I. Tāpat kā visā viņa pārējā likumdošanā attiecībā uz laulību un abu dzimumu savstarpējiem sakariem, arī prostitūcijas iekārtā atrodam Napoleona parasto ieskatu iespaidu: pilnīgu sievietes tiesību nonievāšanu un tās pazemošanu līdz vīrieša baudas priekšmetam un sugas turpināšanas daiktam.

Zināšanai aizrādu, ka šai grāmatā ar „savedēju aroda“ vārdu apzīmēšu tikai profesionālu nodarbošanos ar savešanu. Turpretīm, vācu sodu likumi paredz pārmācības namu, kā sodu par savešanu, arī tādā gadījumā, kad māte, to zinādama, savā mājā ļāvusi līgavainim piegulēt viņas 30 gadus veco meitu, kā tas noticis Dornā. Savešanas jēdziens šē nepiedodami paplašināts un sajaukts ar ārlaulības kopdzīves (konkubināta) jēdzienu. Bet pēc manām domām, ārlaulības kopdzīvi kā tādu nekādā ziņā nedrīkst sodīt, kamēr tā pastāv no labas gribas un pieaugušu cilvēku starpā, sevišķi vēl, ja nevienam ar to netiek nodarīts nekāds ļauns.

Prostitūcijas iekārta

Mēs tikko iepazīnāties ar tiem apstākļiem, kādos pilnīgi dabīgi ieviešas prostitūcija līdz ar sutenēru un savedēju arodu.

Starp citu, par savu iekārtu tai jāpateicas arī da-
žiem ārstnieciskiem atzinumiem. Astotā nodaļā mēs ap-
skatījām veneriskās slimības. Jo tuvāki tās izpētija, jo
skaidrāki bija redzams, ka tās stāv ciešos sakaros ar
prostitūciju. Sifilisa un gonorejas slimības dīgļi parasti
atrodas dzimumorganos, tā kā pie katras kopšanās ar
veneriski slimu kaite ļoti viegli var pielipt arī veselam.
No tā pilnīgi dabīgi izriet slēdziens, ka saslimšanas risks
pieaug līdz ar kopošanās skaitu. Tamdēļ arī, ja kāda
sieviete sistēmatiski pārdodas visiem vīriešiem, kas tikai
to vēlas, tad — pirmkārt — jāreķinās ar arvien lielāku
iespēju, ka viens no tiem viņu aplaidīs ar kādu venerisku
slimību. Otrkārt, ja nu reiz tā saslimusi, tad līdz ar
katru turpmāko dzimumu satiksmi aug iespēja, ka viņa ar
šo slimību saindēs arī savu pieguletāju. Šo vienkāršo
aritmētisko aprēķinu, diemžēl, pārāk maz ievēro. To ņem
vērā tikai tad, kad tas jau nesis savas bēdīgās sekas un
jau par vēlu to ievērot. Te vēl reiz jāņem vērā, ka sifilisu
ļoti grūti izdziedēt un ka šīs slimības inde pirmos divos
gados izplātīta visā slimnieka organismā un asinīs, tā kā
viņas dīgļi slēpjas ne tikai lielākās, bet arī pašās sīkā-
kās vainās, ko grūti pat saskatīt. Tāpat jāatceras, ka,
sevišķi pie sievietes, bet nereti arī pie vīrieša, gonoreja
var būt šķietami izdziedēta, lai gan, patiesībā, tā ir tikai
apārstēta un pārgājusi chroniskā veidā. Tādā gadījumā
slimais nekādas sāpes vairs nejūt, bet slimības dīgļi
(gonokoki) tomēr vēl dzīvi. Tie ieperinājušies pašās dzi-
ļākās un paslēptākās dzimumorganu gļotādas krokās, sie-
vietēm bieži vien pat dzemdē, un nav uzietami arī pie
visrūpīgākās un pilnīgākās ārsta apskates, nemaz jau ne-
runājot par galīgo izdziedināšanu, kas tādās reizēs tikpat
kā neiespējama. Bez tam, ņemot vērā dažādās nedabi-
skās manipulācijas, kādas nereti sastopam prostitūcijā,
visai bieži atgadās, ka inficēta ir arī prostitūtes mutes
gļotāda. Tā kā nu nevar būt drošs ne par vienu ķer-
meņa daļu, ka tanī nav slimības dīgļu, tad nemaz nenā-
kas tik grūti saprast, cik daudz briesmu slēpjas pār-
kamā baudā. Piemēram, atcerēsīties tikai ceturtnā no-
daļā aprādīto vīru, kas piecos gados bija piegūlējis
2.000 sievietes un pie tam bija caur un cauri veneriski
slims. Ja tas arī savā ziņā ir izņēmums, tad cik nav

tādu gadījumu, kur atkārtojas gluži tas pats, tikai mazākā mēra? Kā gan lai tādos apstākļos prieka meitas būtu vēl veselās? Salīdzinot ar šo vīru, karālis Salamans ar visām savām 500 sievām bija samērā vēl atturīgs, un — galvenais — nevienam nenodarīja nekā ļauna. Mūsu valstī, kas grib būt kristīgi monogama, gan vajadzētu piegriezt drusku vairāk vērības naudas karāļu poligamijai.

Visu to pienācīgi apsvēruši un būdami pārliecināti, ka tādejādi, ja arī galīgi neizbeigs, tad vismaz kautcik mazinās prostitūcijas briesmas, Napoleona laika ārsti arī ievēda tagadējo prostitūcijas reglamentāciju. Par pašas prostitūcijas, kā tādas, iznīdēšanu nevienam pat nenāca prātā, jo to tie uzskatīja par kautko pilnīgi neiespējamu.

Ievestā iekārta pastāv policijai dotā valā uzmeklēt un pierakstīt sievietes, kas nodarbojas ar prostitūciju, un tās piespiest izņemt tā saukto kartiņu. Pierakstītām vienu vai divas reizes nedēļā, vai ik pāra nedēļas, jāļaujas izmeklēties no policijas norādīta ārsta. Citādi tās apcietina un soda. Visi pārējie noteikumi galvenā kārtā tiecas uz to, lai, lietu vienkāršojot, prostitūtes pēc iespējas iedabūtu kāda savedēja vai savedējas vadītā atklātā namā, vai t. s. bordelī, kur vieglāki iekārtojama ārsta izmeklēšana. Pats par sevi saprotams, ka šāds bordelis teorētiski nav nekāds valsts iestādījums. Jau viņa nosaukums vien — „maison de tolérance“ pietiekoši skaidri norāda, ka to nebūt neuzskata par sava veida labierīcību, bet gan — par kautko tādu, ko tikai piecieš. Bet tā kā no pieciest ir tikai viens solis līdz patentēt, organizēt, piekrist un, beidzot, aizstāvēt, pabalstīt un ieteikt, pie kam pārēja ir tik dabīga, ka to tikpat kā nemaz nemana, tad praktiskā lieta izrādās pavisam otrāda. Ja valsts piecieš prostitūciju un bordeļus, viņas iestādēm gribot vai negribot jāielaižas darīšanās ar prostitūtēm un savedējiem, kas patiesībā nozīmē tikpat daudz, kā tos likumīgi atzīt. Tā kā valsts reti kad medz ko darīt par brīvu, tad viņa pieprasa par savu iejaukšanos arī attiecīgu atlīdzību. Prostitūtes un savedēji šo atlīdzību valstij maksā patentu un nodokļu veidā. Bet sakamvārds saka: „Kas maksā, tas pavēl“. Šis teiciens nav jau tūlīt jāņem burtiski, bet to arī neviens nevar noliegt, ka maksātājam ārvien zināms iespaids uz naudas saņēmēju, un tādā kārtā bor-

deļu turētāji un policijas pierakstītās prostitūtes, kas iznēmušas attiecīgu kartiņu, jūtas itkā valsts atzītas personas. Tas viņus ziņamā mērā paceļ ne tikai savās, bet arī liela vairuma citu ļaužu acīs, kas to lietu nav tuvāk pārdomājuši. Kā piemēru pievedīšu divus visai raksturīgus gadījumus. Viens no maniem draugiem bija ar sirdi un dvēseli nodevies patlabanējās prostitūcijas iekārtas apkarošanai. Kādu dienu pie viņa ieradusies vecāka sieviņa, kas acīmredzot visu pārpratusi, un, noraudājusi rūgtu asaru par savas meitas pārāk vieglprātīgo dzīves veidu, lūgusi, vai mans draugs nevarot viņai palīdzēt, lai meitu iedabūtu kādā valsts patentētā bordelī; tad vismaz viņa būšot valsts iestādē, un viss būšot kārtībā! Pie Parīzes policijas prezidenta reiz atnākusi labi pazīstama bordeļa turētāja un lūgusi, lai tas pārraksta atklātā noma koncesiju uz viņas deviņpadsmit gadus vecās meitas vārda. Viņas iestāde esot ļoti kārtīga un tiekot vadīta godprātīgā un dievbijīgā garā; bet viņas meita esot ne tikai augsti tikumīga persona, bet arī labi iestrādājusies visos uzņēmuma sīkumos, un tamdēļ pratīšot to vadīt tikpat labā garā arī uz priekšu.

Es domāju, ka ar šiem abiem ļaužu naivuma un nezināšanas piemēriem pilnīgi pietiks, lai aprādītu, cik ātri var sajukt jēdzieni, kā arī, lai raksturotu patlabanējās prostitūcijas iekārtas morālo pusi. Prostitūtu, bordeļu turētāju un apmeklētāju psiholoģiju sīkākī apskatījis jau Gijs de Mopasāns savā lieliski uztvertā novellē „Teljes nams“. Mēs tamdēļ arī pie tās vairāk neuzkavēsimies.

No augstāk teiktā izriet, ka prostitūtu medicīniskā izmeklēšana nedod un arī nevar dot tādus rezultātus, uz kuņģiem varētu droši paļauties, un ka lielākā daļa vīriešu tomēr tiem paļaujas un drošu prātu metas prostitūtu apkampienos. Ārstu izmeklēšanas galvenais nolūks ir veneriski saslimušās prostitūtes uz laiku izņemt no apgrozības un spaidu kārtā ievietot slimnīcā. Ikviens labs lietas pazinējs tomēr pateiks, ka praktikā šis labais nolūks reti kad tiek sasniegts. Gandrīz vai visas prostitūtes diezgan ātrā laikā saslimst ar kādu venerisku slimību. Tagad, no vienas puses, kā prostitūtei pašai, tā arī bordeļa turētājam, izdevīgāki, ja uzturēšanos slimnīcā padara pēc ie-

spējas Isāku; no otras puses, bordeļa ārsts pa daļai pār-
tiek no šo ļaužu maksājumiem, tā ka viņa paša interesēs
ir tos zināmā mērā saudzēt. Te nu rodas gandrīz vai
neatrisināms konflikts, jo veneriskās slimības ļoti grūti
izārstējamas un prasa daudz laika. Hollandiešu ārsts
Šanflerī van Issjelsteins, kas pazīstams ar savu godprā-
tību un rūpību un gribēja izņemt no apgrozības visas
slimās bordeļa meitas, nonāca pie tā, ka nosūtīja uz il-
gāku laiku slimnīcā gandrīz vai visas apskatītās prosti-
tūtes. Pats par sevi saprotams, ka tas sacēla vai veselu
revolūciju, un ārstam nopietni vien bija jābaidās par savu
dzīvību. Parasti, pat slimnīcā uz visu noskatās caur
pirkstiem, sadziedē redzamākos izsitumus un vainas, ap-
tura gonorejas tecī, un tad laiž, lai prostitūte atkal pie-
kopj savu amatu. Arī izmeklēšanai gribot vai negribot
jābūt zibenātrai. Ja ārsts gribētu katru prostitūti ikne-
dēļas pamatīgi izmeklēt, tad vairs nevarētu pastāvēt ne
bordeļi, ne prieka meitas, ne arī ārsti.

Tā Ivans Blochs raksta: „Lai gan skaidri zināms,
ka Berlīnē katra trešā prostitūte sirgst ar gonoreju,
1889. gadā tas tika konstatēts tikai pie 200., bet 1884. g.
pat tikai pie 1873. izmeklēšanas!“ Te nu mēs redzam,
cik daudz var paļauties uz prostitūtu medicīnisko apskati
pat pie vispār pazīstamās „vācu akurātības“! Ar sevišķu
gandarijumu šē atzīmeju, ka venerisko slimību speciālisti
(Blaško, J. Blochs u. c.) arī paši nākuši pie tās atziņas,
kas jau gadiem ilgi vada Butlera kundzes pasākto abo-
licionisma kustību. Es to arvien esmu aizstāvējis, cik
vien tas stāvējis manos spēkos, sevišķi pret Kaposi (Zur
Frage der staatlichen Regulierung der Prostitution; Stok-
holmas kongresā 1890. g.). Bez tam, kopīgi ar Bos-Jē-
gera kungu, 1896. gadā man bija tas gods ierosināt at-
tiecīgu tautas nobalsošanu, kas Cīriches kantonu Šveicē
uz visiem laikiem atsvabināja no bordeļiem un savedē-
jiem.

Daži gudrinieki izdomājuši kādu priekšlikumu, kas
pats par sevi gan būtu diezgan radikāls, bet praktiski
nosaucāms tikai par utopiju. Pēc viņu uzskatiem vaja-
dzētu izdot likumu, ka ikviens vīrietis, kas gribētu pie-
gulēt bordeļa meitu, vispirms medicīniski apskatāms.

Varbūt arī, ka tā būtu vienīgā iespēja pasargāt prostitūtes no saslimšanas ar veneriskām kaitēm. Bet iedomājaties, kas gan notiktu, ja šāds priekšlikums būtu jāizved dzīvē! Iedomājaties tikai dažus pastāvīgākus bordeļa apmeklētājus, kas gandrīz vai katru dienu pieguļ prostitūtes! Tiem ikreizes būtu jāļaujas ārsta izmeklēšanai, kas tiem prasītu daudz vairāk laika un izdevumu, nekā viņu meklētā bauda! Tālāk, iedomājaties bordeļiem piekomandētos ārstus tai laikā, kad veikals iet pilnā sparā un apmeklētāji gandrīz vai stāv „astē“! Tamlīdzīgi priekšlikumi var rasties tikai birokratisma sagandētos pauros.

Kamēr pilnīgi patstāvīga privāta prostitūte, pateicoties savai brīvai rīcības iespējai, pa lielākai daļai vēl saglabājusi cilvēcīgu apziņu un zināmu kautrību un ielaizās tikai ar aprobežotu skaitu piegulētāju, kuŗus tā pati sev izvēlas, līdz ar policijas izdoto kartiņu tā tiek oficiāli ierindota sabiedrības pariju kārtā un caur to ātri vien zaudē savu pēdējo kauna sajūtu. Bordelī tā noslīgst līdz pašiem padibeņiem.

Privātā prostitūcija var saskatīt zināmas pakāpes. Drusku augstāka prieka meitu pasuga uzmeklē vīriešus atklātos izrikojumos un ballēs, kafejnīcās un vairāk vai mazāk divdomīgos naktslokālos un klubos, un tādā kārtā apgādājas ar pazīstamo pulciņu, kuŗiem tad arī pārdod savu miesu. Zemāks jau ir parastais privātprostitūcijas veids, t. s. ielu prostitūcija. Parasti vakaros, bet pie reizes arī dienā, uzkrītoši ģērbtas un nokrāsotas sievietes klaiņo pa zināmām, vairāk apmeklētām ielām un ar izaicinošiem skatieniem un vaibstiem liek manīt savu amatu, līdz kamēr izdodas savaldzināt kādu vīrieti. Citas prieka meitas atkal nostājas pie dzīvokļa loga, lai pievilktu garamejošus vīriešus u. t. t.

Tais zemēs, kur no valsts puses ieviesta prostitūcijas reglamentācija, policija uzrauga viņas dažādo veidu piekopšanu un to atļauj tikai reģistrētām prieka meitām, kas izņēmušas attiecīgo kartiņu. Te nu mums nākas sastapties ar sutenēru ārodu. Sutenēri visādi gādā par tām prostitūtēm, kas uzticējušās viņu apsardzībai. Ja piegulētājs negrib maksāt vai arī maksā mazāk nekā norunāts, piedraud vai citādi kā rupji uzvedas, tas tiek pamatīgi

piepērts un, pie gadījiena, arī aplaupīts un pat izgērbts līdz kreklam. Viens no sutenēra uzdevumiem ir izspiegot policijas nodomus un laikā brīdināt par tās ierašanos. Reizēm tas savai protežētai palīdz vervēt piegulētājus. Vārdu sakot, sutenērs ir visādi ļoti nodērgs atbalsts, it sevišķi vēl tad, ja apprecēdams prostitūti, tas savā ziņā atvieglina tās sociālo stāvokli. Tāds vietējais „vīrs“ sevišķi nodērgs no ārzemēm iebraukušām prostitūtēm un savedējām, jo citādi tām jāreķinās ar ne visai patīkamu izraidīšanu pāri robežai. Tas parasti ir kāds no ceļa nogājis vīrelis, kas no darba bēg kā no grēka un itin mierīgu prātu dzīvo uz „sievas“ reķina. Sutenēru starpā gādās arī tādi, kas izceļas ar savām ārkārtējām dzimuma spējām un savām protežētām reizē ir arī īsti mīļākie. Tādiem prostitūtes ļaujas sevi pilnīgi izputināt, lai tikai izdarītu pa prātam. Kamēr ar saviem piegulētājiem tās patiesībā neizjūt ne mazāko baudu un to tikai izrāda, lai izpatīktu, sutenēram viņas atdodas ar vislielāko kaisli. Tādi gadījieni nāk priekšā visai bieži. Pats par sevi saprotams, ka sutenēri visparastāki nāk no sabiedrības padibenēm un pa lielākai daļai ir blēži, zagļi un pat laupītāji. Labi prostitūcijas pazinēji vienā mutē apgalvo, ka mūsu pilsētās tā nemaz nebūtu iespējama, ja nebūtu sutenēru. Sutenērs ir reizē ielas meitas draugs, atbalsts un izmantotājs, kamēr savedējs ir tikai vienkāršs un sistēmatisks bordeļa meitas izmantotājs.

Itkā lai izbēgtu ielu prostitūcijas ļaunumiem, ierīkoti atklātie nami jeb bordeļi. Saprotams, ka tādi ir visām garšām, bagātiem un nabagākiem. Parasti tos vada un pārzin kāda vecāka un labi piedzīvojusi sieviete, (t. s. savedēja, bordeļa turētāja, vai arī maku māte), kuŗai nereti izpalīdz arī „vīrs“. Pēdējais tad ļoti atgādina „augstāku sutenēri.“ Šādu māju apdzīvo vienīgi prostitūtes, kas tiek gan dēvētas par panzionārēm, bet patiesībā ir īstas cietumnieces. Tās saņem tikai daļu piegulētāja samaksātās naudas, bet pārējo ietur savedēja izdevumu segšanai. Viņas tiek pēc iespējas labāki barotas, lai būtu pietiekoši miesīgas, un apgādātas ar īsām kleitīnām, kas vieglāki satrauc vīriešu dzimuma dziņu. Savedēja rūpīgi saskaita visus izdevumus, pie kam cenšas ēdienu, drēbes un visu citu aprēķināt pēc iespējas dār-

gāki, un tālredzīgi gādā par to, lai viņas „meitas“ arvien vairāk paliktu tai parādā. Tā kā viņas jau tā nostādītas sabiedrības parijiem līdzīgā un beztiesiskā stāvoklī, tad savedējai tādā kārtā nenākas grūti viņas padarīt par īstām verdzenēm. Formēli gan tās skaitās brīvas. Tomēr, tās nedrīkst atstāt bordelī, kamēr nav samaksājušas to, ko palikušas parādā.

Mēs tikko aprakstījām dažādos prostitūcijas veidus un aizrādījām, ka prieka meitas sadalās privatās prostitūtēs, ielu meitās un bordeļu prostitūtēs. Tomēr, bieži vien diezgan grūti nākās atšķirt vienu no otras šīs dažādās prostitūtu šķiras. Ja vajadzīgs, piem., ja uz to piespiež pārāk grūti apstākļi, prostitūtes nereti pāriet no vienas kategorijas otrā, kur vai nu „uzstrādājas uz augšu“ vai arī krit vēl dziļāki.

Mums jāatzīmē vēl viens ļaunums, ko rada bordeļi. Parasti mēdz slavēt viņu labo iekārtu, tīrību, ārsta apskates u. t. t. Pie tam pilnīgi tiek aizmirstas tās lielās briesmas, kō mēs jau aprādījām sakarā ar kopošanās skaita pavairošanos. Kamēr privāta prostitūte reti kad kopojas vairāk kā ar vienu vīrieti vakarā un kamēr viņai to neviens arī neuzspiež, bordeļa meitām jāpieņem tik daudz pieguletāju, cik pēc viņas pieprasa, vai arī, cik to liek bordeļa saimniece. Tā var atgadīties, ka šāda meita tiek pilnīgi apsēsta un tai vienā un tai pašā naktī jākopojas divdesmit, trīsdesmit un pat vairākas reizes, ja šādu drausmīgu lietu vispār vēl var saukt par kopošanos. Dažos sevišķos gadījumos (pie jaunkareivju noņemšanas vai arī pie veckareivju atvaļināšanas no kara dienesta, kā tas piemēram notiek Briselē, u. t. t.) bordeļi tiek tā apsēsti, ka ļaudīm nav pat laika izvest pilnīgu dzimumu satiksmi, jo tūlīt jau jādod vieta nākošam. Tā piem. neoficiālā komisija, kas sev spraudusi par uzdevumu prostitūcijas jautājuma nokārtošanu, saņēmusi sekošu Bordo pilsētas mēra Landa ziņojumu: Uz viņa ierosmi izvestā statistikā izrādījies, ka, sakarā ar lielo tautas saplūdumu kādos dziesmu svētkos, viena prostitūte bijusi spiesta pieņemt vienā un tai pašā naktī 82 pieguletājus. (Lasi: astoņdesmit divus!). Lands savu ziņojumu nobēdzis ar visai raksturīgu teicienu: „Lielākais bordeļu ļaunums ir tas, ka meitas tur tiek pārāk nodarbinātas.“

Pats par sevi saprotams, ka šādi gadījieni ārkārtīgi pavairo saslimšanas briesmas, jo pilnīgi pietiek ar vienu veneriski sirgstošu piegulētāju, lai ar kaiti aplaistu arī neskaitamu vairumu citu, kas pēc viņa kopoņas ar to pašu sievieti. Un tiešām, Blaško ar savu statistiku pierādījis, ka bordeļu meitu starpā ikgadus ar sifilisu saslimst Parīzē 12,2^o%, Brisselē 25°%, Pēterpilī 33,5^o% un Antverpenē 51,2^o%, kamēr brīvā dzīvojošo prostitūtu starpā saslimušo Parīzē ir tikai 7°%, Brisselē 9°%, Pēterpilī 12°% un Antverpenē 7,7^o%.

Ka bordelis pa lielākai daļai ir viņā dzīvojošām prostitūtēm īsts cietums, tas jau sen pietiekoši skaidri pierādīts, un tur vairs nelīdz nekādi iebildumi. Ja kāds tomēr vēl negribētu tam ticēt, tad, kā raksturīgu piemēru varu pievest Franciju, kur policijai tiesības aizturēt uz ielas un spaidu kārtā nodot bordeli katru prostitūti, un bieži arī pilnīgi nevainīgu meiteni, ja viņa aiz pārskatīšanās to notur par ielas meitu. Pēdējais nogadās pat visai bieži. Bordeļu turētājiem, ārpus jau pieminētā paņēmiena, kur tālredzīgi tiek gādāts, lai prostitūtes arvien vairāk paliktu parādā, ir vēl daudz un dažādi citi līdzekļi, lai savas meitas saistītu pie bordeļa. Tām, nabadzēm, jau tā ļoti grūti izrauties no sivedēja tīkliem un uzsākt brīvu un kārtīgu dzīvi. Bet ja nu tomēr viņām tas ienāktu prātā, tad bordeļa turētājam arvien pie rokas sevišķi labs un jau daudzkārt izmēģināts līdzeklis, lai viņām to uz visām reizēm izdzītu no galvas, proti — starp-tautiskā apmaiņa. Meita, nonākusi svešā zemē un svešos apstākļos, neprazdama ne vārdiņa vietējā valodā, katrā ziņā ir vēl vairāk pārdota un daudz mazāk spējīga atsvabināties no bordeļa jūga. Un tā dažādo valšķu bordeļi nereti savstarpīgi apmainās ar prostitūtēm, lai tādā kārtā tām izdzītu patiku uz aiziešanu. Dažādu viljinošu solījumu iekārdinātas, vai arī draudu nomāktas, šveicietes tiek nosūtītas uz Ungāriju, ungārietes uz Šveici, vācietes uz Franciju un francuzietes uz Vāciju, bet eiropietes uz Buēnos-Airesu, u. t. t. Kad vāciete laimīgi nonākusi Bukarestā vai pat Buēnos-Airesā, pats par sevi saprotams, ka viņai pārgājusi visa patika uz bordeļa atstāšanu, jo ko gan lai iesāktu pilnīgi svešā pilsētā, bez valodas un bez līdzekļiem?

Starptautiskā prostitūtu apmaiņa stāv ļoti ciešā sakarībā ar moderno sieviešu — balto verdzeņu tirdzniecību un patiesībā ir tikai tās gadījuma piedēklis, Galvenais uzdevums te ir savervēt atklātiem namiem jaunas meitenes, pavisam vēl bērnus, kuŗu vecums grozas starp divpadsmit un sešpadsmit gadiem. Tas gan turpat vai visās valstīs ar likumu stingri noliegts. Bet likumi jau tiek ievesti tikai tamdēļ, lai tos apietu ar likumu! Nav taču mazums tādu līdzekļu, lai šīs nepiedzīvojušās meitenes samaitātu jau tanī vecumā, kad tās vēl nav pietiekoši patstāvīgas, lai izrautos no zaņķa. Bez tam, pasaulē ir tik ļoti daudz nelāgu vai arī trūkumā smokošu vecāku, kas vieglu prātu pārdod savas meitas, ja tikai viņiem prot labi iegalvot un pie tam vēl naudu izmaksā uz priekšu. Man pašam savā laikā gadījās pieredzēt, ka šādā kārtā uz Presburgu tika pārdota kāda divpadsmit gadus veca meitene. Es mēģināju visādi aizkavēt šo kauna pilno darījumu, bet manas pūles, diemžēl, izrādījās gluži veltīgas, jo augstie kungi, pie kuŗiem griezās pēc palīdzības, tikai paraustīja plecus. Kā gan es to pierādīšot pie tiesas? Man bija nevarībā visam jāatmet ar roku. Neilgi atpakaļ gan nodibināta starptautiska organizācija balto verdzeņu tirdzniecības apkarošana; bet pēc manām domām arī tā nekā daudz nav līdzējusi un arī nelīdzēs. Savedēji arvien atradīs dažādus ceļus un līdzekļus, lai ar nepratīgu vecāku un veselās pavešanas sistēmas piepalīdzību izvestu savus netīros nodomus. Ja reiz valsts pacieš un izdod patentes savedēju arodam, tad nemaz nav iedomājams, ka viņa kautkāda ceļā varētu aizkavēt šo tirgošanos ar savedējiem tik nepieciešamo precī. Nākošā nodaļā mēs redzēsīm, ka drīz vien arī vācu zemēs tik parastā tirgošanās ar kalponēm nebūs nemaz labāka par balto verdzeņu tirdzniecību.

Visdrausmīgākais savedēju veikalos tomēr ir sistematiska meiteņu pavešana un pazemošana. To panāk gan ar naudu, gan ar skaistiem tērpiem, gan ar labas vietas solījumiem, bet visbiežāki gan ar alkoholisku dzērienu piepalīdzību. Daža laba jautrākas dabas meitene, kas labprāt mīl drusku papriecāties, bet citādi ir ļoti godīga, viegli vien pavedama, ja to pamatīgi iesilda ar vīnu. Ja nu reiz savedējam vai kādam viņa rokas puisim,

izdevies šādā kārtā pavest meiteni uz aplamu soli, tad, izmantojot viņas bailes no kauna un pārkāpuma atklāšanas, gan ar draudiem, gan ar šantāžu, to piespiež slidēt arvien zemāk un zemāk, pie kam visu laiku arvien to viņina ar grezniem tērpiem, vieglu dzīvi, labu samaksu un citām kārojamām lietām. Kad meitene beidzot apradusi ar dzimumsatiksmi, tad sākas īstā kauna skola. Tā sistēmatiski tiek pieradināta visdažādākos arī pašos nedabiskākos veidos satraukt un apmierināt vīriešu dzimumadziņu. Viņai ar attiecīgām kustībām, elsām u. t. t. iāizrāda bauda, kādu viņa patiesībā nemaz nejut, ar muti jānūkā vīrieša locekļi un jāiemācās vēl daudz tamlīdzīgas mākslas, nemaz jau nerunājot par pretimnākšanu visām mazochistu, sadistu, fetišistu u. c. patoloģiskām prasībām (sk. astotā nodaļā). Sevišķi izdevīgi izmantojamas prostitūcijas šakaliem ir mīļāko pavestas un atstātas meitas, kas dzemdējušas ārļaulībā, jo tādas, kā jau mātes, sava bērna dēļ gatavas uz visu. Ja arī kādam ienāktu prātā apgalvot, ka lielākā daļa prostitūtu jau iepriekš bijušas vieglprātīgas un šauhīgas dabas un savam amatam nododas tikai aiz slinkuma un iedzīves kāres, tad mēs par atbildi teiksim, ka vieglprātībai un uzdzīves kārei vēl ilgi nebūs nekā kopēja ar bordeļa meitas drausmīgo un neķītro verdzību. Galvenais prostitūcijas ietekmētājs ir alkohols. Ja nebūtu reibinošu dzērienu, vismaz, visrupjākais prostitūcijas veids nebūtu iespējams; vismaz tanī būtu daudz vairāk godprātības, tīrības un brīvības. Lielākā daļa jaunavu tiek pavestas un samaitātas tikai pateicoties stipriem dzērieniem.

Dažās pilsētās (piem. Hamburgā) mēģināja ievest kautko vidēju starp privātu prostitūciju un bordeļu iekārtu, visām prostitūtēm piespiežot apmesties zināmās ielās vai mājās, kas tad arī tika uo policijas kontrolētas. Arī ar šo jaunievedumu nekas netika panākts, varbūt tikai tas, ka prostitūtēm noteiktās ielās valdīja nepanesami un nepārtraukti skandāli. Te jāpatur prātā, ka šādu māju īpašnieki un izīrētāji vairāk vai mazāk atgādina satedējus. Jau tam vien, kas nodod savu namu tamlīdzīgiem mērķiem, vajaga būt ļoti mazai kauna un pienākuma sajūtai, jo viņš tādā kārtā pārtiek no prostitūcijas. Mēs tikko runājam par valsts atzītiem bordeļiem. Bet blakus tiem

ir arī ļoti liels vairums dažnedažādu slepenu bordeļu, kurus valstij tikpat kā neiespējami apkarot tikmēr, kamēr tā pati pieciēs un pabalsta savedēju veikalus. Ļoti laudzām tējnīcām, dzērienu veikaliem un restorāniem ir blakus istabiņas, kas patiesībā ir īsti bordeļi un kurus apkalpotājas reizē pilda arī prieka meitu lomu. Gluži to pašu var teikt arī par daudzām frišetavām un citiem tamlīdzīgiem veikaliem, kas ar parastā veikala vārdu maskē īstu savedēju arodu.

Prostitūciju zināmā mērā piekopj arī visos tینگelangeļos un ceļojošās dziedoņu un aktieru trupās. Tāpat to veicina zināmi grāmatu veikali, kas slepus pārdod neķītras fotografijas un zīmējumus, vai arī skatu logos izstāda puskaulus sieviešu skatus. Pēdējie it sevišķi samaitā skolu jaunātni.

Prostitūtu skaits aprēķināts Berlīnē 30.000, Parīzē 40.000, Londonā 60.000. No tā var spriest, ka tikai daļa prostitūtu bijušas samaitātas jau agrāk.

Tā kā runa iet par visai pazīstamu lietu, tad pagaidām pilnīgi pietiks ar to, ko esam pateikuši. Tas rāda, kā nauda vai, pareizāki sakot, iedzīvošanās kāre sistematiski izmanto vīriešu dzimumdzīvu un sievietes vājo pretošanās spēju un trūkumu savu mērķu sasniegšanai. Tikko valsts to zināmā mērā legalizē, drausmīgā korupcija izaicinoši izslej galvu, paliek arvien nekaunīgāka un ievēl savā zaņķī pat valsts iestādes. Valsts iekārtotā prostitūcija samaitā ne tikai policiju, bet arī citas valsts iestādes un ārstus. Uz kauna pilno amatu noskatās caur pirkstiem. Savedēji jūtas svarīgi ļaudis, un lielākie un varenākie pilnīgi pamatoti var lielīties, ka saietas ar augstiem valsts vīriem un cienijāmiem ģimenes tēviem un bauda to labvēlību. Kur tas var novest, to nemaz nav grūti iedomāties.

Policija ļoti labi zina, ka atklātos namos ne vien prostitūciju savieno ar pārmērīgu reibinošu dzērienu lietošanu, bet ka tie reizē ir arī īsti noziedznieku perēkļi. No sava redzes viedokļa, policija dažus bordeļus pat atzīst par ļoti noderīgiem, jo, pateicoties tiem, viņai bieži vien iespējams nākt uz svarīgu noziedznieku pēdām. Atklātos namos sastopami visādi spiegi un slepenpolicisti, kas seko noziedzniekiem, tai pašā reizē uzmuudinādami

prostitūtes, kā arī noziedznieku un savedēju pretspēgi, kas savukārt uzmanīgi seko slepenpolicistiem. Te noziedznieki iziet cauri savu meistarskolu. Te, pateicoties savam vājumam uz sievietēm un alkoholu, tie piedzīvo arī savas beigas. Apbrīnojami jauni cilvēki, kas šodien ir valdības spēgi, rītu noziedznieki, bet parīt savedēji, ir visai bieža parādība.

Prostitūtu psiholoģija ir ļoti sarežģīta un grūti izdibinama lieta. Par viņām spriež no diviem dažādiem viedokļiem. Vieni uzskata, ka prostitūtes bijušas samaitātas un nelabojamas jau agrāk, otri atkal, ka viņas ir sociālās iekārtas upuri. Abi apgalvojumi ir pārāk vienpusīgi, un tamdēļ arī aplami.

Daudzas biedrības, kas spraudušas par mērķi tiku- mības veicināšanu, savā laikā mēģinājušas piedabūt kriu- tušās sievietes un bordeļa meitas uzsākt atkal kārtīgu dzīvi. Tomēr, panākumi bijuši ļoti vāji, un to arī viegli vien var saprast.

Kā jau redzējam, sievietes daudz vairāk padotas seksuāliem priekšstatiem nekā vīrieši. Bez tam viņas nav tik plastiskas un vieglāki paliek par ieraduma un rutīnas vergiem. Ja sieviete jau agrā jaunībā sistemātiski tiek vadīta pa seksuāliem neceļiem, pie kam visus viņas priekšstatus pastāvīgi novirza uz negodu un dzimumdzī- ves izvirtībām, tad viņu vēl grūtāki atdabūt atpakaļ pie kārtīgas dzīves un nopietniem sociāliem pienākumiem. Arī šoreiz retie izņēmumi tikai apstiprina vispārējo liku- mu. Bez tam, nav jāaizmirst, ka sievietes *libido sexualis* parasti diezgan grūti satraucams, bet, līdz ar pieradumu pie kopošanās baudu jūtām, paliek arvien nevairamāks. Tāpat, nedrīkst, aizmirst ka sevišķi viegli pavedamas slinkas, bezrakstura, un histeriskas sievietes, kā arī koķetes un nim- fomanes. Beidzot, galvenais prostitūcijas cēlonis ir un paliek trūkums. Nebūsim sentimentāli un neapgalvo- sim līdz ar dažiem citiem, ka sieviete paliek par prosti- tūti tikai tamdēļ, lai remdinātu savu un sava bērna iz- salkumu. Tas gan nereti atgadās pie austrumu žīdiem un lielpilsētu proletariāta, bet savā ziņā ir tikai izņē- mums. Trūkums daudz vairāk iedarbojas netiešā ceļā. Vispirmā kārtā, trūkums spiež nabadzīgos dzīvot viscie- šākā koptzivē. Kad tēvs, māte un bērni, ne tikai dzīvo,

bet arī vāra, ēd un gul visi vienā un tai pašā istabā, pie kam bieži vien visiem kopā ir tikai viena gulta, tad šie vairs nav vietas kauna sajūtai. Bērni redz savus vecākus piekopjot dzimumsatiksmi un jau mazotnē tiek visneķītrākā kārtā iepazīstināti ar dažādām dzimumdzīves pusēm, neizslēdzot tās rupjākos un nedabīgākos patoloģiskos novirzienus. Atstāti bez uzraudzības, tie pavada laiku ar citiem tamlīdzīgiem bērniem un savstarpēji vēl papildina savas pāragrās un nelāgās zināšanas. Nav mazums pilsētu, kur proletāru starpā grūti atrast četrpadsmit gadus vecas meitenes, kas vēl būtu nevainīgas un nesamaitātas. Tālākā gaitā trūkums noved vecākus pie bērnu ļaunprātīgas izmantošanas, un no tās līdz meiteņu pārdošanai savaudējiem ir tikai viens solis.

Trūkums ietekmē prostitūciju ne tikai visnabadzīgākos, galīgā postā sliktosos sabiedrības slāņos, bet arī vidus šķirā, t. s. pilsonībā. Daudzas vietas tiek tik vāji atalgotas, ka gribot negribot jākrīt prostitūcijas tīklos. Piemēram, pārdevējas, šuvējas, modistes, pateicoties milzīgai konkurencei un veikalu vadītāju pārliecīgai iedziņošanās kārei, par savu darbu saņem tik niecīgu atalgojumu, ka bieži vien burtiski mirst badu, bet ja viņas par to gaužas, tad glītākām nereti diezgan skaidri liek nomaņt, ka viņām nemaz nenāktos grūti pavairot ienākumus, un ka dažs labs vīrietis justos laimīgs, ja varētu ar viņu tuvāki iepazīties. Kā gan lai to apzīmē citādi, ja ne par meiteņu atklātu pavadīšanu uz prostitūciju. Tāpat, kā jau redzējām, arī daudzās viesnīcās un restorānos kalpones tiek izmantotas šaubīgu viesu pievilksšanai. Par to, ka trūkums ir viens no galveniem prostitūcijas ietekmētājiem, runā sekoši skaitļi, par kuriem varu pateikties de Morzjē kungam Ģentē. Parīzē 80 procentu prostitūtu nodarbojas vēl arī kādā amatā. Tai pašā pilsētā pirms kara caurmēra alga fabrikās bija: vīrietim 4 fr. 20, sievietei 2 fr. 20 dienā, bet sīkrūpniecībā vīrietim 2 fr. 10, bet sievietei tikai 1 fr. 10 un pat 90 santimu. Kā gan lai sieviete iztiek ar šādu bada algu, pie tam vēl Parīzē? Atbilde: tai blakus jānodarbojas, ar prostitūciju. Londonā, Ņujorkā, u. c. apstākļi ir vēl ļaunāki.

Vīnes Pestalocci biedrības gada pārskata izvilksums rāda, ka smalkākos bordeļos prostitūtei daudz ciešāmāka

dzīve, nekā nepietiekoši atalgotā amatā, jo prece, kas lemta izmeklētiem labāko aprindu kungiem, prasa rūpīgu un uzmanīgu apiešanos.

„1904. gada oktobrī Tiroles jaunātnes aizsardzības biedrība mums ziņoja par kādu 18 gadus vecu meiteni. Tā bija Vīnē nolikta policijas uzraudzībā. Ievērojot meitenes jaunumu, biedrība mūs lūdza uzņemties iespaidot paklīdušo, lai tā atgrieztos pie kārtīga dzīves veida Mēs lietu izpētījām visos sīkumos. Meitene bija lauciniece, no daudz bērnu ģimenes. Jau 14 gadu vecumā tā bija pieņēmusi algotu vietu Insbrukā. Te viņa pamazām iestīgusi prostitūcijā un beidzot tikusi Vīnē pierakstīta kā ista prostitūte. Mēs šo meiteni uzaicinājam ierasties mūsu kancelejā un dabūjām dzirdēt, ka dienestā Insbrukā tai gājis pavisam bēdīgi; ar viņu ļoti rupji apgājušies, ēdiens bijis nepietiekošs, un saimniece sistemātiski ieturējusi viņas nabadzīgo algu.

Lai gan meitene vēl bija visai kautra un atstāja simpātisku iespaidu, viņa tomēr nedomāja par atgriešanos pie parastā dzīves veida. Viņa ļoti labi apzinājās, ka ar to tiek izslēgta no sabiedrības, bet pie tam uzskatīja savu patlabanējo stāvokli ar zināmu, likumīgi atļautam amatam pienākošu cieņu. Tā aizrādīja, ka, pateicoties pārāk grūtai dzīves iztikai, arī viņas vecāki piekrituši, ka viņa pelnās šai amatā; ka viņu starpā valdot vislabākā satiecība, ka viņa tiem kārtīgi nosūtot naudu, un beidzot, ka viņas māte labu laiku pie viņas ciemojusies.

Lai dabūtu policijas kartiņu, tai vajadzējis izgādāt vecāku piekrišanu; viņas māte, pazīnojusi, ja būšot tikpat „kārtīga un tikla“ arī uz priekšu, tad nekādu iebildumu nevarot būt. Viņa ļoti cienot savu „kundzi“ (bordeļa turētāju), jo tā priekšzīmīgi un laipni apejoties ar savām „panzionārēm.“ Pati māja esot visai smalka un to mēdzot apmeklēt tikai izlasīti kungi. Viņas esot pavisam divpadsmit meitenes, pa lielākai daļai viņas vecumā un vēl jaunākas. Izņemot vienu 16 gadus vecu bāreni, visām esot dota vecāku piekrišana, un daudzas kārtīgi apgādājot savas ģimenes ar naudu. Viņa pati, un arī darba biedrenes esot pilnīgi apmierinātas ar savu dzīvi, apiešanos, ēdienu, apģērbiem un visu pārējo. Viņām nevien esot nodrošināta iztika, bet arī 120—240 kronu liela peļņa

mēnesī. Ar sevišķi naivu un aizkustinošu cienību tā atsaucās par „kundzi,“ kas starp citu uzturot arī divas vecas „panzionāres“, kas vairs neesot spējīgas nekā nopelnīt, pie kam ļoti labi ar tām apejoties. Viņai esot arī savs sutenērs, un arī par to līdz šim vēl neesot bijis ne mazākā iemesla žēloties. Kad mēs tai piedāvājāmie palīdzēt nokļūt uz pareizā ceļa, sākumā tā vēl drusku itkā stomījās, bet tad arvien noteiktāki atsacījās no mūsu piedāvājuma. Varbūt, ka viņa pati gan to būtu gribējusi, bet „kundze“ nekādā ziņā negribēšot no viņas šķirties, un bez tam, viņai vienmēr pārmetīšot pagātņi. Viņa labāki palikšot pie tiem ļaudīm, kas viņu gribot un cieņot. Nē, viņa jau esot pietiekoši daudz piedzīvojusi, lai ielaistos uz kautko nedrošu; pie tam, viņa tagad esot atradusi no agrākās dzīves, neesot arī neka kārtīga mācījusies, un vispār, negribot atteikties no savas nodrošinātās iztikas!

No sarunas ar šo meiteni mums izrieta, ka tas nav vienīgais gadījums, kad vairs nav iespējama iejaukšanās. Neskatoties uz viņas jaunumu, tā likās ļoti saprātīga un visu labi pārdomājusi; te jau bija par vēlu iesākt pareizo audzināšanu.

Pēc manām ziņām, meitenei bijušas lielas bailes, ka tikai to neizņem no bordeļa. Sevišķi pateicīga prostitūcijas morālam ietekmējumam bija viņas dievbijīgā ārkārtējā cieņa, ar kādu tā uzlūkoja savu saimnieci.

Prostitūtu starpā sastopami visdažādākie indivīdi, un ja arī vairumā tā ir drausmīgi nekaunīga, rupja, galīgi pakļidusi un alkoholā mirkstoša sabiedrība, tad tomēr būtu vislielākā aplamība jau tūlīt taisīt slēdzienu, ka visas prostitūtes bijušas tik nelāgas un samaitātas jau agrāk. Tiesa, liels vairums prostitūtu ir patoloģiski radījumi, kuŗu starpā sastopamas daudzas histēriķes, nimfomānes un citas tamlīdzīgas psihopātes. Citas atkal ir etiski samaitātas, aprobežotu prātu, slinkas, melīgas, apātiskas un visai viegli iespaidojamas dabas, kas padodas katram ietekmējumam. Tieši pēdējās sastāda savedēju upuru lielāko tiesu. Toties, viņu starpā ir ne mazums tādu, kas līdz prostitūcijai nonāk tikai soli pa solim, tiek pavestas, sākumā kaunās par izdarīto, baidās no sekām, līdz arvien vairāk un vairāk ieslīgst kļūmīgā zaņķī un

beidz ar visdrausmīgāko prostitūciju. Bez tam, labu tiesu uz prostitūciju spiež trūkums un nabadzība. Tām gribot negribot jāatmet kauns un jāpārdodas, lai varētu sagādāt iztiku sev un savai ģimenei. Beidzot paliek samērā maza, bet diezgan interesanta grupiņa, kas prostitūciju piekopj tā sacīt aiz mīlestības pret mākslu. Tās vairumā ir seksuāli slimas un arī etiski samaitātas sievietes, kas prostitūcijā atrod zināmu baudu un apmierinājumu. Tādā kārtā prostitūciju piekopusi neviena vien bagātiece, grāfiene vai princese.

Arī no augstāk aprādītā izriet tas pats, ko jau redzējam iepriekšējā gaitā, proti, ka prostitūcijai jābūt dažādām pakāpēm. Viszemākais veids ir bordeļu prostitūcija. Lai gan te pagrimšanu zināmā mērā maskē samērā ērta dzīve, labi ēdieni un glīti tērpi, sieviete vairs ir tikai beztiesisks kopošanās objekts savedēju rokās. Visbēdīgākā dzīve ir zemāko bordeļu meitām, kas domātas kareivjiem un nabadzīgākiem tautas slāņiem. Tajos gan parasti ievieto tikai atkritumus, t. i. vecas „izdienējušas” prostitūtes. Piemēram, grūti iedomāties kautko vēl bēdīgāku par kareivju bordeļiem Alžīrā. Augstāku pakāpi ieņem mazi prostitūcijas lokali, frizieru veikali un tamlīdzīgas iestādes. Saslimšanas briesmas tur nav mazākas, bet toties prostitūtes ir neatkarīgākas, var aiziet, kad grib, un tamdēļ arī dzīvo daudz maz cilvēcīgākos apstākļos. Taisni tāpēc, ka šiem lokāliem nav likuma atbalsta, viņu turētāji nevar apieties ar prostitūtem tik varmācīgi, kā valsts atzītos bordeļos. Apmēram tādu pat stāvokli ieņem brīvās ielu meitas. Tās ir pilnīgi brīvas no savedēju virskundzības. Vienīgais, ar ko viņām jāreķinās, ir viņu sutenērs nu dzīvokļa saimniece, bet tas nav tik bīstami. Daudz zemāki tās noslīd, kad tiek reģistrētas un spaidu kārtā padotas policijas ārsta apskatei.

Vienu pakāpi augstāk stāv kaunīgās prostitūtes, kas piekopj tikai gadījuma pardošanos un kam nav pietiekoši daudz drosmes pašām ķert piegulētājus, ne arī reģistrēties policijā. Tādas tomēr katru brīdi riskē sadurties ar policijas noteikumiem un tikt pazeminātas līdz vienkāršai ielu meitai. Šīs kautrīgās privātās prostitūtes ir pārēja no parastās prostitūcijas uz kokotēm un metresēm, ko tuvāk apskatīsim nākošās nodaļās.

Starp citu, parvārētā kauna sajūta prostitutēm (sk. piektā nodaļā) rada pavisam jaunu un nejēdzīgu goda sajēgu, kuŗas noteikumi sastāda veselu pieklājības kodeksu. Piemēram, bordeļa meita jūtas visai apvainota, ja piegulētājs grib kopoļoties pielietot prezervatīvu jeb kondonu, vai arī, ja viņš grib to izmeklēt, vai tikai viņa nav slima. Kāda bordeļa turētāja atkal sajūta ļoti lielu līdzcietību sievietai, kas sūdzējās par sava vīra impotenci un dzimumnespēku. Pēc viņas uzskatiem, nemaz nedrīkstētu būt tāds vīrietis, kam dzimumorgani nebūtu kārtībā.

Mēs tikko aizrādījām, ka laba tiesa prostitutu ir patoloģiskas sievietes. Alkohols un paradums panāk to, ka patoloģiskās iezīmes, kas sākumā varbūt vēl ir diezgan vājas, uzzeļ tādā mērā, ka prostitutu neķītrā uzvešanas drīz vien kļūst par piedauzību visai apkārtnei. Spilgtu piemēru tam atrodam slimnīcu veneriskās nodaļās. Tikko slimnīcā ievietotā bordeļa meita palikusi veselāka, tikai dažas dienas ilgā atturēšanās no dzimumsatiksmes tādā mērā satraukusi viņas *libido*, ka bieži vien tā piekoļ lesbiešu mīlu ar citām slimniecēm, vai arī pie loģa rāda kailumu garameļoļiem vīrieļiem. Bez tam, slimās prostitutes vēl ļoti rupji un nekaunīgi uzvedās pret māsām un apkopēļām, u. t. t. Prostitūtei ar daudzmaļ attīstītu kauna sajūtu sākumā ļoti grūti pierast pie šādas dzīves un uzvešanās, bet vēlāk arī pati dara to pašu, ko citas. Tām sievietēm, kas ar prostitūciju nemaz nenodarboļas un tikai nelaimīga gadīļiena dēļ saslimušas ar venerisku slimību, uzturēšanās kopēļā slimnīcas nodaļā ir īstas pekles mokas.

Kas sagaida prostitutes nākotnē? Bordeļos viņas var palikt tikai aprobeļotu laiku, ļo, sevišķi smalkākos namos lietoļamas tikai jaunas, ziedoļas un glītas meitenes. Interesanti izsekot šādas sievietes gaitām, no sākuma līdz pat beigām. Tas tomēr ir visai grūti, gandrīz neiespēļjami. Kā lai izseko prostitutes, kas trauc no vienas vietas uz otru, no valsts uz valsti, reizēm no bordeļa pāriet uz ielu, un atkal otrādi — no ielas iestāļas bordelī? Viena lieta ir skaidra, un proti, ka bordeļa sastāvs laiku pa laiku jāatjauno un jāatsvaļdzina un ka tamdēļ bordeļa meitas agrāk vai vēlāk tiek izsviestas uz ielas. Ļoti liels vairums prostitutes priekšlaicīgi aiziet bojā no alko-

hola, sifilisa u. t. t. Pārējām neatliek nekas cits, kā palikt par ielu meitām vai arī iestāties kādā zemākas šķiras bordelī vai citā tamlīdzīgā iestādē. Veiklākās un izveicīgākās, kas uzrāda veikalnieciskas tieksmes un attiecīgu prasmi, nereti uzstrādājās un pašas paliek par savedējām; bet tādu ir maz. Daudzas beidz dzīvi pašnāvībā vai arī trako namā. Vairums prostitūtu, kad vairs nav iespējams savaldzināt vīriešus, ķerās pie pēdējā un piekopt katru, pat viszemāko un netīrāko darbu, skatoties pēc rakstura un temperāmenta. Tās paliek par ielu tirgotājām, ateju vietu apkopējām, lupatlasēm, zīlniecēm, pestelotājām u. t. t. Piemēram, Minchenē ļoti liels vairums sakņu pārdevēju uz ielām senāk bijušas prostitūtes. Vienai otrai viltīgākai vai arī labākai prieka meitai gādās arī apprecēties. Ja prostitūtes Golgatai līdzīgo dzīves gaitu apskata bez aizspriedumiem, tad vārdu „prieka meita“ var uzņemt tikai ar skumjām, jo šai vārdā slēpjas traģiski rūgta ironija, kuŗa liek no kauna nosarkt katram vīrietim, kas izlieto prostitūtes pakalpojumus. Ja vien varētum justies tai stāvoklī, ko patiesībā izjūt daļa laba tingeltangeļa meitene, kas visu apslēpj smiekliem un dziesmām, vai arī prostitūte, kas to pašu maskē ar savas amata mākslas panēmieniem, ja daudzmaz varētum apjaust to, kas bijis agrāk un kas viņas tik tālu novedis, tad ikvienam, kam sirds istā vietā, būtu drausmās jānodrebina.

Nav noliedzams, ka daudzas prostitūtes bijušas patoloģiskas sievietes jau agrāk, tikpat nenoliedzams ir, ka labatiesa atrodas patoloģisma kalpībā. Bieži sastopamās seksuālās nenormalības, par kuŗām plaši rakstijām astotā nodaļā, atrodas visciešākā sakarībā ar prostitūciju. Mūsu laiku kultūra ir tik izsmalcināta, ka katrs dzimumdziņas patoloģisks veids atrod attiecīgus bordeļus, vai vismaz attiecīgi iedīdītus partnerus. Līdz šim runa gāja tikai par prostitūtām sievietēm. Mēs aizrādijām, ka starp citu, tās nāk pretīm arī mazochistiem, sadistiem, u. c. Bet arī homoseksuāliem vīriešiem pastāv savi bordeļi, kur tie par naudu var piekopt pederastiju. Tāpat, sevišķi izsmalcinātiem izvirtuļiem, kā arī pedofiliem, kas dzimuma dziņu sajūt tikai uz nepieaugušiem bērniem, savedējiem ir arvien paziņā mazi puisēni un meitenes. Pats par sevi saprotams, ka šāda prece izmaksā ļoti dārgi,

jo viņas dēļ viegli vien var sanākt konfliktā ar tiesas iestādēm. Labi tiek samaksātas arī nevainīgas jaunavas, un bordeļos nereti atgadas, ka tādām pēc deflorācijas atkal rūpīgi sašuj jaunavības plēvi, lai viņas varētu pārdot par jaunavām pēc iespējas vairākas reizes un labi iedzīvoties. Ja vēl ņemam palīgā arī astotās nodaļas slēdzienus, tad ar augstāk aprādīto pilnīgi pietiek, lai redzētu, ka modernā prostitūcija un savedēju arods nav nekas cits, kā mūslaiku kultūras kauna pilna pazemošanās un atkāpšanās naudas priekšā. Prostitūcijas iekārtu mēdz aizstāvēt ar apgalvojumiem, ka tā apmierinot higiēniskās prasības, pasargājot godīgas sievietes no vīriešu uzbāzības, u. t. t. Patiesībā tā padarījusi vīriešus par samaitātiem glēvuļiem, nomākusi jauniešu dabīgo ar mīlu saistīto dzimumsatiksmi, sagandējusi pašu mīlu, atrāvusi kārtīgai laulības dzīvei lielu skaitu godīgu un tiklu sieviešu, novedusi uz neceļiem sabiedrības dzimumdzīvi. Ja nestrādātu nauda un alkohols, tad, vismaz, parastai rupjai prostitūcijai būtu beigas.

Diezgan stiprā mērā prostitūciju ietēkmē arī dažas pārtikušu aprindu jaunavas, kas par vari gribēdamas kautko strādāt un pelnīties, pašas neuojaužot un negribot konkurēt ar sievietēm, kas pārtiek no sava darba, jo šādas jaunavas parasti uzņemas darbu par visai niecīgu un pat smieklīgu atlīdzību. Tā tiek nosistas darba algas un trūcīgā sieviete vairs nevar pārtikt no sava roku darba, un tai gribot negribot jānododas prostitūcijai. Tā Gracē ir daudz pirmklasīgu aditu preču un rokdarbu veikalu, kas visus pasūtījumus nodod caur saviem aģentiem tikai privātām dāmām. Tās strādā par ļoti mazu atlīdzību, jo to uzskata tikai par blakus darbu, lai ar tā palīdzību tiktu pie lielākas kabatas naudas. Izglītotām un turīgām sievietēm gan vajadzētu vai nu strādāt par tādu pašu atalgojumu kā pārējām, t. i. prasīt darbam pienācīgu samaksu, vai arī, ja viņas tiešām to negribētu darīt, tad, vismaz, ziedot savu darbu labdarīgiem mērķiem, bet nevis privātiem veikalniekiem. Viņām vajadzētu uzskatīt par goda lietu pēc iespējas atturēties no nepiedodamas konkurences, lai nedzītu postā citas sievietes.

Prostitūcijas psiholoģiju diezgan labi uztvērusi un aprakstījusi jaunāko laiku literatūra. Arī Zolā romāna

„Nanā“ varone ir prostitūte. Tanī ar autoram parasto naturālismu visai spilgti attēlota Parīzes izvirtušo aprindu dzīve otrās ķeizarvalsts laikos.

Īsumā vēl apskatīsim t. s. abolīcionismu, t. i., kustību kas vērsta pret valsts organizēto prostitūciju, kā pret sociālu nenormālību.

Pamudināta no aprādītiem apstākļiem, kāda dūšīga diža angliete, Butlera kundze apņēmusies ar visiem spēkiem apkaņot ne tikai savedēju veikalus un balto vērdenņu tirdzniecību, bet arī valsts iecietību pret prostitūciju. Viņas kara gājiena nolūks ir panākt sievietei tiesības un brīvību. Galvenā kārtā tā vēršas pret „Napoleona kodeksu“, kas nodara sievietei vislielākās pārestības, it sevišķi tai noliedzams iesniegt tiesā prasību ārvalsts bērna atzīšanai un tā lielā mērā veicinādams prostitūciju. Abolīcionisti atzīst, ka valstij nav ne mazāko tiesību, lai itkā higiēniskos nolūkos prostitūtēm uzspiestu reģistrēšanos policijā, ārsta apskates un policijas uzraudzību, vai arī, kā tas bieži atgadās, lai to spaidu kārtā ieslodzītu kādā bordelī. Tie prasa, lai valsts nekavējoši izbeidz savu iecietības iekārtu un izdod stingrus likumus pret savedēju veikaliem.

Viņu viedokli mēģināja apstrīdīt ar aizrādījumu, ka sabiedrībai arvien tiesība spert stingrus soļus pret aplaišanu ar nīknām kaitēm, un ja reiz esot atzīta baku vai kolēras slimu internēšana, tad esot jāatzīst, ka attiecīgus spaidus jāpielieto arī slimām prostitūtēm. Bez tam, ar savu kauna pilno amatu tās tik un tā nepelnot, lai ar viņām apietos pārāk godprātīgi.

Pavirši apskatot, šāds viedoklis var likties diezgan pareizs. Patiesībā tomēr gluži tā nav.

Vispirmā kārtā aplams ir salīdzinājums ar bakām un kolēru, jo šīs slimības apdraud pilnīgi nevainīgus cilvēkus, kamēr vīrietis, kas nododas prostitūcijai, labi apzinās briesmas, ko tādā kārtā uzņemas. Tāpēc arī grūti būtu saprast, kamdēļ sabiedrībai būtu jāuzliek par pienākumu gādāt, lai dažādo Don-Žuānu un uzdzīvotāju dzimumdzīves pārmērības norisinātos pēc iespējas gludāki un bez bailēm. Mēdz aizrādīt, ka saslimst ne tikai vīri, bet nereti arī sievas, kam tādā kārtā nepelnīti jāizpērk vīru grēki. Tomēr, tik tālu ejoša iejaukšanās ģimenes

dzīves norīse, kā to labprāt vēlētos šāda viedokļa aizstāvji, nekādā ziņā nav pielaižama, jo drīz vien novestu pie vislielākiem pārpratumiem un neejdībām. Sabiedrībai nav nekādas tiesības, ne arī pienākums pabalstīt vienu zināmu daļu ļaužu pārdroši ļaunā un bīstamā darbībā, aizbildinoties ar to, ka šie ļaudis tādejādi būs mazāk bīstami pārējiem; tas būtu sofisms. Vienkāršāki būtu šādus ļaudis saukt pie atbildības un sodīt par katru ļaunu nodarījumu. Bet mēs redzam, ka prostitūtes pamudina un pat piespiež uz sev noziedzīgu darbību, bet no vīriešiem novel katru atbildību. Valsts nedrīkst vajāt tikai vienu ļaužu daļu, attaisnodamies ar to, ka viņu darbība var nest nelāgas sekas pārējiem, jo citādi tiek plaši atvērtas durvis visāda veida varmācībām.

Kā izņēmumu var uzskatīt tikai garā slimos un nelabojamos noziedzniekus — recidīvistus, jo, pateicoties savai slimai vai nenormālai smadzeņu darbībai, tie patiesi apdraud visu sabiedrību, pie kam pēdējā par to nekādā ziņā nav atbildīga. Galvenais, kas jānoskaidro, ir, vai prostitūcija, t. i. savas miesas pārdošana seksuāliem mērķiem uzskatāma kā pretlikumīga darbība. Ja tā būtu, tad vajadzētu sodīt un pat ievietot labošanas iestādēs ne tikai prostitūtes, bet arī to piegulētājus. Tas būtu taisnīgāki, vienkāršāki un loģiskāki, ko vien varētu iedomāties. Kā gan valsts nonākusi pie tādiem likumiem, kas uzspiež kauna zīmogu prostitūtēm, bet pie tam ne tikai piecieš, bet pat palīdz iekārtot viņu kauna pilno darbību, tai pašā laikā visādi pabalstīdama savedējus. Šī iekārta ir pilna drausmīgu pretrunu.

Tamlīdzīgus noteikumus varēja izdot tikai senos vergu laikos, kad pilnīgi pietika ar varmācīgu iegribu un spēku, lai radītu sieviešu kārtas pāriju šķiru. Mūsu laikos, kad likuma priekšā visi skaitās vienlīdzīgi, tādām mežonju tikumu atliekām vairs nav vietas.

Garā vājo un noziedznieku izolācijai no sabiedrības, kā to redzējām, vēl ir savi pamati. Pie tam neviens tos spaidu kārtā nenodod nekautrīgu vergu tirgoņu (savedēju) neaprobežotā rīcībā, bet cenšas panākt viņu labošanu.

Valsts pieciestai un iekārtotai prostitūcijai un savedēju veikaliem zūd pēdējie balsti, ja nem palīgā bezpartejiski izvestu statistiku. Ar šīs iekārtas palīdzību bija domāts

vīriešiem sagādāt itkā veselīgu un drošu kopošanos ar prostitutēm. Patiesībā veneriskās slimības ar to nebūt nav izskaustas, bet pat nav samazinājušās. Panākts ir gandrīz pretējais, jo vīrieši, pārāk paļaudamies uz visai apstrīdamo drošumu, palikuši daudz neuzmanīgāki; par tik, cik saslimušas prostitutes izņemšana no apgrozības samazina saslimšanas iespējas, par tik kopošanās skaita pieaugums to atkal pavairo. Kauna pilnā iekārta samaitā valsti, sevišķi policiju, atklāto namu ārstus, un vispārējo tikumību, ietekmē izvirtību un līdz ar to arī saslimšanas briesmas ar veneriskām kaitēm. Vārdu sakot, zapķis paliek arvien lielāks, dziļāks un neķītrāks, bet nekādā ziņā higiēniskāks. Sevišķi skaidri to redzam, ja salīdzinām veneriski slimo skaitu ar atklātiem namiem aplaimotās valstīs un tajās valstīs, kur šādas iekārtas nav.

Pa lielāku daļai pie atklāto namu iekārtas saslimušo skaits nav mazāks, bet bieži vien vēl lielāks, nekā tur, kur valda pilnīga brīvība. Tam dažādi iemesli. Sevišķi pārlicenoša ir bezpartejiska statistika, ko 1889 gadā Munjē izvedis Holandē. Abolicionisma kustība pilnīgi pamatoti un pelnīti gūst arvien vairāk piekrišanas pat ārstu starpā.

Bet ar valsts iekārtotās prostitūcijas atcelšanu vēl nav galīgi atrisināts prostitūcijas jautājums. Šāds tīri negatīvs sasniegums gan apmierina un liekas pilnīgi pietiekošs abolicionisma kustības piekritējiem, bet ar to nebūt nav novērsti ļaunuma cēloņi. Ja izdotos novērst valsts līdzdalību bezkaunīgā satedēju veikalu veicināšanā, tad tikai sāktos istais darbs.

Valsts iekārtotās prostitūcijas aizstāvji nelabā balstī gaužas, ka abolicionisti esot neprātīgi sapņotāji, kas aiznosodamas neziņas gribot pasaulē izsaukt jaunus venerisko slimību grēku plūdus. Jau redzējām, ka viņu bailēm nav pamata. Atļaudama un pat iekārtodama sieviešu pirkšanu un pārdošanu, valsts nebūt nesamazina venerisko slimību briesmas. Prostitūtu dezinfekcija ir tik nedroša lieta, ka uz to nekādi nevar paļauties, un ja arī viss izdotos, kā to vēlas, tad tik un tā nebūtu panākts nekas ievērojams, līdz netiktu izolēti arī saslimušie piegulētāji. Bet ko patiesībā redzam? Taisni Francijā, kur šāda iekārta tika ieviesta visagrāk, veneriskās slimības

izplatītas daudz lielākos apmēros nekā Šveicē, kur tā pastāv tikai Genfē, kamēr citur jau labu laiku atcelta. Arī Genfē, ar visiem smalkiem bordeļiem, nav neko labāki kā pārējās Šveices pilsētās. To pierāda tas, ka Cīriches kantonā jau otro reizi ar nospiedošu balsu vairākumu tika apstiprināta atklāto namu likvidešana. Šveicē, tikai dažās pilsētās, piem. Bīlē, vēl tiek paciesti bordeļi. Bet arī tad tos vismaz vairs nereglamentē.

Tālāk, līdzšinējās iekārtas piekritēji vēl apgalvo, ka līdz ar tās atcelšanu pavairošoties dažādie noziegumi pret tikumību. Arī šim iedomātām bailēm nav pamata. Ja ne visi, tad vismaz lielākā daļa šādu noziegumu izriet no garīgām nenormālībām (sk. 8. nodaļā) vai arī no pārmērīgas reibinošu dzērienu lietošanas, un ar valsts iekārtotu prostitūciju tos nebūt vēl nenovērsīs. Abolicionistu pretinieki arī šoreiz grēko ar saviem aplamiem uzskatiem.

Vispirmā kārtā, jāizdod ļoti stingri likumi pret savedēju arodu. Tirgošanās ar citu cilvēku miesu ir augstākā mērā nelikumīga un noziedzīga pat tad, ja pārdojamais pats tai piekrīt. Tā ir reti riebīgs noziegums, un viņu vajadzētu sodīt ar tādu pat stingrību kā vergu tirdzniecību vai augļošanu. To nekādā ziņā nedrīkst uzskatīt kā vienkāršu pārkāpumu un tiesas izmeklēšanas uzsākšanai prasīt prasības sūdzību, jo cietušie bieži vien aiz kauna jūtām lietu noklusē. Savedēju arods jāapkaro gluži tāpat kā tiek apkaroti visi citi noziegumi pret tikumību, vergu tirdzniecība, augļošana, u. t. t. Savedēji, t. i. atklāto namu turētāji ir vislielākais ļaunums, kādu vien var iedomāties. Pats par sevi saprotams, ka arī šē, tāpat kā visur citur, var nākt priekšā vainu mikstinoši apstākļi, kas likumam arī jāievēro pie soda mēra noteikšanas. Bet tam jābūt tikai izņēmumam, un tur, kur tādu nav, prasama visbargākā stingrība.

Kas attiecas uz pašu prostitūciju, tad viņu novērst būtu tikpat kā neiespējami, ja vien negribētu iekrist vēl nedzirdētā varas pārkāpšanā. Valsts nekādi nevar pieaugušam cilvēkam, kas labi apzinās, ko dara, noliegt rīcības brīvību pašam par savu miesu. To varētu tikai tadā gadījumā, ja valsts vara no jauna sāktu uzstāties kā Dieva vietniece zemes virsū un savos likumos atsauktos uz metafiziku un reliģiju. Bet toties, gluži labi iespējams pie-

prasīt no tiem, kas nododas prostitūcijai, lai viņi to nedarītu atklātībā un ar savu rīcību netraucētu pārējos, un pretējā gadījumā tos sodīt, sākumā ar naudas sodu, bet atkārtojoties pārkāpumiem, pat ar brīvības atņemšanu un ieslodzījumu pārmācības namā. Tālāk, valsts itin labi var padarīt civīli atbildīgas tās abu dzimumu personas, kas saindē citas ar veneriskām slimībām. Ikvienam saslimušam jādod tiesība iesniegt tiesā prasības sūdzību pret vainīgo un saņemt atlīdzību. Pēdējo gan ļoti daudzi apstrīda. Bet pēc manām domām šāds likums pilnīgi nepieciešams, tikko valsts atteicas no prostitūcijas iekārtošanas. Kamēr tā vēl spaidu kārtā piekopi prostitūtu medicīnisko apskati, visa atbildība par saslimšanu krīt uz viņas pašas. Tamdēļ arī tagadējos apstākļos daudz loģiskāki būtu, ja saslimušais par savu nelaimi atbildību neuzkrautu prostitūtei, bet gan, ja ne tieši valstij, tad vismaz tās patentētā atklātā nama turētājam. Pie brīvās prostitūcijas lieta ir pavisam citāda. Te prostitūtes un viņas piegulētāja starpā rodas kautkas līdzīgs privātam darījumam, kas abām pusēm dod līdzīgas tiesības un uzliek arī vienādu pienākumus, starp citu arī varbūtējo zaudējumu atlīdzību. Ja kāds pie miesnieka nopērk desu, bet tā izrādās pagatavota no saslimuša lopa gaļas, un pircējs ar to saindējas un saslimst, miesniekam par to katrā ziņā jāatbild tiesā; un otrādi, ja desa ir laba, bet pircējs par to samaksā ar viltotu naudas gabalu, viņam jāatlīdzina miesniekam nodarītais zaudējums.

Ar šiem līdzekļiem vēl tomēr nepietiek, lai panāktu kautcik ievērojamākus sasniegumus prostitūcijas apkarošanā un izskausnā. Te nepieciešamas dziļas sociālas reformas. Vispirmā kārtā jācinās pret izmantošanu un jāpanāk, lai sabiedrības nabadzīgākiem slāņiem pietiekoši samaksātu par viņu darbu. Tas prasa pamatīgas pārmaiņas līdzšīnējā sociālā saimniecībā. Otrkārt, jāizskauž narkotisko vielu un it sevišķi alkohola lietošana. Treškārt, jādara gals cilvēku aplamai kauna sajūtai attiecībā pret normālās dzimumdzīves jautājumiem. Ceturtkārt, jāpanāk, lai nebūtu neviena, kas nezinātu, kādas briesmas draud saslimstot ar veneriskām kaitēm un ar kādiem līdzekļiem var izsargāties no viņu pielipšanas. Tālāk, slimnīcu venerisko slimību nodaļās ar slimniekiem jāapietas pēc

iespējas pieklājīgāki un rūpīgāki, saudzējot abu dzimumu, bet it sevišķi sieviešu kauna jūtas, lai nelaimē kritušām, kas ar to nebūt vēl nav turamas par samaitātiem cilvēkiem vai izvirtulēm, nebūtu jānoraugās uz slimnīcu kā elli vai moku namu. Patlabanējās venerisko slimību nodaļas drīzāk atgādina mazāka apjoma atklātos namus, nekā slimnīcu. Un citādas tās arī nemaz nevar būt, kamēr valsts tur spaidu kārtā iesloga tās pašas prostitūtes, kurām tā savā laikā palīdzējusi noslīdēt zaņķi. Cilvēkam, kam vēl mazākās kauna jūtas, grūti tur izturēt pat vienu dienu, nemaz nerunājot par ilgāku laiku. Nav nekāds brīnums, ja tādos apstākļos neviens, sevišķi sievietes un pat pieklājīgās prostitūtes (viņu starpā var atrast arī tādas), ne dzirdēt negrib par ārstēšanos slimnīcā, un caur to vēl tikai pavairo venerisko slimību briesmas. Visu to varētu ļoti labi novērst, ja ar slimniekiem apietos pēc iespējas saudzīgāki un veneriskās kaites neuzskatītu viskā kauna traipu, bet gan kā nelaimi. Tad veneriski slimie nebūtu ar varu jādzen slimnīcā un caur to tiktu drošāki izārstēti. Šai ziņā sevišķi daudz panākts Itālijā.

Visu pamatīgi apskatījuši, redzam, ka pagaidām prostitūciju var tikai samazināt un savā ziņā uzlabot, bet ne pilnīgi izskaust. Bet esmu pilnīgi pārliecināts, ka, vedot zināmas sociālas reformas, galvenā kārtā ierobežojot pastāvošo darba izmantošanas iekārtu, un aizliedzot reibinošu dzērienu lietošanu, prostitūcija vispirms pārīetu jau mazāk kaitīgā konkubinātā, tad tā dēvētā brīvā milā, līdz beidzot pavisam izzustu, un viņas vietā stātos laulība.

3.

Kokotes un metreses

Kokotes un metreses nav nekāds noteikts jēdziens. Tā drīzāk ir neskaidra pāreja no prostitūcijas uz ārliības kopdzīvi jeb t. s. konkubinātu (vai arī, kā to mēdz aplami dēvēt, civillaulību). No konkubināta viņa atšķiras tikai ar to, ka konkubināts pielaiž s a m a k s ā t u „mīlu“, pie kam pēdējai tomēr var būt stipri dažāds jēdziens.

Viszemāko pakāpi pērkamo sieviešu starpā, kas tomēr vairs nav īstas prostitūtes, ieņem t. s. kokotes. Tās visai maz atšķiras no augstāk stāvošām prostitūtēm. Ar pēdējām es domāju tādās prieka meitas, kas nav reģistrējušās policijā, neķer vīriešus uz ielām un nepoļojas ar kautku vīrieti, bet, kaut uz laiku, nodibina intīmu un izlasītu piegulētāju pulciņu. Mazliet augstāku pakāpi ieņem sevišķi agrākos laikos tik plaši pazīstamā grizete, jeb kā to sauc Parīzes studenti, „*la petite femme*“. Tā ir jau gandrīz līdzīga brīvai mīlai un nereti pat īslaicīgai laulības dzīvei, kurā diezgan liela loma ierādīta arī uzticībai. Grizete nedzīvo no sava piegulētāja vien, bet parasti (tāpat kā laba tiesa brīvo prostitūtu) blakus strādā arī kādu algotu darbu. Tā bieži vien ir rokpelne, šuvēja, modiste, veikala pārdevēja, u. t. t. Vairumā tās ir samērā kārtīgas un tiklas sievietes un ļaujas uzturēties no vīrieša tikai tamdēļ, lai tādā kārtā varētu piekopt kaut cik labāku un ērtāku dzīves veidu. Pa lielākai daļai grizete dzīvo kopā ar savu piegulētāju un nereti ved arī tā saimniecību, vāra ēdienu, lāpa, šuj, apkopj dzīvokli (istabu), u. t. t. Šādā kopdzīvē nav arī izslēgtas abpusējas simpātijas un pat mīla. Tikai tā mēdz būt visai īsa, jo kopdzīvei tomēr ir un paliek gadījuma raksturs un piegulētāji tiek diezgan bieži mainīti. Pēdējie parasti nāk no sīkpilsoņu aprindām, studentiem, veikalu pārdevējiem, rokpelņiem, u. t. t. Reti kad grizetei ir samērā bagāts piegulētājs. Šādas kopdzīves ļoti izplatītas lielākās pilsētās, kur viens otru maz pazīst un tamdēļ arī tikpat kā neinteresējas par cita dzīves veidu. Mazpilsētīnās, kur gandrīz visi savā starpā tuvāk pazīstami, to jau ir stipri mazāk.

Visaugstāko pārejas pakāpi no prostitūcijas uz konkubinātu ieņem t. s. metreses. Kā vēsturisku piemēru var pievest slaveno franču rakstnieci Žoržu Sands. Vispār metreses atgādina seno grieķu hetēras (sk. sestā nodaļā). Metreses šķiro skatoties pēc tā, vai tās dzīvo ar neprecētu vai ar precētu vīrieti. Visparastāki tas ir kāds vecpūsis, kas, cienīdams savu brīvību, neprecas, bet pieņem metresi, kas vada arī viņa saimniecību un no likumīgi pielaulātas sievas atšķiras tikai ar to, ka katru brīdi var aiziet vai arī tikt pamesta. Daudzas metreses pie tam

neprasa citu atlīdzību, kā to, ko saņem, dzīvodamas kopā. Tādos gadījumos vairs nevar būt runa par sevis pārdošanu. Skatoties pēc apstākļiem kopdzīve ilgst vai nu tikai zināmu vai arī nenoteiktu laiku, bet parasti gan daudz ilgāki nekā kopdzīve ar grizeti vai kokoti. Viņā sevišķi krasi izpaužas naudas visvarenības iespaids, jo vīrietis izturas daudz citādāki — rupjāki un nevērigāki pret tādu metresi, kas pārdodas par naudu, nekā pret tādu, kas atdodas par brīvu. Par naudu samaksātā kopdzīvē mila nav neko stiprāka vai ilgstošāka kā kopdzīvē ar grizeti. Metresu starpā ir arī precētas sievas.

Zolā romānā „Nanā“ ir prostitūte, kas parasti pārdodas bagātākiem ļaudīm. Tai pašā laikā viņa dzīvo par metresi vai konkubīni pie Fontāna, kas atgādina sutenēru. Bez tam, viņa vēl mīl ar īstu mīlu jauno Žoržu. Teātra direktors Bordenāvs pilnīgi pamatoti grib, lai viņa teātri sauc par bordeli. Arī viņš pats drīzāk atgādina satedēju, nekā teātra direktoru. Šai piemērā redzam, cik ļoti mainīgi var būt jēdzieni un cik viegli pāriet no viena otrā.

Precēti vīri parasti pieņem metresi tikai tādā gadījumā, kad viņu ģimenes dzīve kautkādi sagandēta un abas puses dzīvo vai nu ļoti nesaticīgi vai arī pavisam šķirti. Ja tā ir laba un saslanīga, tad vīrs visbiežāki apmierinās ar to, ka pārmaiņas pēc slepeni vai pat ar sievas ziņu apmeklē bordeļus vai arī piekopj dzimumsatiksmi ar privātām prostitūtēm.

Bez tam vēl ar metresu vārdu mēdz apzīmēt arī slepenus precētu ļaužu mīlas sakarus. Bet te naudai, ja vispār pieder kāda loma, tad tikai netieša. Pa lielākai daļai lieta grozās ap kādu intriganti, kas grib otrai atvilt un pati apprecēt bagātu viru, vai arī ap intrigantu, kas grib pavest precētu sievu. Mēs uz tiem aizrādam tikai tamdēļ, lai parādītu, ka reizēm ir tiešām grūti atšķirt pērkamu metresi no mesalīnas, t. i. pārāk kaislīgas sievietes ar lielu *libido*, kurai nauda nav no svara.

Koketēm, grizetēm un pērkamām metresēm reti kad ir bērni. Šādas sievietes, vismaz augstāk stāvošās, gan parasti daudz mazāk slimo ar veneriskām kaitēm, nekā prostitūtes. Bet toties tās ir pietiekoši izskolotas, lai atrastu vajadzīgos līdzekļus grūtniecības novēršanai. Un

ja arī vienai otrai piedzimst pa bērnam, tad viņa stāvoklis ir vairāk nekā nožēlojams. Tas vis nenāk pasaulē kā mīlas auglis, bet gan tiek uzskatīts kā nevēlams traucēklis. Bieži vien ar aborta palīdzību to nomaitā jau auglī, vai arī pēc dzimšanas nodod kādai engēlišu taisītājai, kas tad parūpējas par viņa drīzāku nogandēšanu. Tiesa, arī šē ir izņēmumi. Pērkamo sievieti, nereti pat bordeļa meitu starpā pagādās viena otra, kas uzaudzina savus bērnus ar īstu mātes gādību.

Visi augstāk aprakstītie dzimumsakari ir nedabīgi un necienīgi, jo dibinās uz sevis pārdošanas. Pērkama mīla nav īsta mīla. Tā paver ceļu viszemākām un dzīvnieciskām dzimumdzīņām.

Prostitūcija, aprēķina laulības un pērkamā ārlaulības kopdzīve sagandē moderno dzīvi un, kopīgi ar alkoholu, hazarda spēlēm un pārliecīgo iedzīvošanas kāri, draud novest sabrukumā arī moderno kultūru. Bet valsts iecietība pret visu šo zaņķi ir visnepiedodamāka aplamība, kuŗu nepieciešami jānovērš visdrīzākā laikā.

Seno romiešu Venera un grieķu Afrodīte bija skaitstuma un mīlas simbols. Auglīga un apgarota, lai arī mazliet šķelmīga, tā iemiesoja ne tikai dabīgās cilvēku dzīņas, bet arī mākslu un cilvēcīgus ideālus. Tagad divi izdzimuši dievekļi arvien nekaunīgāki tver tās roku, lai viņu ievilkto zaņķī. Viens ir Bakchus, kas to padara par rupju bestiju, bet otrs zelta teļš, kas to pārvērš pērkamā prieka meitā. No otras puses naidīgs un liekulīgs reliģiozs asketisms arvien vairāk cenšās tai uzmaukt trako kreklu. Kaut modernai kultūrai vēl būtu pietiekoši spēka un gribas tai noraut trako kreklu un viņu atbrīvot no abiem nekaunīgiem sutenēriem! Tad mīlas dieviete atkal atgūtu savu seno dienu spožumu un tīrumu.

4.

Prostitūcija, laulības dzīve un veneriskās slimības pasaules kara laikā.

Jau lielam kaŗam izceļoties paredzēju, ka tas atnesīs prostitūcijas, varmācības un venerisko slimību pieau-

gumu un sagandēs daudzas laulības. Mani paredzējumi piepildījās vislielākā mērā. Kaŗš un kara dienests tā iekārtots, ka parasti nāvē sūta garīgi un miesīgi vislabākos; bojā aiziet cilvēces izlase, un tās vietā mājās paliek sabiedrības atkritumi un trumi: idioti, slimie un noziedznieki. Pat kaujās parasti galu dabū dūšīgākie un godprātīgākie, kamēr gļēvuļi un patmīļi arvien izglābj savu dzīvību, vai nu dezertējot, vai arī labprātīgi atdodoties gūstā.

Ikviens kaŗš lielā mērā demoralizē cilvēkus, jo tos atradina no sociāli lietderīga darba, padara nejutīgus pret citu nelaimi, palaiž vaļā un pamudina visus zemākos cilvēces instinktus, naidu un atriebību, sadismu, slinkumu un vienaldzību, kā arī ietekmē alkohola un tabākas pārmērības.

Tāpat kara dalībniekos gluži neticamā vairumā pieaug laulāto neuzticības gadījieni. Tie izpaužas ne tikai kareivju un virsnieku piekoptā dzimumsatiksmē ar prostitutēm, bet arī īsakās vai garākās ārļaulības kopdzīvēs, kādas tie parasti nodibina vai nu ieņemtos apgabalos, vai arī gūstā. No otras puses, arī precētās sievas, vienas palikušas, visai bieži ļaujas pavesties no citiem vīriešiem, un vīriem mājās pārnākot, nereti notiekas traģedijas.

Bez tam, kā vienā, tā otrā pusē kaŗš ietekmē dažādas varmācības. Tā, piemēram, kāds kareivis, kas bija atgriezies no Salonikiem, lielījās ar to, ka esot izvarojis divdesmit sievietes!

Kaŗotāju starpā ļoti daudzi saslimst ar veneriskām slimībām, sevišķi ar sifili. Ja vēl atceramies, ko pirmās nodaļas beigās teicām par blastoforiju, proti, ka saindēšanās ar alkoholu un sifili ir galvenie aplamās iedzimtības cēloņi, tad redzam pasaules kara sekas drausmīgā kailumā.

Bet tas vēl nav viss. Pat neutralās zemēs, kā piem. Šveicē, pārāk garais kara dienesta laiks un atpakaļrūpīgā kareivju dīdīšana atstājuši nevēlamas sekas ar to, ka stiprā mērā pavairojuši alkoholismu. Daudz labāki lūtu, ja visus jaunus puīšus izlietotu lietderīgiem sociālo labiercību un lauku darbiem.

Tagad nu, pēc kara, kā uzvarētie, tā arī uzvarētāji un neutralie, visi nelabā balsī gaužas par vispārēju kul-

tūras sabrukumu un meklē atrast vainīgo. Jā, kas gan īsti vainīgs? Vaina tiek uzkrauta gan liktenim, gan citiem cilvēkiem, bet katrā ziņā tikai ne pašam meklētājam. Un nu visi nošļukuši nolaiž rokas un nemaz nepiedomā, ko vēl varetu glābt, ja visi, kā uzvārētāji, tā uzvārētie un neutralie, vienprātīgā un enerģiskā kopdarbībā uzturētu ilgstošu mieru un ķertos pie sagraudā uzbuves.

Pēc manām domām, visiem tiem, kas izdzīvojuši cauri 1914.—1919. gada kara postu, vai vismaz uzmanīgi izsekojuši tā radītai krīzei, gan vajadzētu uzsaukt: „Pietiek upuru! Diezgan grauts un postīts! Laiks ķerties pie radoša darba!“

Vienpadsmitā nodaļa

Ārējo apstākļu iespaidi dzimuma dzīvē

Tikpat stipri, cik cilvēku iedzīmtās dzīvas vadītā dzimuma dzīve izpaužas uz ārieni, tikpat stipri to savukārt iespaido cilvēku parašas un pielaikošanās ārējiem apstākļiem. Apskatīsim dažus zīmīgākos un svarīgākos faktoros.

Klimats. — Sestās nodaļas beigās jau apskatījām klimata iespaidu uz dzimumdzīvi, kas siltākās zemēs daudz spraigāka. Tur cilvēki ne tikai daudz ātrāk sasniedz dzimuma gatavību, bet arī vairāk padoti seksuālām pārmērībām. Vismaz man nav nekādu noteiktāku ziņu par to, ka klimats varētu iespaidot arī vēl kādā citā veidā. Bet ļoti var būt, ka viņa iespaids uz visu pārējo cilvēku dzīves veidu, kā piem. aukstākās joslās, kur ļaudis spiesti strādāt daudz grūtākus darbus nekā siltās zemēs, var netieši atsaukties arī uz dzimumdzīvi.

Vientulība. — Sabiedrība ārkārtīgā mērā iespaido cilvēka dzīves veidu, bet it sevišķi viņa dzimuma dzīvi. Šai ziņā ļoti pamācošus piemērus dod novērojumi pie erēmītiem un vientuļi dzīvojošiem farmeriem. Atrašanās no sabiedrības noved pie dīvainas dēģenerācijas un visai skumja dvēseles noskaņojuma. Iznēmums var būt vienīgi, ja vientulībā līdzī paņemts lielāks zināšanu krājums, lai to klusībā apstrādātu. Tādā gadījumā arī vairs nevar būt runa par pilnīgu vientulību, jo šāds zināšanu krājums savā laikā mantots no sabiedrības. Īstie vientuļi, garīgi neizkoptie un tādi, kas ved savrupēju dzīvi jau no jaunības, ar laiku paliek pirmātnējāki, mežonīgāki un aprobežotāki. Pieaudzis un neizglītots cilvēks, atrāvies no sabiedrības, stiprā mērā padots garī-

giem traucējumiem. Tas sevišķi novērots pie Ziemeļ-Amerikas fārmeriem. Bez tam, pilnīgie vientuļi un tādi, kas dzīvo tikai tuvāko ģimenes locēkļu sabiedrībā, ar laiku arvien vairāk tiecās uz dažādām seksuālām nenormālībām, kas, skatoties pēc apstākļiem, izpaužas vai nu asinsgrēkā, vai arī sodomijā, pederastijā vai onanismā.

Pilsētu un lauku dzīve. — Laucinieki piekopj visveselīgāko dzīves veidu un līdz ar to arī visveselīgāko dzimumdzīvi. To ļoti labi redzam ne vien pie sestā nodaļā aprādītiem franču zemniekiem Kanadā, bet visā pasaulē, kur vien iedzīvotāju starpā pastāv daudz maz vienlīdzīgāks zemes sadalījums. Laucinieku ģimenēs caurmērā daudz vairāk bērnu nekā pilsētnieku. Un ja arī modernās lielpilsētās, pateicoties viegli sasniedzamai un ātrai ārstu palīdzībai, bērnu mirstība mazāka, nekā uz laukiem, kas šai ziņā palikuši atpakaļ, laucinieku bērni toties ir veselīgāki un spēcīgāki. To gadiem ilgi novēroju, savā laikā būdams par vājprātīgo iestādes direktoru. Abu dzimumu pilsētnieki vairumā bija pilnīgi nederīgi slimnīcas apkopēju amatam. Parasti gan tie ātrāki iestrādājās amatā, bet viņiem trūka pacietības un izturības, drīz vien bija jāatlaiz, kā miesīgi un garīgi nespējīgi. Turpretī, laucinieki sākumā izrādīja zināmu aprobežotību, bet beigās bija visčaklākie un tīklākie darbinieki. Gluži to pašu redzam arī citur, kur vien iznāk salīdzināt lauciniekus ar pilsētniekiem. Tas skaidri pierāda, ka laucinieku iedzimtās spējas caurmērā labākas nekā pilsētnieku. Pēdējiem gan tās pilnīgāki attīstītas un izkoptas, bet zemnieki, lai gan arī ģēniski mazāk apdāvināti, patiesībā daudz spējīgāki. Lauku dzīve vēl pārspēj pilsētas dzīvi arī tai ziņā, ka viņa uztur cilvēka organismā lielākus spēka krājumus. Arī laucinieku dzimumdzīve ir daudz normālāka un veselīgāka. Tās vienīgie netikumī parasti ir konkubināts un laulības pārkāpšana. Pa retam gan atzīmējami arī prostitūcijas gadījieni, bet tā kā lauku ļaudis labi pazīst viens otru, tad prostitūcijai ir tikai gadījuma raksturs.

Turpretī, lielākās pilsētās sabiedrība sastādās no atsevišķām grupām, kas tikpat kā nenāk savstarpējos sakaros, nekā nezin viena par otru un tamdēļ arī maz interesējas par citu dzīves veidu un tikumiem. Atsevišķ-

šķu cilvēkus pazīst tikai viņu grupā. Tamdēļ arī bieži vien klusībā tie var piekopt kautko tādu, par ko, kā saka, pat gailis nedziedās. Tas ļoti veicina netikumību. Augstāk minētam apstāklim pilsētās vēl pievienojas neveselīgo dzīvokļu, satrauktās dzīves un neskaitamo izpriecu iedarbība, kas dzīvi padara pavisam nenormālu. Gandrīz vai visi galvenie cilvēcīgās dzīves pamatnoteikumi, kā piem. svaigs gaiss, saules gaisma, daba, brīvas kustības un darbs, sevišķi nabadzīgākām pilsētnieku šķirām tikpat kā nav sasniedzami. Tai vietā viņiem pasniedz mākslotas un neveselīgas nakts izpriecas un valsts atļautu un iekārtotu prostitūciju līdz ar visām tās bīstamām sekām, bet liedz pietiekošu iztiku, lai varētu izaudzināt un izskolot bērnus. Bez tam, vēl jāņem vērā, ka lielpilsētu proletariāts parasti stāv vistuvākos sakaros ar noziedznieku pasauli. Bet sava dēļ, blēžu un zagļu starpā jau no laika gala nodibinājies dzīves uzskats, pēc kura viscienījamākais ir tas, kas visveiklāki prot blēdīties, krāpt, zagt un slepkavot. Tamdēļ arī tie savā sabiedrībā piecieš tikai tādus, kas izrāda tieksmes uz noziegumu, bet kā traucēkli un muļķi uzskata katru, kas vēl saglabājis zināmu altruismu. Varam iedomāties, kas tamlīdzīgos apstākļos izaug no lielpilsētas nabadzīgo šķiru bērna. Tādi ir parastie apstākļi, kādos jādzīvo pilsētniekiem. Tā kā tie jau aprakstīti citur, tad pie viņiem sīkākī vairs neuzkavēsimies.

Visbēdīgākie apstākļi, saprotams, novērojami lielākos rūpniecības un raktuvju centros. Pateicoties neveselīgam un vienpusīgam darbam nelāgās telpās, alkoholam, prostitūcijai, pārāk saspiestam dzīves veidam, laimes spēlēm un citiem ļaunumiem, fabriku ļaudis pat pilnīgi izvirst. To jo spilgti varēju novērot Cirichē, kur vājprātīgo nama apkalpotāju dienestam visnepiemērotākie izrādījās fabriku strādnieki. Tie vairumā bija garīgi un miesīgi tā sagan-dēti, ka vairs nederēja nekam citam, kā savam automātiskam darbam zīda vērptuvēs vai austuvēs. Gluži līdzīgu un vēl lielāku dēģenerāciju uzrāda arī lielāko anģļu pilsētu, Varšavas žīdu un Beļģijas ogļrūpniecības centru proletariāts. Te fabriku strādnieces vietumis jau ne ar ko neatšķiras no prieka meitām, bet dažās Beļģijas ogļraktuvju pilsētās pat var naktī sastapt cilvēkus kopoja-

mies uz ielas, kā kustoņus vai iereibušus kaferus Dienvid-Afrikā. Ko gan lai sagaida no tamlīdzīgos apstākļos dzimušiem bērniem?

Par laimi, nākotnei nāk palīgā un to itkā nodrošina visai interesanta mūslaiku parādība. Pateicoties milzīgai satiksmes līdzekļu attīstībai, kādu esam sasnieguši pēdējos gados, pilsēta arvien vairāk tiecas saplūst ar laukiem, bet lauki ar pilsētu. Sevišķi modernās amerikāņu pilsētas, kas cenšas izplēsties plašumā, pie katras mājas ierādot vietu arī dārziņam, vairs neko neatšķiras no laukiem. Tāpat arī Eiropā strauji pieaug t. s. dārza pilsētu skaits. Tā kā paredzams, ka līdz ar moderno tehnikas uzplaukumu, satiksmes līdzekļi tiks padarīti vēl ērtāki un lētāki, tad drīz vien arī amerikāniskās dārzu pilsētas vairs nebūs vajadzīgas, jo ikviens, dzīvodams uz laukiem, varēs tai pašā reizē izbaudīt arī visus pilsētas labumus un priekšrocības. Tā radīsies kautkas līdzīgs a g r o p o l e i, t. i. pilsētnieciskiem laukiem vai laucinieckai pilsētai, kur būs pieejami visi labumi un novērsti visi ļaunumi. Tas cilvēkiem nodrošinās ideāli garīgu un dvēselīgu dzīves veidu un reizē arī veselīgu dzimumdzīvi, jo nekas tā neveicina kārtīgu laulības dzīvi, kā lauku apstākļi. Kā jau redzējam, uz laukiem prostitūcija nekad nespēj laist tik dziļas saknes kā pilsētā. Bez tam, laucinieki diezgan tuvu pazīst viens otru, un caur to novērstas arī venerisko slimību briesmas. Vārdu sakot, lauku dzīve atņem iespējas izvīrtībai un nodrošina veselīgus pēcnācējus un līdz ar to arī laimīgu un ilgstošu laulības dzīvi. Daudzi gan mēģina nopelt zemnieku dzimumu dzīves savdabības par visai nenormālām un bīstamām. Tā, piemēram, tiek aizrādīts, ka laucinieki ļoti lielā mērā piekopjot dzimumu satiksmi jau pirms laulībām. Te iet runa par tā sauktām izmēģinājuma laulībām, kas tiešām ļoti iecienītas laucinieku jaunekļu un jaunavu starpā un atgādina pirmatnējo tautu paņēmienu (sk. sestā nodaļā).

Tādiem, kas paši piecieš prostitūciju, gan vajadzētu kaunēties un neturēt liekulīgus sprediķus zemniekiem par viņu pilnīgi dabīgo ārļaulības dzimumu satiksmi! Ka lauku apstākļi sevišķi veselīgi bērnu attīstībai, to pierāda jau pilsētnieku bērnu vasaras koloniju panākumi.

Pats par sevi saprotams, ka daži apstākļi — sevišķi dažiem apvidiem piemētošās slimības (endēmijas) — arī uz laukiem var izsaukt zināmu degenerāciju. Tā tas ir ar indiāņu ciltīm Kolumbijā, kas dzīvo pilnīgi atšķirtas no pārējām un pie tam ļoti neveselīgos apstākļos. Tāpat bieži var nogadīties, ka dažāda laba alkohola sagādēta sādža uzrāda daudz lielāku izvīrtību, nekā labi pārvaldīta un veselīgi iekārtota pilseta. Bet pa lielākai daļai pilseta ir daudz bīstamāka normālai dzimumu dzīvei nekā lauki.

Klaidonība; Zero ģimene. — Dr. Jergers apraksta savus novērojumus, ko tas guvis sīkākā izpētīt kādas klaidoņu dzimtas (Zero ģimenes) pēcnācēju dzīves gaitas. Izrādās, ka gandrīz visi tie palikuši par klaidoņiem, vai zagļiem, prostitūtēm un citiem tamlīdzīgiem sociāliem atkritumiem. Sabiedrība veltīgi nopūlējusies tos pasargāt no netikuma. Daži jau mazotnē nodoti kārtīgās skolās vai arī labu un tikumīgu ģimeņu audzināšanā, bet drīz vien aizbēguši, lai nodotos klaidonībai.

Es tikpat labi varēju šo gadījumu pievest, pārrunājot par iedzimtību un blastoforiju, vai arī astotā nodaļā, kur aprakstīta alkohola iedarbība, jo Zero ģimenē bez klaidonības skaidri novērojamas alkoholisma un tā izsauktās blastoforijas sekas. Ja to daru tagad, tad tikai tamdēļ, ka esmu pilnīgi pārliecināts, ka šai tipiskā dzimtas deģenerācijā un dzimumizvīrtībā lielā mērā vainīgs arī klaidoņu dzīves veids. Pirmā nodaļā aprādītais mнемiskais process vien nekādā ziņā nebūtu varējis iedarboties samērā tik īsā laikā, divos vai trīs gadusimtenos. Manus uzskatus savā ziņā vēl apstiprina arī tas, ka Zero ģimenes ciltsmāte, kā vēlāk izrādījās, bija cēlusies no kādas Ziemeļ-Itālijas klaidoņu ģimenes.

Amerikānisms. — Ar amerikānisma vārdu labprāt gribētu apzīmēt visai neveselīgu dzimumu dzīves parādību, kas sevišķi novērojama Savienotās valstīs. Tai pamatos ir amerikāņu savdabīgie uzskati par darbu.

Ziemeļamerikāņi, un sevišķi amerikānietes neatzīst ne lauku, ne arī roku darbu. Tie visu grib aizvietot mašīnām un tirdzniecību, centralizēt, lai tad varētu dzīvot tīri veikalnieciskā garā. Amerikāņu sievietes pat jūtas pazemotas, ja tām jāķeras pie daudz maz smagāka fiziska

darba. Savienotās valstīs šai ziņā vēl nav aizmirsti vecie vergu laiki un rupjāku darbu uzkrauj tikai nēģeriem. Bet tā kā šis darba spēks kopš verdzības atcelšanas stipri sadārdzinājies, tad amerikāņi arvien vairāk tiecas pāriet uz viesnīcas dzīves veidu, kas pilnīgi dabīgi ietekmē dzimstības samazināšanos. Amerikāņu sievietē cenšas uzturēt savu jaunības svaigumu un glīto izskatu un uz noteiktāko izvairās no bērniem, kas viņai var uzkraut tikai lieku nastu.

Pats par sevi saprotams, ka šāda veida sieviešu emancipācija uzskatama kā visai neveselīga parādība, kas noved pie sociālas izvirtības. Ja no ārienes Amerikā neieceļotu arvien jauni ārieši, tad drīz vien tur būtu jā-rēķinās ar pilnīgu balto iedzīvotāju izmiršanu. Sieviete, tāpat kā vīrietim, jāpilda dabas uzliktais pienākums. Kas to negrib saprast, tas agri vai vēl u aiziet bojā. Sieviete nebūs sev par dzīves uzdevumu uzstādīt romānu lasīšanu vai arī biroja darbus, bet gan strādāt veselīgu garīgu un miesīgu darbu, lai tādejādi nodrošinātu garā un miesā spēcīgus bērnus.

Restorāni un alkohols. — Nebūt nedomāju vēl reiz uzkavēties pie tā, ko jau aizrādīju pirmā nodaļā, runādams par blastoforiju, ne arī pie trešā un astotā nodaļā apskatītā alkohola iespaida uz diġļa attīstību, cilvēka smadzeņu darbību un dzimuma dzīvi. Tāpat nedomāju atkārtot to, ko jau desmītā nodaļā teicu par alkohola ietekmi uz prostitūciju. Gribu tikai mazliet sīkāki apstāties pie viesnīcu kalponu jautājuma, kas sevišķi sasāpējis vācu zemēs.

Pat tādi vīrieši, kas viesībās nekad neatļautos pateikt dāmai divdomību, nonākuši restorānā, iedomājas, ka ar kalponēm tie var darīt visu, kas tikai ienāk prātā. Tamlīdzīgu parādību var novērot ne tikai mazākos krodziņos, bet arī vislepnākos ēdienu veikalos. Te bieži vien tirgotāji, ārsti, profesori un citi smalki un izglītoti ļaudis sarunā kalponēm tādas rupjības, jēlības un neķītrības un uzvedas tik nekaunīgi un brutāli, ka ar citām sievietēm neuzdrošinātos pat vislielākā dzērumā.

Pie tam restorānu apmeklētāji nemaz neskatas, vai apkalpotājas ar savu uzvesanos pašas uz tamlīdzīgu apiešanos tos pavedina vai nē. Pietiek, ka darīšana ar vies-

nīcas meitu, lai palaistu vaļā visdrausmīgākās uzbāzības.

Atturīgākās kalpones pat izsmej par viņu tiklumu. Bet ja tām kādreiz ienāk prātā žēloties par viesu uzmācību, tad arī „viskārtīgāko“ viesnīcu īpašnieki nostājas viesā pusē.

Pats par sevi saprotams, ka pilnīgu takta sajūtas zaudēšanu pa daļai ietekmē arī alkoholiskie dzērieni. Bet galvenais cēlonis tomēr ir tas, ka viesnīcu kalpones mēdz uzskatīt par kautko mazvērtīgu un prieka meitām līdzīgām, ar kuŗām var apieties bez aizspriedumiem un saudzības.

Viņu bēdīgo stāvokli vislabāki raksturo sekošais izvilcums no „Atturībnieku apskata“.

„Nožēlojamākiem dzeršanas netikuma upuriem katrā ziņā jāpieskaita viesnīcu kalpones. Tas ir bīstamākais amats, kādu vien varam iedomāties. Lai gan vienā otrā vietā vēl var sastapt arī godīgas un tiklas kalpones, lielais vairums neapšaubami aiziet postā un kriet izvirtībā.

Viņu amats tām uzstāda visnedzirdētākos noteikumus! Pirmkārt, tas prasa pārāk lielu piepūlēšanos, kas jūtami pārsniedz izturības spējas. 10—16 stundu ilgs darba laiks ir visai parasta lieta, pat valsts Minchenes alus darītavas dzertuvē, kas skaitās par parauga uzņēmumu! Nav nekāds brīnums, ja šādam darbam ātri vien seko pārpūlēšanās un pat galīgs sabrukums. Restorāna kalponei, kas caurmērā strādā divreiz vairāk nekā citi, gribot negribot ar laiku jākrīt par upuri dilonim. Bet tas vēl nav ļaunākais.

Viesnīcu kalponēm visparastāki jāapkalpo pretējais dzimums. Ja ņem vērā, ka restorānus, sevišķi naktis laikā, visbiežāki apmeklē tādi ļaudis, kas piekopj vaļīgāku dzīves veidu un krogū meklē tikai izpriecu, tad varam iedomāties, ka apkalpotājai jādzīvo vienās briesmās, kas kļūst vēl lielākas caur to, ka viņa parasti nesasņem nekādu algu un dzīvo tikai no viesu dzeramnodām. Kā piemēru atkal pievedīšu valsts Minchenes alus darītavas dzertuves apkalpotājas, kas ne tikai nesasņem algu vai citu atlīdzību, bet pat spiestas katru dienu nomaksāt 1 marku 20 fenīsus pārvaldniekam par atļauju strādāt dzertuvē. Tas gadā iztaisa 400 marku! Bet tas

vēl nav viss: Viņām pašām uz sava rēķina jāiegādājas un jāmazgā darbam nepieciešamos baltos priekšautus un galdus slaukamos dvieļus. Ja jau tādas lietas notiek valsts dzertuvē, tad var iedomāties apstākļus, kādi valda privātos krogos. To vēra ņemot, apkalpotājas interesēs ir ievākt vairāk dzeramnaudas, kas ir viņas vienīgā alga. Bet lai to panāktu, viņai jāprot visādi izpatikt kungiem un tos uzmudināt uz lielākiem tēriņiem. Tādā kārtā viņai, gribot negribot, jāpazemojas un jāieiet uz visādām nelietībām, lai tikai varētu kautcik nopelnīt.

Viesnīcu kalpotāju ārkārtīgi grūto stāvokli atzīst ne tikai atturībnieki, bet arī dažs labs iemetējs, kam nācies par šo jautājumu tuvāk padomāt. Piemēram, viens raksta:

„Tas, ko esmu pieredzējis dzertuvēs, pārsniedz katru iedomu. Nebūt nepārspilēšu, ja pat vislabāko restorānu apkalpotājas salīdzināšu ar baltām verdzenēm.“

Augstāk aprādīto apstākļu dabīgās sekas ir tās, ka viesnīcu apkalpotāju starpā vairums sirgst ar veneriskām kaitēm. Piem., Berlinē slimās sastāda 13 $\frac{1}{2}$ %, bet tās, kam istā nodarbošanās ir prostitūcija, bet viesu apkalpošana tikai blakus amats, pat 30% no visa kopējā slimo skaita, kas nozīmē, ka slima ir katra otrā apkalpotāja.

Vācijā ir ļoti daudz kantorū un aģentūru, kas zem vietu apgādes maskas dzen nekaunīgu tirgošanos ar apkalpotājām. Savos sakaros ar viesnīcu turētājiem tās pat nelieto vairs vārdu „apkalpotāja“, bet raksta un telegrafē tikai par „preci“ un, skatoties pēc miesas uzbūves un viesu uzmundrināšanas spējām, apzīmē par spēcīgu vai vāju, pilnīgu, glītu, iznesīgu, u. t. t. Šāda tirgošanās ļoti ienesīga, jo aģentūras par starpniecību ņem no apkalpotājām 5—10 marku, bet no viesnīcu turētājiem pat 10—75 markas. Austrum-Prūsijā aģentūras apgroza 100 un neti pat 130 apkalpotājas mēnesī. Tās tiek izsūtītas ne vien pa Vāciju, bet arī uz ārzemēm. Tādā kārtā apkalpotāja tiek pazemota līdz vienkāršai precei, bet no turienes līdz prostitūcijai ir tikai viens solis.

Dzeršana kā vīriešus, ta sievietes padara miesaskārīgus un rupjus un nokauj pēdējo savaldīšanos un saprātu. Trešā un ceturtnā nodaļā jau aizrādīju uz alkohola lielo lomu venerisko slimību izplatīšanā. Statistika to pie-

rādā par galveno vainīgo $\frac{3}{4}$ visos saslimšanas gadījumos. Gluži tādās pat domās ir arī Dr. Lakers, kas raksta:

„Piedzērušais iziet vai izrāpo no kroga uz ielas... te tas sastop prieka meitu, viens un divi noslēgts attiecīgs veikals, un nelaime jau darīta — slimība rokā.“

No savas puses vēl varu piebilst, ka ļoti bieži ceļš no kroga ved visiem kopīgi uz bordeli, kur tad notiek kolektīva aplipināšanās ar veneriskām kaitēm.

Krogī sagandē mierīgo mājas dzīvi. Tie sagandē arī dzimumu dzīvi un padara dzērājus par izvirtuļiem un venerisko slimību pūžņiem. Nekas tā nekavē veselīgu dzimumu dzīvi, kā reibinošie dzērieni. Dzeršanas paraša neglābjami ved tautu pretim izmirstībai. To sevišķi labi var redzēt Krievijā, ja salīdzina retos atturībniekus ar pārējiem, kas visi padevušies alkoholam. Blastoforiju ietekmē ne tikai chronisks alkoholisms, bet arī diezgan mērena reibinošu dzērienu lietošana un pat vienreizēja piedzeršanās. Reibulī piekoptai dzimumu satiksmei var būt tikai ļaunas sekas.

Lai gan jau esmu daudz rakstījis par rāsas dēģenerāciju, kurā to neizbēgami noved dzeršanas netikums, tomēr vēl aizrādīšu arī uz fon Bunges rakstu „Alkoholvergiftung und Degeneration“, kā arī uz manu grāmatu „Hygiene der Nerven und des Geistes“ un Villeneggera un Stumpa statistiskām tabelēm. Ja cilvēce reiz atmetu alkoholu kā baudas vielu, ļoti daudzi sasāpējuši dzimuma jautājumi atrisinātos paši no sevis.

Bagātība un nabadzība. — Kamēr cilvēks vēl atrodas uz vidējās kultūras pakāpes, tas uzskatīja sievu un bērnus kā savu galveno bagātību un neatsveramu ienākumu avotu. Turpretim, mūsu laikos, jo bagātāks cilvēks, jo tam mazāk bērnu. Tam par iemeslu, pirmkārt, tas apstāklis, ka tagad bērni ne tikai pavairo ienākumu, bet gan prasa daudz izdevumu, bet, otrkārt — sociāli augstāk nostādīto sievu bailes no grūtniecības. Modernā izsmalcinātība labāko aprindu sievieti padarījusi daudz neizturīgāku, un tā uzskata bērnus kā grūtu nastu. Jau gluži patalogisku veidu šī parādība sasniedz amerikānismā. Te vēl reiz redzam, ka visveselīgākais dzīves veids un visveselīgākā dzimumu dzīve iespējama tikai tad, ja cilvēks gan ir pārticis, bet viņam tomēr jāstrādā,

lai nopelnītu savu iztiku. Bagātnieks ar savām pārmērībām un ieaudzināto slinkumu ātri vien padodas seksuālai izvīrtībai, bet nabagais aiziet neceļos, pateicoties badam, neveselīgiem dzīves apstākļiem, nepietiekošai izglītībai un ļauniem piemēriem. Abi tie sastopas zaņķi.

Mūsu laikos tik ļoti savairojušās iespējas iedzīvoties naudā, nestrādājot, ka dzimumu dzīve izvirst ne tikai pie pārmērīgiem bagātniekiem un galīgiem trūkcūcietējiem, bet arī vidus šķirās.

Ja cilvēci varētu novest pie tā, lai tā strādātu sociālai labklājībai bez savtīgiem nolūkiem, tad pareizās slīdēs ieietu arī neceļā novirzītā dzimumu dzīve. To var uzlabot tikai godīgs un neatlaidīgs darbs. Diemžēl, praktiski tas ļoti grūti izvedams

Dižciltība un sabiedriskais stāvoklis. — Kādreiz visai liela loma dzimumu dzīvē piekrita un zināmā mērā pieder arī vēl tagad t. s. kārtas un sabiedriskā stāvokļa atšķirībām. Tā sevišķi izpaužas tur, kur, pateicoties tradīcijām un aizspriedumiem, izveidojies īpatņs laulību noteikumu kodekss. Piemēram, augstākā dižciltībā pastāvošā paraša, kas atļāva slēgt laulības tikai savā starpā, to novedusi pie visiem labi pazīstamās dižciltīgo aprindu deģenerācijas. Noteikuma pamatdoma bija panākt tīras — t. s. „zilās“ asinis. Līdz zināmai pakāpei to arī panāca. Bet ikviena pārāk vienpusīga izlase ar laiku iedarbojas visai bēdīgi. Bez tam, pastāvošie noteikumi ar savu stingrību ļoti lielā mērā pavairoja netikumību. Nerazdama nekāda prieka savās konvencionālās laulībās, dižciltība tās uzskatīja par nastu un mēģināja izklaidētis ārļaulības sakaros. Pie tam dižciltīgie un pat kronētie vīri parasti neiemilējās vis tiklās un strādīgās sievietēs, bet gan vieglprātīgās aktrīsēs, baletdejojājās, hysteriskās sirenās un visāda veida dēku meklētājās! Šo stipri šaubīgo ārļaulības sakaru bērni bieži vien vēlāk tika pacelti dižciltīgo kārtā. Tāpat daudzi karaļi un prinči paaugstināja arī pilnīgi netiklas sievietes, kas bija pratušas viņus pienācīgi apmācīt un izmantot. Tamdēļ arī nav jābrīnās, ka drīz vien rūpīgā izlasē bija sastopami arī tādi, kuru dzīslās visdižciltīgākās asinis bija sajauktas ar visbēdīgāko sabiedrības atkritumu un pat noziedznieku asinīm. Kā dižciltīgo deģenerācijas iemeslu un

savā ziņā arī kā sekas, var uzskatīt parādību, ka ļoti daudzi trūkumā nonākušie dižciltīgo pēcteči centās savus ģimenes ģērboņus par jaunu apzeltīt, apprecēdami bagātas mantīnieces, bankieru meitas u. t. t., pie kam nemaz neievēroja miesīgās un garīgās īpašības. Tāpat, zināmu iespaidu atstājuši arī dižciltīgo aizspriedumi pret darbu peļņas nolūkos.

Līdzīgas dzimumu dzīves savdabības uzrāda arī citas kārtas, piem. katoļu garīdznieki, kam viņu amats aizliedz doties laulībā un spiež visu mūžu nodzīvot vecpuiši. Pateicoties kārtas noteikumiem, pirmkārt, lielai daļai inteliģences liegta iespēja radīt pēcnācējus, bet, otrkārt, tiek ietekmēti visādi slepeni netikumi (dažādie bikts paņēmieni u. t. t.).

Visai nelāgu iespaidu dzimumu dzīvē atstāj arī kara un jūras dienests. Pirmkārt, tas veicina visrupjākos un bīstamākos prostitūcijas veidus. Garnizona mauka savā ziņā kļuvis jau par sakamvārdu. Vienai tādai prostitūtei tīrais nieks aplaist ar veneriskām kaitēm veselu bataljonu. No otras puses, kara un jūras dienests uz ilgāku laiku atrauj no normālas dzimuma satiksmes un tādā kārtā ievērojami sekmē visādus seksuālus netikumus, kā: pederastiju, onanismu u. t. Pateicoties nelāgiem apstākļiem, karavīri un jūrnieki ne tikai sagandē paši sevi, bet līdz ar to arī savas sievas un pēcnācējus, jo, mājās pārņākot, tie pārnes visneķītrākos paradumus un bieži vien arī sifilisu un gonoreju. Visai bēdīgā kārtā dzimumu dzīvi iespaido arī agrāk aprādītie noteikumi, kas trūcīgākiem virsniekiem atļauj precēt tikai bagātas sievas. Patikams izņēmums jūrnieku dzīvē ir norvēģu tirdzniecības flote, kur virsnieku sievas dzīvo kopā ar saviem vīriem uz kuģa. Vispār, mēs daudz ko varētu mācīties dzimuma jautājuma atrisināšanā no norvēģiem. Piemēram, vai nebūtu pēdējais laiks ievest norvēģu apsveicamo noteikumu, pēc kuģa uz visiem kuģiem (nākotnē to cer attiecināt arī uz dzelzceļiem) sievas, kas ceļo kopā ar saviem vīriem, maksā tikai puscenas.

Visas pārējās kārtas gan daudz mazāk iedarbojas uz dzimumu dzīvi, bet stingri ieturēta atraušanās no sabiedrības arvien kaitējusi un kaitēs dabīgai dzimumdzīvei. Visur, kur vien kāda kārta noslēdzas no pārējām un pie-

ļauj laulības tikai savējo starpā, ar laiku novērojama savdabīga izvirtība. Izlase var panākt pozitīvu un ieteicamu mērķi tikai tad, ja izvēlē vis nevadās no sabiedriskā stāvokļa un citām ārējībām, bet gan no cilvēka iekšējās dziļciltības un pārkuma par citiem.

Individuēlais dzīves veids. — Cilvēka īpatņam dzīves veidam ir savs iespaids arī viņa dzimuma dzīvē. Par to nevar būt ne mazāko šaubu. Pilnvērtīga un spēcīga barība un viegls darbs caurmērā pavairo dzimumdziņu, kamēr nepietiekoša pārtika un smaga piepūle to ievērojami samazina. Garīgā darba iedarbība ir visai nenoteikta un nepastāvīga. Kamēr kāds visai mācīts vīrs un smalks psihologs man apgalvoja, ka intensīvs garīgs darbs arvien uztraucot viņa dzimuma dziņu, daudzi uzrāda gluži pretēju iespaidu. Parasti gan mazāk kustīgs dzīves veids pavairo, bet darbīgs samazina dzimuma dziņu.

Liela loma pieder arī citiem apstākļiem. Piemēram, mēs jau redzējam, kādu iespaidu uz dzimumu dzīvi atstāj alkohols. Reibinošo dzērienu iedarbība ir divkārša: tie samazina dzimuma spējas, bet pavairo un dēģenerē dziņu. Iedarbojas arī dažādie mākslīgie dzimuma dziņas satraukšanas līdzekļi, par kuriem neatlaidīgi gādā mūs-laiku iedzīvošanās kāre. Par tiem mēs jau pārrunājam pašā sākumā, apskatot pornogrāfiju. Erotiski zīmējumi un fotogrāfijas, nekātri romāni un lugas, visādi tingeltangeli u. c., sevišķi lielākos centros satrauc un noved neceļos ļaužu dzimuma dziņu.

Visai ievērojamu iespaidu dzimumu dzīvē atstāj arī tas apstākļis, ka ļoti bieži abi dzimumi spiesti dzīvot ļoti ciešā kopdzīvē. Mēs jau redzējam ceturtā nodaļā, ka tas ievērojami samazina dzimuma dziņu. Jau no pašas bērnības parāduši dzīvot cieši blakus viens otram, zēni un meitenes parasti nesajūt nekādas tieksmes viens pret otru, jo savā ziņā jūtās tāpat, kā brāļi un māsas. Gluži citāda lieta, ja šāda kopdzīve ir brīvi nepiespiesta, un iziet uz kopīgu darbu, kā tas, piemēram, ir skolās, lauku darbos u. t. t.

Tā kā katram likumam mēdz būt izņēmumi, tad arī augstāk teikto nebūs ņemt pārāk burtiski. Nereti atgādās, ka abu dzimumu ciešā kopdzīve noved pie visnelā-

gākām tieksmēm un netikumiem. Parāsti gan galvenā vaina pieder alkoholam vai garīgai nenormālībai. To vislabāk varam redzēt ballēs, ko daži vājprātīgo namu direktori mēdz sarīkot saviem slimniekiem un kur goda vieta tiek ierādīta arī alum un citiem reibinošiem dzērieniem. Tādās reizēs bieži vien notiek drausmīgas lietas. Labi panākumi ir tikai tad, ja garīgi slimos tura tālāk no alkohola un visa, kas varētu satraukt viņu dzimuma tieksmes un liegt iespēju dabīgai apmierināšanai ir visnelāgākais, ko tikai vien var iedomāties. Tāpat, ja kāds, reliģiozu vai citu iemeslu pamudināts, piekopt dzimuma atturību, tad tādām jāsargās ar pārāk intīmiem vai biežiem sakariem satraukt dzimumu dziņu.

Prese, sludinājumi un atsevišķi amati. — Liela daļa vainas dažādo seksuālo netikumu veicināšanā nāk uz preses birkas. Pirmkārt, daudzi laikraksti zem mākslas segas dzen visnekaunīgāko pornografiju un pārtiek no dzimumu dzīves skandāliem un neveselīgas erotikas. Otrkārt, satedēji visādi izmanto laikrakstu sludinājumu daļu. Te no vienas vietas varam sastapt laulību biroju, šaubīgu mēbelētu istabu un satikšanās namu piedāvājumus u. t. t. — Arī dzimumizvirtuļi, kā homoseksuāļi u. c. bieži vien sazinās ar avīžu sludinājumu palīdzību.

Netiklību dzimumu dzīvē lielā mērā veicina arī daži amati. Ļoti daudzas zviedru masāžas iestādes, frizētavas, pirtis u. t. t., patiesībā nodarbojas ar prostitūciju. Tāpat arī dažādi riebēji, burvji u. t. t. (Sk. četrpadsmitās nodaļas beigās.)

Internāti. — Stiprā mērā uz dzimumu dzīvi iedarbojas internāti, t. i., visas tādas iestādes, kur viena un tā paša dzimuma piederīgie spiesti piekopt ilgstošu un ciešu kopdzīvi. Raksturīgākie piemēri viena dzimuma kopdzīvei ir klosteri un skolu internāti, kā piem. franču liceji. Parastais internātu ļaunums ir tas, ka viņā dzīvojošie stiprā mērā padoti onanismam un homoseksuālistam. Kā redzējam trešā un astotā nodaļā, homoseksuāļi un urningi labprāt izvēlas savai darbībai tamlīdzīgas iestādes, jo tur gūst vislielākos panākumus. Parasti pietiek ar vienu seksuāli samaitātu indivīdu, lai pavestu visus pārējos internāta iemītniekus.

Citi iespaidi. — Ja gribētu apskatīt pilnīgi visus ārējos iespaidus dzimumu dzīvē, tas aizņemtu daudz laika un aizvestu par tālu. No augstāk apradītiem piemēriem skaidri izriet, ka pie tik dabīgas dziņas, kāda izpaužas cilvēka dzimuma tieksmēs, abas dzimumu dzīves galējības — atturība un pārmērības neizbēgami noved pie izvirtības. Veselīga dzimumu dzīve var pastāvēt tikai veselīgos ārējos apstākļos. Diemžēl, mūsdienu sabiedriskās parašas un aizspriedumi pārāk bieži to padara par pilnīgi nepieejamu. Uz priekšu tas būtu katrā ziņā jānovērš.

Divpadsmitā nodaļa

Reliģija un dzimumu dzīve

Jau pašā sākumā aizrādu, ka ar reliģijas vārdu še saprotu tā dēvēto reliģisko izjūtu, kā arī baznīcas dogmas, lai gan parasti, sevišķi psiholoģiskā analizē, tās jāuzskata kā divas pilnīgi savādas lietas.

Jau iepazināties ar visai interesanto etnografisko novērojumu, ka cilvēki bieži vien senāk pilnīgi profānas parašas ar laiku pārvērtuši par sava reliģiskā kulta sastāvdaļām. Par tādiem padarīti gluži ikdienišķi dzīves paradumi, pierakstot tiem dievišķu izcelšanos un tādējādi paceļot Dieva baušļu kārtā, vai arī saistot ar kādu dogmu u. t. t. Ļoti liela loma te piekrīt arī dažādām dzimumu dzīves parādībām. Vairums reliģisko rituālu būtībā ir simbolos pastrādātas dzimumu dzīves parašas (tās plašākā nozīmē), bet vairums dogmu iziet tikai uz to, lai dzimumu dzīves paņēmieniem piedotu reliģisku nokrāsu un tos padarītu par saistošiem noteikumiem. Tie tad savukārt iedarbojas atpakaļ uz dzimumu dzīvi un seksuālā jautājuma uztvērumu. Ar to visciešākā sakarā stādams burvju un raganu arods. „Katrai burvībai pamatos ir kaisle“, kāds vecs indiānis savā laikā teicis etnografam F. fon Marciusam.

Pie burvēm un burvju prāvās galvenā loma piekrīt seksuālām pārmērībām un izvirtībai. Ceturtā nodaļā jau redzējam, ka poligamija cēlusies līdz ar privātīpašuma nojēgu un senās sievu pirkšanas laulību attīstīšanos, un tamdēļ to starpā arī pastāv visciešākās saistības. Bet kad poligamiju padarīja par reliģisko dogmu sastāvdaļu, kā tas piem. notika Islāma zemēs un pie mormoņiem, tā ienesa pārmaiņas arī attiecīgo tautu un reliģisko kopību sociālā organizācijā un uzskatos. Mērs varbūt esam

tikpat poligami kā Islāma zemēs, bet mums pastāv uz monogamijas dibināta dzimuma etika, kamēr muhamedāni to uztver no poligamā viedokļa, pie kam visi pamatojamies uz attiecīgiem Dieva baušļiem. Dīvaini reliģiski priekšstati dažus indiešus noveda pie drausmīgā noteikuma, ka sievai jāseko nāvē savam nomirušam vīram. Pats par sevi saprotams, ka tas suvukārt ievērojami atsaucās uz viņu dzimumu dzīvi. Pie daudziem mežoniem pastāv mantošanas parašas sieviešu līnijā, kas pēdējām piešķir daudz augstāku un izcilāku stāvokli. Arī šī paraša tagad dibinās uz reliģiskiem priekšstatiem, lai gan senāk tā radusies tikai pateicoties dabīgai domai, ka bērni daudz ciešāki saistīti ar māti, nekā ar tēvu. Gluži līdzīgus noteikumus sastopam arī pie poligamās goajīru indiāņu cilts, Kolumbijā. Tāpat dažu mežonu tautu noteikums, ka mirušā brālim jāprec viņa atraitne, sākumā bija profāns paradums un tikai ar laiku tika pacelts reliģiskās dogmas kārtā. Arī žīdu apgraižīšanai senāk nebija neka kopēja ar reliģiskiem uzskatiem; to piekopa vienīgi higieniskos nolūkos. Bet vēlāk viņai jūdu ticībā ieradīta tikpat svarīga vieta, kā pie mums kristībā. Pateicoties obligatoriskai apgraižīšanai, žīdi daudz mazākā mērā sirgst ar veneriskām slimībām un onanismu. Jau aprakstījām katoļu garīdznieku celibāta izcelšanos. Bet katoļu ticībā sastopamas vēl daudz citas dogmas, kas sākumā bijušas tikai dzimumu satiksmes parašas. Paceltas baznīcas priekšrakstu kārtā, šīs parašas iespaido ne vien katoļu dzimumu dzīvi, bet arī sociālo iekārtu. Absolūtais laulību šķiršanas aizliegums (ko Dievs savienojis, to cilvēkam nebūs šķirt!), kas uztur spēkā pat visnelaimīgākās laulības, ārkārtīgi sekmē ārļaulības sakarus. Katoļu baznīcas priekšrakstos atrodam vissīkākos noteikumus laulāto dzimumu satiksmei. Piemēram, laulātie grēko, ja kopojuies vīrs atrodas zem sievas. Visi noteikumi pēc iespējas ierobežo un pazemina sievieti un atļauj vīrietim vislielāko brīvību. Galvenais noteikums katoliskās laulībās ir burtiski saprasta dzimuma satiksme. Baznīca uz stingrāko aizliedz grūtniecības novēršanu. Pateicoties šādiem priekšrakstiem, ja vien sieva ir visai auglīga, laulātiem vai nu jāizvēlas pilnīga dzimuma atturība (tas iespējams tikai tādā gadī-

ijenā, ja abi to nolēmuši), vai arī jālaiž pasaulē viens bērns pēc otra, jo sieva nekad nedrīkst izvairīties arī no kopošanās. Ļoti viegli iedomāties, kādu iespaidu tas atstāj laulību dzīvē un ko varam sagaidīt no pēcnācējiem.

Visai liela loma katoļu ticībā pieder t. s. bikti j. Pazīstamais Kanadas reformātors Chinikvi, kas ilgāku laiku ieņēmis augstu amātu katoļu garīdzniecībā, bet vēlāk pārgājis protestantismā, un kuŗam nebūt nevar pārmest paviršību vai pārspilēšanu, savā grāmatā „Piedesmit gadus katoļu baznīcas dienestā“, uzskaita zemāk pievestos neķītros jautājumus, kādus katoļu garīdzniekiem jāuzstāda grēku sūdzētājiem.

Katoļu baznīcu kgs Dens domā, ka bērniem pie bikts jāuzstāda sekoši jautājumi par dzimumdzīvi:

1. *Peccant uxores, quae susceptum viri semen ejiciunt, vel ejicere conantur.* (Dens, VII. sēj. 147. lpp.)

2. *Peccant conjuges mortaliter, si copula incepta, prohibeant seminationem.*

3. *Si vir jam semineravit, dubium fit an femina letaliter peccat, si se retrahat a seminando; aut peccat letaliter vir non expectando seminationem uxoris.* (153. lpp.)

4. *Peccant conjuges inter se circa actum conjugalem. Debet servari modus, sive situs; imo ut non servetur debitum vas, sed copula habeatur in vase praepostro, aliquoque non naturali. Si fiat accedendo a postero, a latere, stando, sedendo, vel si vir sit succumbus.* (166. lpp.)

5. *Impotentia. Est incapacitas perficiendi copulam carnalem perfectam cum seminatione viri in vase debito, seu, de se, aptam generationi. Vel, ut si mulier sit nimis arcta respectu unius, non respectu alterius.* (273. lpp.)

6. *Notatur quod pollutio, in mulieribus possit perfici, ita ut semen earum non effluat extra membrum genitale. Indicium istius allegat Billuart, si scilicet mulier sensiat seminis resolutionem cum magno voluptatis sensu, qua completa, passio satiatur.* (IV. sēj. 168. lpp.)

7. *Uxor se accusans, in confessione, quod negaverit debitum, interrogatur an ex pleno rigore juris sui id petiverit.* (VII. sēj. 168.)

8. *Confessarius poenitentem, qui confitetur se peccasse cum sacerdote, vel sollicitatam ab eo ad turpia, potest interrogare utrum ille sacerdos sit ejus confessarius an in confessione sollicitaverit. (IV. sēj. 294. lpp.)*

Ceturtā, piektā un septītā sējumā atrodam vēl neķītrākus jautājumus. Un tos uzstāda tiklākais kazuists!

Tagad nāk slavenais Liguori. Tas domā, ka starp daudziem erotiskās dabas jautājumiem biktstēvam sevišķi jāuzsverot sekošie:

1. *Quaerat an sit semper mortale, si vir immitat pudenda in os uxoris . . ?*

Verius affirmo, quia in hoc actu ob calorem oris, adest proximum periculum pollutionis, et videtur nova species luxuriae contra naturam dicta irruminatio.

2. *Eodem modo, Sanchez damnat virum de mortali qui, in actu copulae, immiteret digitum in vas praeposterum uxoris; quia, ut ait, in hoc actu, adest affectus ad Sodomiam. (Liguori, VI. sēj. 935. lpp.)*

Arī Vormsas bīskaps Burchards savā laikā sarakstījis bikts vadoni, kas gadu simteņus noteica Romas baznīcas bikts jautājumus un kuņģā atrodam gluži drausmīgas lietas. Piemēram, pievedu sekošus bikts jautājumus:

Jaunēkļiem:

1. *Fecisti solus decum fornicationem ut quidam facere solent; ita dico ut ipse tuum membrum virile in manum tuam acciperes, et sic duceres praeputium tuum, et manu propria commoveres, ut sic per illam delectationem semen projiceres?*

2. *Fornicationem fecisti cum masculo intra coxas: ita dico ut tuum virile membrum intra coxas alterius mitteres, et sic agitando semen funderes?*

Fecisti fornicationem contra naturam, id est, cum masculis vel animalibus coire, id esto, cum equo, cum vacca vel asina, vel aliquo animali? (I. sēj. 136 lpp.)

b) Jaunavām vai sievām:

1. *Fecisti quo quaedam mulieres solent, quoddam molimen, aut machinamentum in modum virilis membri ad*

mensuram tuam voluptatis, et illud loco verendorum tuorum aut alterius cum aliquibus ligaturis ut fornicationem faceres cum aliis mulieribus, vel alis eodem instrumento, sive alio tecum?

2. *Fecisti quod quaedam mulieres facere solent, ut jam supra dicto molimine, vel alio aliquo machinamento, tu ipsa ite te solam faceres fornicationem?*

3. *Fecisti quod quaedam mulieres facere solent, quando libidinem se vexantem extinguere volunt, quae se conjungunt quasi coire debeant et possint, et conjungunt invicem quer perio sua, et si fricando pruritus illarum extinguere desiderant?*

4. *Fecisti quod quaedam mulieres facere solent, ut cum filio tuo parvulo fornicationem faceres, ita dico ut filium tuum supra turpitudinem tuam poneres ut sic imitaberis fornicationem?*

5. *Fecisti quod quaedam mulieres facere solent, ut succumberes aliquo jumento et illud jumentum ad coitum qualicumque posses ingenio ut sic coiret tecum?*

Arī pazīstamais Debrēns sarakstījis biezū grāmatu par pamācību jauniem biktstēviem, kuņā uzskaitījis visus dzimuma izvirtības veidus.

Grāmata ļoti ieslavēta katoļu baznīcas aprindā, kas viņu uzskata par priekšzīmīgu darbu. Debrēns ieteic uzstādīt sekošus jautājumus:

Vīriešiem:

Ad cognoscendum an usque ad pollutionem se tetigerint, quando tempore et quo fine se tetigerint; an tunc quodan motus in corpore experti fuerint, et per quantum temporis spatium; an cessantibus tactibus nihil insolitum et turpe acciderit; an non longe majorem in corpore voluptatem perciperint in fine inactum quam in eorum principio; an tum in fine quando magnam delectationem carnalem senserunt, omnes motus corporis cessa verint; an non madefacti fuerint? u. t. u. t. t. . .

Meitenēm:

Quae sese tetigisse iatentur, an nou aliquem pruritus extinguere tentaverit. et utrum pruritus ille cessaverit cum magnam senserint voluptatem; an tunc ipsimet tactus cessaverint? u. t. t.

Bostonas bīskaps Kenriks (Savienotās Valstīs)
biktstēviem starp citu ieteic jautāt:

Uxor quae, in uso matrimonii, se vestit, ut non recipiat semen, vel statim post illud acceptum surgit, ut expellatur, leihaliter peccat: sed opus non est diu resupina jaceat, quum matrix, brevi, semen atrahat, et mox, arctissime claudatur.

Puellae patlenti licet se vertere, et conari ut non recipiat semen, quod injuria et immittitur: sed, acceptum non licet expellere, quia jam possessionem pacificam habet et haut absque injuria naturae ejiceretur.

Conjuges senes bleruaque coeunt absque culpa licet contingat semen extra vas effundi: id enim par accidens fit ex infirmitate naturae. Quod si vires ades siet fractae ut nulla sit seminandi intra vas spes, jam nequeunt jure conjugii uti. (Ill. sēj. 311. lpp.)

Un to ieteic Chinikvi, cilvēks, kas visu savu mūžu ziedojis alkohola posta apkarošanai un centies panākt nepieciešamākās sociāli-ētiskās reformas, pie kam arvien turējies pie Kristus mācībām.

Pie tam neviens viņam nevarēs pārmest nezināšanu vai partejiskumu. Chinikvi vis neatstāja katoļu baznīcu acumirklīgas iedomas dēļ, bet gan pēc ilgām un rūpīgām pārdomām. Augstāk pievesto pamācību tas iesāk sekošiem vārdiem:

„Lai Dievs dod, ka šo grāmatu izlasa likumdevēji, tēvi un vīri, un, izlasījuši, labi pārdomā, vai viņu mātes, sievas un meitu cieņa neprasa nekavējošu bikts aizliegšanu. Kā gan lai jaunava vēl paliek sirdsšķīsta, ja neprecētam vīrietim atļauts viņai divātā uzstādīt tik nekautrīgus jautājumus? Vai viņa tādā kārtā drīzāk netiek pavesta uz neceļiem, nekā sagatavota godīgai laulības dzīvei?“

To raksta vīrs, kas ilgāku laiku pats bijis spiests piekopt bikti un redzējis, cik ļoti tā ietekmē sievieti un garīdznieku netiklību.

Pats par sevi saprotams, ka katoļu baznīca visādi cenšas apstrīdēt Chinikvi atklājumus. Daži karstgalvji viņu pat nosauc par meli un netikli. Ar to viņi neka nav panākuši, jo Chinikvi darbi un dzīves veids to pilnīgi apgāž. Vienīgais, kur vēl var piekāpties, ir tas, ka civilizētās zemēs varbūt nav tik jauni, kā Chinikvi laikā Kanādā. Piemēram, biktstēvi tagad var uzstādīt jautājumus pēc saviem ieskatiem, un neviens tos nespiež izvaicāt

par divdomīgām vai nekātrām lietām. Bet neviens nevar noliegt, ka viņiem vēl arvien tiesības to darīt un, ja arī viņi atturas no oficiālās erotikas, tad tā ir tikai viņu pašu labā griba. Katoļu garīdznieku skaļo protestu pamudināts, savā laikā neuzkritošā kārtā pārrunāju šo jautājumu ar kādu ļoti pazīstamu jaunavu, kas ne tikai bija īsts godprātības un tīkluma iemiesojums, bet arī stingra katoļiete. Tā man pateica, ka biktstēvi ļoti mīlot izvaicāt pēc sava prāta un nemaz neievērojot to, ko viņa pati gribot pateikt. Kad iejautājos, vai viņai tiek daudz prasīts par dzimuma dzīvi, jaunava atteica: „Vairāk nekā par visu citu.“ Es neuzdrošinājos to sīkāk iztaujāt, jo bijos aizvainot viņas kautrību, bet arī ar to pietiek, lai norādītu, cik bīstams katoļu baznīcas bikts iestādījums.

Dzimuma dzīves sajaukšanai ar reliģiskiem priekšrakstiem ir ļoti nelāgas sekas, kas izpaužas ar apvaldītu erotismu kombinētā liekulībā. Pēdējā nereti kļūst pat smieklīga. Dažās katoļu klosteru skolās (piem., Galicijā) mūķenes aizliedz skolniecēm mazgāt dzimuma orgānus, jo tas esot nepieklājīgi! Austrijā mūķenes savās guļamistabās parasti pārklāj Krustā sistā tēlu ar šķidrautu, „lai Kristus neredzētu viņu kailumu!“ Bet viduslaikos klosteri tieši bija vislielākās mauku mājas, kur zem reliģiskās ekstāzes maskas erotiski liekuļi (vīrieši un sievietes) piekopa drausmīgas orgijas. Piespiesta atturība ietekmē izvirtību, tāpat kā katra cita apgrēkošanās pret dabu.

Hotentoti mākslīgi izstiepj sievietes mazās kaunuma lūpas; austrumos atkal ļoti izplatīta kastrācija. Arī tam sākumā droši vien nav bijis nekāda sakara ar ticību. Tikai vēlāk šīs parašas paceltas baušļu kārtā un iesakņojušās attiecīgo tautu tikumos.

Sīkākus norādījumus šai jautājumā devu jau sestā nodaļā. Ar augstak pievestiem piemēriem pilnīgi pietiek, lai redzētu, ka cilvēkam piemīt tieksmes savai erotikai pārklāt reliģisku plīvuri, tai pierakstot dievišķu izcelšanos un pasludinot par svētu. Tādā kārtā cilvēku dabīgā dzimumu dzīvē atspoguļojas viņas pašas ietekmēta nedabīgā mistika. Kā jau redzējam, parasti ar ticības zīmogu tiek apzīmogotas nelāgākās parādības, bet novārtā atstātas labākās.

Vislielākā loma reliģijas sajaukumā ar dzimuma dzīvi piekrīt seksuālai pataloģijai (sk. astotā nodaļā). Te nav jāaizmirst, ka dzīvo būtņu vairošanā mazāk attīstītu ļaunu un sevišķi mežonju tautu acīs arvien bijis kas noslēpumains. Tiem nav ne mazākā jēdziena par dīgļu šūniņām un viņu konjunkciju. Tamdēļ arī viņi grūtniecību, dzemdības u. t. t. savā ziņā uzskata par Dieva brīnumu un izskaidro vai nu ar labu vai ļaunu pārdabisku spēku iedarbību. Ar dzimuma dzīvi un mīlu saistītais satraukums jau tā cilvēkus noved ekstāzē; tamdēļ arī nav brīnums, ja erotika bieži vien sajūk ar ekstaziskām reliģiskām izjūtām.

Krafts — Ebings pilnīgi pareizi to norāda savā grāmatā par seksuālo psihopātiju. Agrā jaunībā, kad domas un uzskati vēl nav pietiekoši nobrieduši un izpaužas neskaidrā tvīksmē, reliģija ļoti viegli sajūk ar poeziju un erotiku. Baznīcas svēto dzīves gājumā redzam visaugstākās un cēlākās jūtas cīnāties ar neķītrākiem erotiskiem priekšstatiem. Tas savā laikā ietekmējis senās pasaules reliģisko svētku orgijas, kā arī daudzas mūsdienu sektes. Mistika, reliģiskā ekstāze un dzimuma tīksme visai bieži ir trīs nešķiramas lietas. Nepiepildīta seksuālā dzīve pie reizes meklē apmierinājumu reliģiskos murgos. Krafts — Ebings pieved sekošus piemērus, ko tas smēlies Fridricha tiesu psiholoģijā (389. lpp.):

„Mūķene Blanbekēns visu laiku nomocījās ar domām, kur gan varētu būt palikusi tā Kristus miesas daļa, ko tas zaudējis pie apgrauzīšanas.“

„Veronika Juliāni, ko pāvests Pījs II. pacēla svēto kārtā, tik sirsniņi pielūdza Dieva jēru, ka gulēja kopā ar vienkāršu šīs zemes jēru, to aplāja skūpstiem un ļāva viņam zīst savas krūtis, pie kam tās izdalīja arī druscīņā piena.“

„Sv. Ģenujas Katrīne bija tik kaislīga, ka bieži vien krita pie zemes, lai remdinātu iekšējo tveici, un kļiedza: „Milu, milu! Es vairs nespēju turēt!“ Sevišķas tieksmes tā izjuta pret savu biktstēvu. Kādreiz tā satvēra viņa roku un pacēla sev pie deguna, pie kam sajuta tik patīkamu smaršu, ka iekrita ģībonī — „debešķīgu smaršu, kas bija tik aizgrābjoša, ka spētu uzmodināt pat miroņus.“

„Gluži tādas pat kaislīgas tieksmes bija pārņēmušas sv. Armellu un sv. Elizabeti pret Jēzus bērniņu. Plaši pazīstama ir arī sv. Padujas Antonija kārdināšana. Šai ziņā visai zīmīga ir kāda senā lūgšana: „Ak, kaut es tevi varētu atrast, svētlaimīgais Emanuel! Ak, kaut tu būtu manā gultiņā; cik ļoti tad priecātos mana miesa un mans gars! Nāc, nāc pie manis! Lai mana sirds ir tavs patvērums!“

Kā jau redzējam trešā un astotā nodaļā, garīgi vājie, sevišķi sievietes, bet nereti arī prātā jukušie vīrieši bieži vien uzrāda visai riebīgu erotisma sajaukumu ar reliģiskiem priekšstatiem. Vairumā tie iedomājas, ka saderinājušies ar Kristu, Jumpravu Mariju, vai arī ar pašu Dievu vai Velnu, pie kam ļoti liela loma piekrīt seksuālam orgasmam un iedomātai dzimumu satiksmēi (patiesībā tiek piekopts onanisms), kā arī grūtniecības un dzemdību halucinācijām. Šādās slimīgās parādībās redzam erotisma sakarību ar reliģiskiem murgiem. Franču psihiatri viņas tā arī nosauc par „delire érotito-religieux“ (erotiski — reliģiskie murgi). Kā jau teicu, pietiek vienu vienīgu reizi apstaigāt vājpātīgās iestādes sieviešu nodaļu, lai redzētu desmitiem tamlīdzīgu gadījumu.

Dauz mazāk vērības līdz šim veltīts visai svarīgai vēsturiskai parādībai, ka psihopātiski cilvēki, sevišķi histeriķi, bet nereti arī vājpātīgie, arvien lielā mērā iespaidojuši cilvēces gaitas. Pa lielākai daļai tas izskaidrojams ar seksuālo un reliģisko priekšstatu hipnotizējošo iedarbību.

Ikvienam psihiatram savā laikā nācies sastapt vājpātīgos, kuŗu slimīgās iedomas saistās ar reliģiskiem vai vispār mistiskiem priekšstatiem un kas tieši ar saviem mistiskiem murgiem atstāj ļoti lielu iespaidu uz daudziem pilnīgi normāliem cilvēkiem.

Tādi slimnieki tik ļoti pārņemti no iedomām vai murgiem, ka uzrāda tieši pravietisku fanatismu un tik enerģiski un neatlaidīgi cenšās panākt savu slimīgo iedomu piepildīšanos, ka ar savu sirnīgo pārliecību apmāj un aizrauj arī citus cilvēkus savā tuvumā un tos pilnīgi hipnotizē. Daudzos gadījumos viņu ārprāts saistās ar erotismu, kas nereti var būt pat ārkārtīgi neķītras dabas. Bet tam tiek pārņemts reliģisks plīvuris. Tas imponē, un

iespaidojamāki īpatņi pat nemana, ka šē patiesībā darīšana tikai ar nelietībām. Vājprātīgie pārliecina citus tādēļ, ka tie paši pārliecināti par savu iedomu pareizību. Kā zināms, normāls cilvēks savā rīcībā daudz vairāk vadās no jūtām, nekā no saprāta. Bet vājprātīgie visai spēcīgi iespaido citu ļaužu jūtas. Ar savu skatienu, balsi un ārieni tie panāk vairāk, nekā runu un mācībām, kas parasti ir stipri nesakarīgas. Tādā kārtā arvien rodas īpatņi, kas padodas vājprātīgo praviešu, pestītāju, svēto sievu un apskaidroto apmājošam iespaidam. Ietekmētie maldi nereti pieņem pat infektīvas psihozes raksturu. Ja tikai pravietis rikojas daudz maz saprātīgi, vai arī ja apkārtējie laudis nav pietiekoši izglītoti un viegli padodas mānīcībai, ticīgo pulks pieaug pavisam neticamā ātrumā. Tā rodas dažādas pārejoša rakstura sektes un ticīgo apvienības, kas sevišķi izplatītas mazāk civilizētās zemēs, bet diezgan lielā skaitā sastopamas arī pie mums. Daudzos gadījumos ticīgo sapulces izvēršas seksuālās orgijās. Kulturālās zemēs šādu pravieti ar laiku ievieto vājprātīgo iestādē, par lielu izmisumu viņa mācekļiem (sevišķi sievietēm). Bet toties, pateicoties ārkārtīgam lētumam, kādu mūsu laikos sasniegusi grāmatu iespiešanas māksla, dienas praviešiem iespējams savas mācības izplatīt arī iespīestā veidā (jaunākā gadījumā uz sava rēķina). Man tādu rakstu ir lielāks daudzums, ko piesūtījuši paši autori, droši vien, bīdamies, lai tos jau priekšlaicīgi notur par prātā jukušiem. Vairumā tie uzstājas kā Dieva apskaidroti cilvēki, kas tiem esot pasludinājis jaunu mācību (to viņi iedomājušies savos murgos) un viņus izraudzījis par praviešiem. Galvenā loma viņu mācībās pieder erotiskiem priekšstatiem. Piem., kāds vājprātīgais savā grāmatelē raksturo savas patoloģiskās dzimuma izjūtas kā telepatīško psiho-seksuālo kontaktu! Kāds cits Dievu sauc par J. ha. hu., kas vadot planetu gaitas. Pēdējās esot vienas vīrieša kārtas, bet citas sievietes kārtas radījumi. Tamlīdzīgas parādības psihiatrijā var sastapt ik uz soļa.

Pavisam citādus apstākļus redzam, ja slimais nesirgst vis ar Istu ārpātu vai citu kādu smagāku garīgu trūkumu, bet ir iedzimis psihopats, kurū tikai var uzskatīt par jukušu vai histērisku, sevišķi vēl, ja tas ir arī

labi izglītots. Tādā gadījumā slimais savos murgos bieži vien iepin visai spēcīgu loģiku. Bez tam, viņš savu mācību ietērpj vairāk vai mazāk poetiskā veidā un caur to apmāj ne vien garīgi aprobežotos mācekļus, bet arī izglītotos un pat plašākus sabiedrības slāņus. Tādās reizēs patoloģiski murgi var saistīties ar cēliem etiskiem un intelektuāliem ideāliem, kas ar savu cēlumu pilnīgi apslēpj slimīgo neprātu. Ļoti daudzi slaveni vīri, kas savā laikā iespaidojuši cilvēki, patiesībā bijuši, patoloģiskas dabas cilvēki. Viņu mācībās arvien atrodam erotiski-religiskas pazīmes, vai arī t. s. sublimējumu. Tamlīdzīgi ļaudis izveido pāreju no ārprātīgiem praviešiem uz ģeniāliem un galīgi veselīgiem cilvēkiem. Vājpātības un ģeniālitates starpā pastāv daudzas atsevišķas pārejas pakāpes, kuras grūti atšķirt vienu no otras. Tamdēļ arī nepietiek ar to vien, ka daudzi ģeniāli bijuši patoloģiskas dabas cilvēki, lai katru ģeniālāku vai savdabīgāku cilvēku, kas cenšas saviem aizspriedumos iestīgušiem līdzbiedriem ierādīt jaunus garīgus ceļus, jau tūlīt apzīmētu par vājpātīgu. Lai runā daži piemēri. Man šķiet, ka arī Žanna d'Arks (Orleānas jaunava) bijusi ģeniāla histēriķe, kas pašiedvesmes ceļā piedzīvojusi halucinācijas. Viņa ļoti skumdināja tā laika Francijas posts. Sīrsnīgi gribēdama palīdzēt, Žanna d'Arks pašiedvesmes ceļā nonāca svētu parādību varā, kas tai pasludināja viņas misiju Francijas glābšanas darbā. Savā prātā viņa iedomājās, ka runā ar īstiem debesu svētiem. Liktenis iegrozījās tik dīvaini, ka patoloģiskā un ģeniālā jaunava savā ekstaziskā iedvesmē noveda Franciju pie uzvaras. Spriežot pēc tā laika liecībām, Žanna d'Arks bijusi tikla un šķīsta jaunava. To pierāda arī viņas saprātīgās un etiski nevainojamās atbildes inkvizīcijas tiesai. Acīm redzot, viņas mīlas izjūtas bija pieņēmušas ekstaziski-religiskas sajūsmas veidu, un viņa ar sirdi un dvēseli nodevās savai iedomātai misijai. Pie sievietēm tas bieži sastopams.

Kā sevišķi interesantu piemēru var uzrādīt Tomasu Bekeru. Sākumā tam bija gluži pasaulīgi uzskati, bet vēlāk viņš pārvērtās pilnīgā asketā (ārēji viņu uz to pamudināja iecelšana virsbīskapa amatā), palika neuzticīgs karālim, ko visu laiku sīrsnīgi bija aizstāvējis, un uztājas par baznīcas virskundzību Anglijā. Viņa ārkārtēji pret-

runīgo un negaidīto pārvēršanos nevar izskaidrot citādi, kā ar histērisku pašiedvesmi. Mormoņu pravieša Smita reliģioziem murgiem bija stipra erotiska piegarša. Tas arī bija galvenais, kas viņu pamudināja uz poligamijas ieviešanu mormoņu sektē.

Arī Mahomets piedzīvoja halucinācijas, un viņa mācībās ļoti plaša vieta ierādīta dzimumu tieksmēm. Apustulis Pāvils bija murgotājs, bet Paskāls, Russò un Napoleons uzrādīja stipras patoloģiskas iezīmes, pie kam pie Russò tās sevišķi izpaudās dzimuma dzīvē.

Labai tiesai augstāk pievesto piemēru nav tieša sakara ar dzimumu jautājumu. Es tos pieminēju tikai tamdēļ, lai parādītu, ka bieži vien vēsturi veidojuši nenormāli ļaudis. Tikko tie nāk sakaros ar ārpasauli, viņu seksuālās savdabības un uzskati iedarbojas uz līdzcilvēkiem. To redzējam arī pie Tolstoja (tas arī bija sublimēts). Bet piepeša pārvēršanās, sevišķi ja pārvērtušais iekrīt no vienas galējības otrā, parasti gan nav prāta darbības sekas, bet ceļas pašiedvesmes vai arī histērisku cilvēku iedvesmes ceļā.

Histērisku un psihopātisku cilvēku dzimuma nenormālības var izpausties arī citādi. Piemēram, nevar būt šaubu, ka Romas ķeizari Nērons, Tibērijs un Karalla bijuši sadisti un, noskatoties savu upuru mokās, izjutuši seksuālu tīksmi.

Arī Messalīna un Katrīna Mediči bijušas sadistes. Kā jau zinams, Katrīna Mediči sarīkoja Bērtuļu nakti un ar baudu noskatījās hugenotu slepkavošanā, kas tika izvesta itkā ticīgos nolūkos.

Tāpat pie daudzām vēsturiskām personībām (piem. Russò) un askētiskām sektēm (piem. fakīriem, flagelantiem, u. t. t.) atrodam arī mazochisma pazīmes.

Tādā kārtā dažu atsevišķu cilvēku dzimuma izjūtas ietekmē reliģiskas sistēmas, kuru iedarbība turpinās arī pēc viņu nāves un bieži vien tūkstošiem gadu ilgi paliek par mocību citādi domājošiem, kas nespēj piemēroties novecojušām un tirāniskām dogmām.

Reliģijā mēs bieži atrodam ideālizētu erotismu un nereti arī erotisma skārtu ideālismu. Salamana Augstā dziesma, kas sākumā bija pasaulīga dzeja, lai gan tagad pacelta Kristus un baznīcas alegorijas kārtā, arvien bijusi

un paliks augstākā mērā erotiska rakstnieka darbs. Ne velti Heine tai uzrakstījis savu pornografisko parodiju. Tāpat visiem labi zināms, ka cilvēcīgais erotisms novedis pat ļoti stingrus asketus pie drausmīgas liekulības. Daudzi baznīcas tēvi un ārīgi tikli vīri atklāti sludina ideālu atturību, bet klusībā nododas visneķītrākām seksuālām pārmērībām. Viņiem tomēr nedrīkst piemērot pārāk stingru mērauklu; viņu divkosība bieži vien ir neapzinīga un izskaidrojama ar iekšēju kaisles un dogmas konfliktu, kur lielu lomu spēlē arī bailes no sabiedriskās domas. Nereti to ietekmē arī garīga nenormālība. Kad zinātne pienācīgi apgaismo dzimumu jautājumu, liekulība izzudīs pati no sevis pie garīgi veselīem, bet pie nenormāliem to ātrāki varēs uztvert un padarīt nekaitīgu.

Privātā dzīvē reliģija gandrīz vienmēr saistās ar dzimuma jūtām un seksuāliem priekšstatiem. Sevišķi spilgti tas izpaužas dažādo tautu reliģiskās laulības ceremonijās. Ja rūpīgāki izpētām zināma reliģiska noskaņojuma iemeslus, tad parasti atrodam neapmierinātu vai arī pieviltu mīlu, kas meklē apmierinājumu. Pats par sevi saprotams, ka runa iet par kaislu ticību, kas pārņēmusi visu cilvēka „es“, bet nevis par ierasto reliģisko noskaņojumu, kuru normāls cilvēks ikdienas dzīvē pilnīgi aizmirst un līdz ar jaunām drēbēm izvelk no tīnes tikai svētdienās, lai paraduma pēc dotos dievnamā.

Tāda ticība ir tikai tukša forma, kas neierosina dziļākas izjūtas un tamdēļ arī neuzrāda nekādus sakarus ar erotiskiem iespaidiem. Bet tas vēl nenozīmē, ka nevar būt citādi jūtoši cilvēki un ka senāk nav bijis pavisam citādi.

Nevar būt šaubu, ka tveiksmainai simpatijas izjūtai, kas pa daļai stāv mūsu ticības pamatos, kā arī sajūsmas un ekstāzes pilnai svētlaimībai, ko sniedz lūgšanas, par cēloni ir erotisms. Pie tam cilvēkam var būt vistīrākie nodomi. Pats par sevi saprotams, ka daudzām īstām reliģiskām izjūtām var būt arī citi cēloņi. Bet izņēmums tikai apstiprina vispārējo likumu.

Dziļāki izpētot reliģisko jūtoņu, sevišķi kristīgo ticībā un katolicismā, atrodam vislielāko sajaukumu ar erotismu.

To redzam gan svēto jaunavu sapaņainā Kristus dievināšanā (Marija Madaja, Bitāņijas Marija u. t. t.), gan ticīgo teikās, gan tik plaši izplatītā Dievmātes kultā, kas sevišķi izpaužas viduslaiku mākslā. Lai par to pārliecinātos, pietiek uzmet acis neskaitamām modonām, kas gleznu galerijās vērs kaislus skatienus gan uz Kristu, gan uz debesīm. Muriljo „*Immaculato conceptio*“ (Neaptraipītās ieņemšanas) Dievmātes sejas izteiksme pauž tiklab augstāko mīlas sajūsmu, kā reliģisku ekstāzi. Koredžio svētie noskatās Dievmātē ar īstu šīs zemes mīlas aizgrābtību.

Līdzīgu jūteklību uzrāda arī daudzas sektes. Pieņminēsim tikai kādreizējās anabaptistu seksuālās izvirtības un mūsu laiku amerikāņu dzimuma vaļību.

Ja kādam ienāktu prātā iebilst, ka sektes ir patoloģiski reliģijas izdzimumi, es līdz ar sektantiem varētu tam atbildēt: „mūsu panākumi izskaidrojami ar to, ka jūsu valsts reliģijas nonākušas vislielākā vienaldzībā, liekulībā un formalismā un cilvēka sirdij sniedz tikai tukšas frāzes. Mēs nesam atmodu; mēs nesam apgarotību un sparū, kam cilvēci uzmodināt no iekšējīgas snaudas.“

Tieši šē mēs atrodam reliģijas hipnotizējošo elementu. Man pašam savā laikā bija izdevība novērot visai savdabīgo Mendorfā mācītāja Cellerā sektu. Tas atgādināja apskaidrotu pravieti, kas pēc Kristus un Jāņa Kritītāja parauga dziedināja slimos ar vienkāršu roku uzlikšanu. Viņa panākumos galveno lomu spēlēja iedvēsme, lai gan viņš pats tos izskaidroja kā Dieva brīnumu. Šis pravietis tā bija sagrozījis galvu sievietēm, sevišķi histēriķēm, ka tās pilnīgi neapzinīgi vairāk jūsmoja par viņu pašu, nekā par Dieva vai Kristus iemiesojumu, par kādu tas uzdevās. Daudzas ar viņa personību saistīja pat fizioloģiskas izjūtas. Nebūt negribu viņām to pārmet, tāpat kā negribu pārmet līdzīgus gadījumus arī visiem pārejiem pārliecības vadītiem un apgarotiem mācītājiem. Tikai konstatēju faktu, ka cilvēkam, kas pārāk sāsapņojies par tīri garīgu dzīvi un caur to atteicies no dabas un dabīgā, arvien draud briesmas neapzinīgi iekrist visrupākā jūteklībā.

Šveices dzejnieks Gottfrīds Kellers ģeniāli izlietojis reliģiskā erotisma motīvu savās dzejās, kurū starpā se-

višķu ievēribu pelna septiņas leģendas. No savas puses, ļoti ieteiktu izlasīt, piem., viņa „Dorotejas puķu kurvīti“, kur Dorotejas pasaulīgais līgavainis iedegas greisirdībā pret viņas debesu līgavaini, par ko tā kaislīgi jūsmo savās sarunās. Nejauks bruģa kungs liek Doroteju uzstiept uz nokaitētām restēm. Tā sajūt sāpes un nevarīgi iekungstās. Tad pasaulīgais līgavainis izlauž ceļu caur apkārtējo pūli, nokrīt pie mīlākās kājām un, gribēdams pārgriezt saites, vaicā: „Vai sāp?“ Bet Doroteja pilnīgi negaidot atbild: „Kā gan lai man sāpētu, Teofil? Es taču guļu uz mana līgavaiņa paklātām rožu cisām! Šodien mana kāzu diena!“ Te Kellers apraksta ekstāzes hipnotizējošo iedarbību, kas mocekļus var novest līdz pilnīgai nejutībai (amnestēzijai).

Arī Ģēte tēlojis erotiski-religisku ekstāzi. Kā piemēru varu ieteikt izlasīt anachoretu mistiski - erotiskās lūgšanas „Fausta“ otrās daļas beigu ainā:

Pater extaticus

(Uz augšu un leju lidodams)

Līgsme, kas neizgaist,
Mīla, kas kvēlin kaist,
Sāpes, kas griezīgi smeldz,
Prieca, kas dievišķi veldz.
Bultas lai mani dzeļ,
Šķēpi lai mani šķeļ,
Vāles lai mani triec,
Pērkons lai zemē liec,
Niecīgais viss lai zūd,
Izgaist un zemē trūd,
Laikos lai zvaigzne spīd,
Mužīgā mīla ikbrīd!

Doctor Marianus

(Jūsmu pārņemts)

Karāliene augstākā!
Lauj lai tur, kur plata
Debess telti dzidrumā,

Acis tevi skata!
Neliedz, no kā vīra krūts
Ceļas maigi, cēli,
Ko viņš, svētas mīlas gūts,
Pretī nes ar kvēli!
Neveicama drosa mums,
Klausot pavēlnieci;
Pekšņi noslābst liesmojums,
Ja tu noklust lieci.
Jaunava visskaidrākā,
Māte, godinātā,
Karāliene, vēlētā,
Dieviem līdzinātā! —
— — — — —

Skaidrās nekas neaizskar,
Mūžam neskaramās:
Mīļi nākt pie tevis var
Viegli pavedamās.
Vājībā tās grimst un grauļ,
Grūti glābt ir viņas:
Kuŗš lai pats tās saites rauļ,
Ko liek kaislas dziņas?
Ak, ja ceļš ir gluds un skaidrs,
Kāja paslīd paša;
Kuŗu neviļ skats un smaids,
Mīļi glaimo dvaša?
— — — — —

Magna peccatrix

(Sv. Luk. gr. 7.)

Pie tās mīlas, kuŗa jūsmām
Tava dēla kājam lēja
Balzāmu ar as'ru plūsmām,
Kaut gan farizēji smēja;
Pie tā trauka, kuŗā lija
Svaidīt saldu smaršu strāva;
Pie tām cirtām, kuŗu vīja
Viņa svētās miesas žāva. —
— — — — —

Chorus mysticus

Mužīgi sievišķais

— — — — —
Augšup mūs ceļ. —

(J. Raiņa tulkojums.)

Nemaz necenšos apgalvot, ka reliģijai pamatos būtu vienīgi dzimuma jūtas. Tas būtu pārāk vienpusīgi un, līdz ar to, arī aplami. Pats par sevi saprotams, ka reliģijas rašanā noteicošā loma pieder arī nāves bailēm, dzīvības un būtības noslēpumam, bezgalīgas nevarības sajūtai notikumam priekšā, dziņai pēc apmierinājuma šīs zemes postā un cerībai uz pēcnāves dzīvi. Bet nevar nolicināt arī milzīgo iespaidu, ko reliģijā un dogmās ienes erotiski-seksuālais moments.

Tamdēļ arī zinātne atrodas liela uzdevuma priekšā, no kuŗa labvēlīga atrisinājuma atkarājas cilvēces nākotne. Viņai jāatbrīvo dzimuma dzīve no reliģisko dogmu virskundzības un jāmēģina saistīt ar tīri cilvēcīgu etiku, „Sociālās labklājības reliģiju,“ kas dibinātos uz pilnīgi zinātniskiem pamatiem.

Nemaz necenšos noliegt, ka reliģija atstāj lielu iespaidu cerībā uz pēcnāves dzīvi, „labo paradīzi“ un „launo eļli.“ Bailes no pekles liesmām uzvedušas uz ceļa daudzus vieglāki iespaidojamus vai mānticīgus cilvēkus. Tāpat ticība, ka Dievs šīs zemes dzīvi iekārtojis tikai cilvēku pārbaudei uz jaunu, labāku dzīvi, ļoti bieži iedvesmo īstus varoņdarbus un pašai dziedību. Bet parasti neviens neņem vērā, ka akla ticība ietekmē arī gara tumsību, fanatismu, neiecietību un nevērību pret cilvēcīgu etiku! Vai tad tiešām sabiedriskā dzīve dibināma uz tukšiem sapņiem, iedomām, dažu cilvēku solījumiem, kas uzdodas par Dieva praviešiem, bet patiesībā arvien bijuši neizglītoti tēviņi un ļāvuši vaļu visneķītrākām dziņām un godkāribai? Nevilcinādamies atbildēsim ar noteiktu: „Nē“. Ja arī pasaules likteņu noteicējs gribētu atklāt ļaudīm savu patieso esamību, tad viņš to vis nedarītu novecojušu teiku veidā, bet parādītos gaišā saules mirdzumā. Reliģiju cēlākā sastāvdaļa arvien bijusi un paliek cilvēcīgā etika. Lai arī uz priekšu viņa mūs vada pareizos ceļos.

Iepriekšējās nodaļās redzējām, ka dzīvnieku valsti simpatijas jūtas filogenētiskā ceļā radušās no dzimuma dzīņas, kas ir viņu īstais pirmveids. Tagad redzam, ka pie cilvēkiem bezcerības, atraidīta vai sagandēta mīla bieži vien meklē apmierinājumu reliģisko murgu ekstāzē. Pilnīgi dabīgi rodas jautājums, vai tiešām mistisko apmierinājuma vietā nevar atrast kautko cilvēcīgāku? Kā jau aizrādijām, reliģiskā aizraušanās ne vienmēr atkrīt atpakaļ juteklīgā mīlā. Ja tas notiek, tad reizē atrasts arī cilvēcīgais apmierinājums. Pretējā gadījumā vienmēr varēs atrast tīri cilvēcīgus ideālus, kas viegli vien būtu pārvēršami „kristīgos“. Mistiķi taču mēdz kristietību salīdzināt ar mīlas reliģiju, bet apustulis Pāvils pat tuvākmiestību stāda augstāk par ticību. Bet kas ir tuvākmiestība, ja ne sociālo simpatiju sintēze, ko izjūtām pret tagadējo un nākamo cilvēci? Vai tad tiešām tā nevar arī citādi pastāvēt, kā tikai uz paradīzes solījumu pamata? Vai tiešām nevar ekstāzi izmantot viņas cēlākā veidā, sociālo ideālu un mūsu pēcnācēju labā? Vai senču ticības un Bībeles Jehovas darbu slavināšanu nevaram aizvietot ar reliģiskām rūpēm par mūsu bērnu nākotni un laimi? Pēc mana prāta reliģiskās mīlas ekstāzi var izmantot arī labos nolūkos, sociālās labklājības sasniegšanai. Viņas fanatismā slēpjas ļoti liels dzinējspēks, kas spēj cilvēci izkustināt no viņas kūtrības un vienaldzīgās snaudas. Šīs spējas nedrīkst izšķiest tukšu iedomu dievināšanā. Tās jāizmanto cilvēcīgas mīlas reliģijas nodibināšanai.

Trīspadsmitā nodaļa

Tiesību sakars ar dzimumu dzīvi

A. Tiesību jēdzieni

Cilvēka jēdziens par tiesībām ir visai savdabīgs. Visi vienā mutē sauc pēc brīvības un tiesībām, pie kam katrs domā tikai par sevi un nemaz neievēro, ka cenzdamies iegūt savas „neatņemamās“ tiesības, ikbrīdi traucē citus viņu tiesībās. Brīvība un tiesības skan pašas par par sevi ļoti jauki, bet tikko tām nākas sadurties ar patieso dzīvi, rodas neizbēgami konflikti.

Manas tiesības uz brīvību, kā es tās saprotu, tiesības uz neaprobežotu „es“ izpausmi, neapvaldītu dabīgo dzīvību apmierināšanu, ir pilnīgi neiespējama lieta, jo viņas nevar piepildīt, netraucējot citus gluži tādās pat tiesībās. Un tomēr ļaudis pilnā mutē runā par šo jautājumu, karstā pārliecībā nopolgo sabiedriskās iestādes, pārmet līdzilvēkiem nelāgās īpašības, bet paši nekādi nespēj atrisināt pretrunas, ko rada slāpes pēc brīvības. Šo laiku sabiedrības gaušanās par tiesībām un brīvību patiesībā nav nekas cits, kā instinktīvu neapmierinātības jūtu izpausme, kurai pamatus atrodam filogenezē un kas rāda, ka cilvēkā vēl piemājo plēsīgs zvērs, kas cenšas nokratīt sociālās dzīves jūgu un tiecas pēc plašuma un vaļas.

Tā tad dabas cilvēks alkst pēc plašuma un sava „es“ brīvības un ne visai labprāt padodas ierobežojumiem, ko uzkrāj sociālā nepieciešamība. Savā dabā tas vēl arvien ir ģimenes dzīvnieks (Familientier) ar stiprām tieksmēm uz brīvību apkārtklaiņošanu, mēdībām un virskundzību pār citiem un daudzām patīgām baudas iegribām. Bet tagad, kurp vien tas vērsas, viņam nākas sadurties ar citiem līdzilvēkiem, svešām tiesībām un

svešām tieksmēm uz brīvību un virskundzību, kas lielā mērā spiež ierobežot viņa „es“. Ar šo apstākli arī izskaidrojamas viņa bezspēcīgās vaimanas, kuņās izpaužas sašutums un naidis pret līdzcilvēkiem un sabiedriskām iestādēm. Šīs vaimanas tomēr nepieciešamas, lai nākotnē atrastu un izvestu dzīvē izdevīgāku sociālās atbrīvošanas formulu. Ārpus īpašuma un darba jautājuma tas sevišķi vajadzīgs dzimumu jautājumā.

Kas ir tiesības? Iekams pārejam pie formālā sadalījuma, mums šīs tiesības iepriekš jāsadala divos jēdzienos: dabīgās un paraduma tiesībās.

Dabīgām tiesībām ir visai nenoteikts jēdziens. Tās var uzskatīt kā tiesības uz dzīvi un dzīvei piemērotiem apstākļiem. Tā kā Dievs, kas pēc parastiem uzskatiem esot radījis pasauli, to iekārtojis tik jauki, ka dzīvām radībām pastāvēšana iespējama tikai vienai otru aprijot, tad patiesībā par visvecākām dabīgām tiesībām var uzskatīt tiesības citu aprīt. Tās ir stiprākā tiesības. Tā tad par abzolūtām dabīgām tiesībām pie labas gribas var pieņemt stiprākā tiesības.

Citādi formulējams tomēr ir relatīvo dabīgo tiesību jēdziens. Tas vairs neattiecas uz dzīvo radījumu visumu, bet tikai uz noteiktu daļu, izslēdzot pārējās. Grupu tiesību relativitāte ir divkārša. Pirmkārt, tās zināmai individu grupai pieļauj pārkāpt pārējo grupu pamattiesības, neizslēdzot pat to galīgu iznīcināšanu. Otrkārt, no šīm tiesībām izaug t. s. pienākumi, kas ikvienam grupas individam noteic attiecības pret pārējiem tās pašas grupas locekļiem. Šie pienākumi ir: cienīt, saudzēt un aizsargāt viņu individuālās intereses tāpat kā savējās. Ja ir runa par grupu tiesībām, tad jāmin arī sociālās tiesības un pienākumi. Ideālākās grupu tiesības pastāv pie skudrām. Grupas (pūžņa) loceklis var aprīt un sagraut visu to, kas nepieder viņa grupai. Savā pūznī tam ir tiesības uz pārtiku, mājokli un visu, kas vajadzīgs viņa individuālo prasību apmierināšanai. Toties viņam pienākas piedalīties neatlaidīgā darbā un cīņā, kopējo pārtiku savācot un kopējo mājokli uzturot un pasargājot pret ārējiem ienaidniekiem. Še tiesības un pienākumi piemērošanās ceļā pārvērtušies instinktā, t. i. palikuši paši par sevi saprotami un izriet no skudru dabīgās

organizācijas, bez jebkādiem ārējiem likumdevēja spaidiem. Droši vien tamdēļ te arī nenākas dzirdēt cilvēcīgā zvēra sašutuma vaimanas, jo pienākumi tiek pildīti gluži instinktīvi un tie pat rada apmierinājumu. Ikvienai skudrai, ja tikai tā gribētu, viegli būtu iespējams nesodīti nodoties slinkumam un baudai; viņām tomēr tas nenāk prātā. Vispār, skudru sabiedrība varēja izcelties un var pastāvēt tikai uz sociālā darba instinkta pamatiem; pretējā gadījumā tās drīz vien aizietu bojā.

Daudz sarežģītāks ir cilvēka dabīgo grupas tiesību jēdziens. Kā jau redzējām, vispirmā instinktīvā jēdzienā cilvēks grupas tiesībās aprobežojas ar savu ģimeni un tuviniekiem. Bet arī te viņas vēl nav pilnīgas, jo arī ģimenē visai bieži nāk priekšā ķildas, sadursmes un nereti pat slepkavības. Ārpus noslēgtā ģimenes pulciņa apstākļi vēl ļaunāki. Nesaticība, krāpšana, zagšana un slepkavošana atsevišķo indivīdu starpā palikusi par parastu lietu. Arī partiju savstarpējā apkaņošanās, šķiru cīņa, ļaunprātīga stāvokļa un bagātības izmantošana un nemitīgie kari norāda, ka privātās intereses vēl vienmēr stāda augstāk par vispārības interesēm. Tas liecina, ka cilvēkam vēl piemīt individuālas plēsīga zvēra tieksmes. Cilvēku sabiedrību pamatos nestāv dabīgais sociālais instinkts, kāda viņiem nepavisam nav, bet gan nepieciešamības izsaukta paraša. Bērni sākumā vairāk atgādina kaķēnus, nekā jaunas sociālas būtnes. Senākos laikos, kad pasaule bija cilvēkam vēl pietiekoši plaša, grupu tiesības attiecīgi aprobežojās ar mazām atsevišķām kopībām, kas uzskatīja kā laupījumu visus pārējos līdzcilvēkus, dzīvniekus un augus. Kanibalisms skaidri norāda, ka cilvēks sākumā pat bijis daudz zvērīgāks par viņa senci — pērtiķi. Tikai labi vēlāk, kad spēcīgākās sabiedrības pieauga un nostiprinājās uz vājāko rēķina, un vēl daudz vēlāk, kad cilvēks saprata, ka viņa neaprobežotā varas un baudas kāre nes citiem līdzcilvēkiem ciešanas, un beidzot, kad izrādījās, ka pasaule nav tik plaša, kā sākumā rādījās, izveidojās cilvēces, cilvēcības un cilvēcīgās solidaritātes jēdziens: „*Homo sum et nihil humani a me alienum puto*“ (Esmu cilvēks un tamdēļ man rūp viss cilvēcīgais).

Ikvienam domājošam cilvēkam skaidrs, ka cilvēku

grupu tiesību un attiecīgo pienākumu relativitātei ar laiku jāpaplašinās un jāietver visa cilvēce.

Toties visai grūti noskaidrot, ko lai apzīmē par sociālās izglītības un kultūras spējīgu cilvēci. Tiesa, starp cilvēku un pērtiķi ļoti liela starpība. Bet mēs jau atzīstam eksistences tiesības arī cilvēkiem tuvāk stāvošiem dzīvniekiem. Tāpat mēs esam sapratuši, ka dažas rāsas, kas atrodas uz zemāka attīstības līmeņa (piem, akkas, veddas un pat nēģeri) nav spējīgas augstākai kultūras pakāpei, kuŗas drīz vien būs jāziedo kultūras labā. Te nebūtu istā vieta, lai mēģinātu atrisināt šo sarežģīto jautājumu un noteiktu kulturālās cilvēces galējās robežas, t. i., kur tieši sākas un beidzas viņas relatīvās grupas tiesības un pienākumi attiecībā pret pārējiem dzīvniekiem. Attiecībā pret augu valsti un dzīvniekiem, kas stāv zemāk par orang-utangu, jautājums vēl diezgan viegli izlemjams. Bet toties visai grūti izšķirties par cilvēkiem, kuŗus no mums šķir rāsu dažādību bezdibens. Ar nodomu uzsveru rāsas atšķirības, jo nav šaubu, ka augstākām kulturālām rāsām, vai pareizāki sakot, rasu sajaukumam, kas tagad apdzīvo pasauli, daudz labāki būtu sadzīvot uz vienaldzības pamatiem, nekā iznīcināt vienu otru.

Nepieciešami bija jāķerās pie šā zinātniskā slēdziena. Tas varbūt atstās iespaidu uz jūtu cilvēkiem.

Bet kāds gan labums, ja, līdzīgi sabiedētām strausam mēs paslēpsim galvu smiltīs? Mums jāskatās droši nākotnei acīs. Tikai tādā gadījumā varēsīm panākt kaut ko lietderīgu un labu. Cilvēka dabīgām tiesībām pamazam jāizvērsas sociālo tiesību un pienākumu kompleksā pret vienu vienīgu lielo grupu, ko varētu apzīmēt par kulturālo cilvēci. Tās relatīvās robežas varēs nospraust tikai ar laiku, vadoties no piedzīvojumiem. Bet arī ar šādiem ierobežojumiem zvēriskai dabai, kas piemīt pat kultūras cilvēkā, diezgan grūti nāksies piemēroties dabīgām tiesībām. Tamdēļ mums vaļsirdīgi jāatzīst, ka „dabīgo” tiesību vārdam ir tikai relatīva nozīme.

Iepriekšējās lapas puses uzrakstītas jau labu laiku pirms pasaules kara (1905. g.). Tagad es lūdzu lasītāju viņas salīdzināt ar šī kara piedzīvojumiem; esmu pārliecināts, ka tās izrādīsies pareizas ne tikai attiecībā pret

atsevišķiem cilvēkiem, bet arī lielākiem un mazākiem sagrupējumiem. Savā grāmatā „Pasaules Savienotās Valstis“ esmu uzmetis starptautiskās cilvēku apvienības projektu. Daudz pamatīgāki tas pats projekts apstrādāts Šveices tautu savienības biedrības izdevumā.

Cilvēku sociālās tiesības ir mākslīgas. Par pilnīgi dabīgiem var uzskatīt tikai dažus elementus, ko galvenā kārtā sastopam dzimumdzīvē; tie iziet uz ģimenes uzturēšanu un pasargāšanu, kā arī uz elementāro paš aizstāvēšanu. Kā tādus varam uzskaitīt: tiesības uz eksistenci, darba tiesības un pienākumu, bērna tiesības uz mātes pienu vai citādu audzināšanu un vecāku gādību un aizsardzību, vīra pienākumu aizstāvēt sievu, tiesības izlietot pārtikai augus un dzīvniekus, tiesības uz dzimumdzīves apmierināšanu u. t. t.

Daudzi citi elementi tomēr ir tik nepieciešami, ka arī tiem mēdz piekabināt „dabīgo“ vārdu. Kā tādus atzīmēsim: tiesības aizstāvēt savu mājokli, aizsargāties pret uzbrucējiem, domāt, ko grib un ticēt, kam vēlas, kamēr ar šo domāšanas veidu un ticību netiek traucēti citi, kā arī pienākumu cienīt citu dzīvību un nepieciešamo īpašumu, rūpēties par pēcnācēju veselīgu garīgu un miesīgu attīstību u. t. t.

Toties bezpartejiskā novērtējumā apstrīdamas daudzas tiesības, kas līdz šim uzskatītas par nepārprotami dabīgām. Tādas ir visas tiesības un pienākumi attiecībā pret baznīcu, tēviju un tautu, karu u. t. t. Tās ir tikai atsevišķu un mākslīgu grupu vēsturisks ieguvums. Šādu grupu relatīvās tiesības un pienākumi izgāja uz savstarpēju palīdzību, nacionālo un reliģisko uzskatu un interešu aizstāvēšanu un citu cilvēku vai grupu pakļaušanu un izmantošanu. Tas noved pie tiesību jēdziēna otrās kategorijas.

Paraduma tiesības patiesībā nav nekādas tiesības. Tās ir tikai dažādo parašu dogmatizējums, ko ļaudis piesavinājušies sāvstarpējā lokālā rakstura satiksmē. Te liela loma piekrīt dabīgo stiprākā tiesību sekām, mistikai, dažādām cilvēka tieksmēm un dzenuļiem un josevišķi dzimuma dziņai. Kā paraduma tiesības ir pretrunīgas un netaisnīgas, pierāda jau tas vien, ka dažām tautām pastāv ne tikai dažāds, bet bieži vien gluži pretējs

atļautā un neatļautā jēdziens. Vienai daudzdievība ne vien atļauta, bet pat ieviesta kā dievišķs iestādījums; otrai tā ir noziegums. Atsevišķu slepkavību parasti soda kā noziegumu, bet masu slepkavību kara laukā uzskata par pienākumu un pat sevišķu varonību. Miera laikā zagšanu un laupīšanu vajā kā pārkāpumu; kara laupījumu, turpretim, uzlūko kā godīgu un tiesisku ieguvumu. Karāvalstī patvaldnieks ir svaidīta persona un ikviens, kas apvaino viņa augstību, izdara smagu noziegumu. Demokratisko valšķu tiesas kā noziedzniekus soda visus tos, kas cenšas pēc patvaldības. Katoļi tikai nedrīkst nepareizā zvērastā pieminēt Dievu un baznīcu, bet ja vajadzīgs, zināma *reservatio mentalis* — meli vienmēr atļauti. Turpretim citas tiesības uzskata melus par nepiedodamiem, bet dažas arī zvērastu uzlūko par grēku. (Jūsu vārds lai ir „ja“, ja un „nē“, nē!)

Jo likumi un tiesības

Tā izplešas, kā mūža slimības:

Ikkatrā dzimumā tās parādās no jauna

Un visur lēni viesties nevar rimt.

Tur prāts top bezprātīgs un labdarība ļauna!

Vai! ka par pēcnieku tev bija dzimt!

Par tiesībām, kas ar mums dzimušas,

Par tām neviena nav, kas rūpējas.

(Mefistofeiss Gētes „Faustā“, J. Raiņa tulkojums.)

Dažādo tautu paraduma tiesības pa lielākai tiesai pastāv tikai no pretrunām, nesakarīgiem un nedabīgiem noteikumiem un varmācības. Arī mūsējās, kas dibinās uz senām romiešu tiesībām, nemaz nav labākas.

Stiprākā tiesībām vēsturiskā attīstības gaitā sekoja citi pirmātnēji tiesību jēdzieni, kas pamatojās uz dabīgo atriebības tieksmi vai tā saukto Linča likumu: aci pret aci, zobu pret zobu. Attiecības tiesības patiesībā ir ļoti „dabīgas“ un cilvēcīgas. Lai gan to pamatos vēl atrodas iedzimtais zvēriskums, tām vismaz ir tas labums, ka atzīst cilvēku vienlīdzību nodarītā nozieguma atriebšanā.

Sekošais tiesību vēsturē ir izpirkšanas jēdziens. Cilvēks radijis pats pēc savas līdzības dievību, kuŗai pēc viņa uzskatiem piemīt visas cilvēcīgās tieksmes un kais-

lības. Viņš tai pieraksta arī dusmas un sašutumu par cilvēcīgām vājībām un nelāgām īpašībām, un sajūt vajadzību pielabināties dievībai ar cilvēku ziedošanu. Sākumā ziedošanai izraudzīja nevainīgus cilvēkus, kuŗus visādi mocīja, lai remdinātu un novērstu dievu dusmas. Vēlāk paradums paliek arvien humānāks un pieņem tagadējā izpirkuma jēdziena veidu. Kas noziedzies, tam noziegums jāizpērk ar sodu, reizēm pat ar nāvi. Modernās kriminālās tiesībās bieži vien sajūk izpirkuma un atmaksas jēdzieni. Ja pamatīgāki izpēta šo jēdzienu pirmsākumus etnoloģijā, tad nav jābrīnās, ka vēl tagad kā noziegumus soda arī t. s. pārkāpumus pret dievību vai reliģiju. Te mēs atrodam visai zīmīgu reliģisko un tiesisko jēdzienu sajukumu! Dzīvnieku upuri un citas pateicības dāvanas, ko senās un mežonīgās tautas pasniedza dievībai, lai tai izpatīktu, pateiktos par izdošanos vai uzvaru, vai novērstu draudošās dusmas, ir visai dīvains pielabināšanās veids. Šīs tautas tādā kārtā centās apmierināt antropomorfiskās dievības iegribas, kas tai pierakstītas.

To visu vērā ņemot, seno laiku civilizācija iemiesoja tiesību ideālu taisnības dievietē Temīdā, ko iedomājās aizsietām acīm un svaru kausiem rokās. Svāri norādīja, ka visur uzmanīgi jāapsver tiesības un pārkāpumi, bet acu saite — ka tiesnesim savā spriedumā nav jāļaujas ārējiem partu iespaidiem. Taīs laikos, kad tiesībās aprobežojas ar atmaksas un izpirkuma jēdzieniem, aklā sievietē ar svaru kausiem bija gandrīz vai pilnīgs tiesību attēls. Toreiz vēl nevienam prātā neienāca padomāt par cilvēka psiholoģiju, garīgo nenormālību un vainu mīkstinošiem apstākļiem, augstākiem sociāliem ideāliem un uzlabojumiem. Piekukuļoto tiesnesi uzskatīja par niecīgu ne vien tad, ja tas attaisnoja vainīgo un sodīja nevainīgo, bet arī kad viņš to bija darījis aiz bailēm no despota vai tautas dūsmām. Jāatzīst, ka aklā Temīda vismaz bija augstākā mērā bezpartejiska, un kā tādai viņai vienmēr pienāksies zināma cienība.

Turpretīm mūsu dienās Temīdas stāvoklis vairs nav tik vienkāršs. Humānisma un zinātnes, bet pa daļai arī psiholoģijas un psihiatrijas pieaugošais iespaids to piespiedis noņemt tradicionālo acu saiti. Tas nav darīts, lai viņa paliktu partejiskāka, bet gan lai pieietu tuvāk

tiesai un taisnībai, lai vaļējām acīm redzētu ļaudis, ar kuņiem viņai darīšana. Tagad nepietiek ar to, ka izzin vai apvainotais tiešām pastrādājis viņam pierakstīto noziegumu. Vispirms jānoskaidro, vai viņš to darījis apzināti, kas viņu uz to spiedis un kas ir īstais vainojamais. Cilvēka smadzenes lielā mērā iespaido alkohols, garīgā nenormālība un slimības, ārēji iedvēsnojumi, kaisles u. t. t., Tamdēļ arī bieži vien izrādās, ka cilvēks pats nemaz nav vainīgs pie tā, ko tas pastrādājis. Bez tam, pamatīgi lietu apsverot, redzam, ka parastais jēdziens par brīvo rīcības izvēli, pilnīgo cilvēka gribas brīvību, uz kā balstījās vecās kriminālās tiesības, ir visai problematisks. To var pat uzskatīt kā tukšu iedomu, kas radusies caur to, ka mēs parasti neapzināties mūsu rīcības netiešos blakus motīvus un tamdēļ iedomājamies, ka tādu patiesībā arī nav. To savā laikā jau pierādīja lielais prātnieks Spinoza. Katrai rīcībai ir savs pirmcēlonis. Visi mūsu lēmumi atkarājas no smadzeņu darbības, bet to savukārt ietekmē dažādas iedzimtas un mantotas engramas un ārēji iespaidi.

Ja vaļsirdīgi atzīstam, ka vecā cilvēka gribas brīvības aksioma ir tikai nepamatota iedoma un ka tas, ko jūtam un turam par gribas brīvību, nav nekas cits, kā ļoti nepastāvīga un vairāk vai mazāk attīstīta smadzeņu spēja savā darbībā piemēroties ārējiem apstākļiem un pārējiem ļaudīm (sabiedrībai); ja atzīstam, ka mūsu gribu un rīcību nepārtraukti vada iedzimtu enerģiju kopums (rakstūrs), piemērojoties ārējo enerģiju acumirkļa vai ilgstošai iedarbībai, — tad mums, gribot negribot, jānonāk arī pie cita — kriminālo tiesību jēdziena. Vispirms, galīgi jāizzūd domai par atmaksu, jo tā ir tikai mežonīga senču atriebības kāres atlieka. Otrkārt, jāizzūd arī izpirkuma jēdzienam, jo tas ir tikai novecojušas un māņticīgas mistikas atkritums. Tīri zinātniskais juridisko reformu virziens tam jau piekritis. Lai gan pastāvošie sodu likumi izrādījušies nespējīgi kautcik samazināt noziegumus, līdz šim šai nozarē praktiski izvestas tikai nedaudzas reformas. Visu augstāk izteikto kopā savelkot, tiesību pastāvešanai var būt tikai divi attaisnojoši iemesli:

1) Sabiedrības aizsardzība, ko panāk, noziedzniekam atņemot ļaunprātīgas rīcības iespējas, kā arī izdodot likumus cilvēku savstarpējo attiecību labvēlīgākai nokārtošanai un dabīgāku dzīves apstākļu ieviešanai.

2) Noziegumu, sociālo atšķirību, nepilnību un nevienlīdzību cēloņu noskaidrošana un progresīva cilvēku un to sociālā stāvokļa uzlabošana, lai sekmīgāki varētu cīnīties pret šiem cēloņiem.

Pats par sevi saprotams, ka šie uzstādītās prasības prasa pilnīgu tiesisko jēdzienu pārveidošanos ne vien novecojušās kriminālās, bet arī civilās tiesībās. Bet pārveidošanās tomēr ir nepieciešama; starp citu tā patiesībā jau sākusies. Tā sekmēs tiesību atbrīvošanu no vecās metafiziski-religiskās dogmatikas un savu laikmetu pārdzīvojušu parašu izveidotu nolikumu žņaugiem. Pārāk ilgi juristi pielietojuši tiesībās metafiziku, dogmatizētas mežonu parašas un mānīcīgu mistiku. Laiks noņemt Temīdai acu saitī, iedziļināties psiholoģijā un citās zinātnes nozarēs un darboties cilvēcīgākā, veselīgākā un taisnīgākā garā. Tas jādara, lai arī sākumā nāktos atdurties pret dažādām grūtībām.

Lielais mūsaiķu sodu likumu pazinējs F. fon Lists pilnīgi nostājas uz dabas zinātniskā viedokļa, bet piebilst, ka sabiedrība tik ļoti iestīgusi aizspriedumos, ka vispirms pienācīgi jāsapatavo pārejai. Nesen atpakaļ iznākušā grāmatā „Noziedznieka psiholoģija“ Dr. Erichs Vulfens beigās izsaucas:

„Jau pa gabalu dzirdu klasiskās kriminālistu skolas pārstāvja, Minchenes profesora Birkenmeijera pazīstamo izsacienu: „Kas gan pēc fon Lista vēl paliks pāri no sodu likumiem? — Ja visas pazīmes izrādīsies par pāreizām, tad no mūsaiķu sodu likumiem nākotnē nepaliks pāri ne tik, cik melns aiz naga.“

Varu tikai piebalšot viņa 1000 lapaspušu biezā darba gala slēdzienam, jo ilgāku laiku esmu arī pats darbojies šai virzienā. (Sk. „Kamdēļ, kad un kādā kārtā cilvēkus iesloga vājpātīgo iestādē? Vājpātība, morāle un cietumi“; Cīriches vājpātīgo palīdzības b-bas darbības pārskats par 1884. gadu. — „Par normālo cilvēku gribas brīvību,“ Minchenē, 1901. g., E. Reinhardta izdevumā.)

Kā jau redzējām, dzimuma jūtām piekritī noteicoša loma laimīgas dzīves izveidošanā. Tikpat liela nozīme viņām ir arī sociālās labklājības sakmešanā. Bet taisni šie visgrūtāki saistīt vispārējo un individuālo labumu. Tamdēļ arī dzimumu jautājums ir visgrūtāki nokārtojams tiesiskās cilvēku attiecībās. Jau agrāk aizrādījām, ka dzimuma dziņas apmierināšana pieder pie dabīgām tiesībām. Tas mūs nostāda ļoti kutelīga sarežģījuma priekšā, jo dzimuma dziņas apmierināšana ne tikai tiešā ceļā skar citus cilvēkus, bet arī netiešā kārtā var nodarīt vairāk ļaunuma, nekā prieka. Ja dzimuma dziņas apmierināšanai nesekotu grūtniecība, tad visai viegli varētu saskaņot individuālistu ar sociālistu. Bet taisni šis apstāklis ir pats galvenais šķērslis tiesību jautājumā. Neskatoties uz izvestām reformām, šolaiku tiesības vēl arvien izriet no mežonīgā noteikuma par dzimuma nevienlīdzību. Tiesa, sievietes dvēsele kvalitatīvi atšķiras no vīrieša dvēseles. Bet sabiedrībā, kur nav bezdzimuma locekļu un kur abiem dzimumiem vienprātībā jāveic kopējs sociāls darbs, nav ne mazākā pamata tiesiski pakļaut vienu dzimumu otram. Lai arī vīrieša smadzenes caurmērā par 139 un pat 150 gramiem smagākas par sievietes smadzenēm, lai arī vīrietis pārspēj sievieti ar savu prāta veiklību, tas vēl nedod vīrietim iemeslu, lai dzimuma dzīves biedrei un mātei atzītu mazākas sociālās tiesības, nekā sev pašam. Bez tam viņam jau tā ir fiziskais pārspēks, lai pasargātos no sievietes pāri darijumiem. Tā tad pirmā prasība ir sievietes un vīrieša sociālā tiesiskā vienlīdzība. Otrkārt, bērnus nedrīkst uzskatīt par īpašumu vai derīgiem un izmantojamiem objektiem, kā tas bieži vien noticis un notiek vēl tagad (sk. sestā nod.). Tie ir dabīgie dzimuma tiesību pirmnoteikumi. Neviens dzīvnieks neuzrāda tādas ļaunprātības kā cilvēks attiecībā pret sievu un bērniem. Tagad pāriesim pie speciālo jautājumu apskates.

B. Cīvilās tiesības

Cīvilo tiesību uzdevums ir cilvēku savstarpējo attiecību nokārtošana. Tās nepazīst sodu vārda istā no-

zīmē, t. i. izpirkumu, un viņām nav nekādas darīšanas ar noziegumu. Civilo tiesību uzdevums ir atrast sociālu pamatojumu savstarpējām norunām un saistībām. Ar kriminālām tiesībām tās saista tikai jēdziens par civilo zaudejumu atlidzību un administratīviem spaidu līdzekļiem. Lai gan civilām tiesībām ir dabīgi pamatojumi un tās ir daudz labāki piemērotas cilvēka un sabiedrības sociālām vajadzībām, viņās viscauri var sastapt reliģiskās mistikas un nelāgu parašu atliekas. Nebūt nedomāju pārspriest likumdošanu visos sīkumos, jo, pirmkārt man nav attiecīgu zināšanu, un, otrkārt, tas mūs aizvestu pārāk tālu. Nedaudzos vārdos apskatīsim tikai pašreizējo un vēlamo, cik tālu tas neiziet no mūsu jautājuma rāmjiem.

Laulības un dzimumu satiksme.

Te sevišķi aizrādams uz VI., VIII., X., XI. un XII. nodaļu. Bez tam, lūdzu iegaumēt arī pārējās nodaļās teikto. Divu individu kopošanās akts, ja tikai abas puses to izved no brīvas gribas un ar to nenodara ļaunu citiem, ir tāda pat privāta rakstura lieta, kā rokas spiediens pie saveicināšanās vai arī skūpstis. Tādā gadījumā tur nav daļas ne civilām, ne arī kriminālām tiesībām. Tas jāatzīst vismaz principā. Sabiedrībai tiesība ierobežot atsevišķu cilvēku brīvo rīcību tikai tik tālu, cik tā var nodarīt zaudējumus citiem cilvēkiem. Bet brīvi nolemts kopošanās akts, ja to dara pieauguši cilvēki un tam nav nekādas sekas, nekaitē ne sabiedrībai, ne arī tās atsevišķiem locekļiem.

Tieslietu praktika tomēr ilgu laiku negribēja atzīt šo faktu. Ļoti daudzās, sevišķi vācu valstīs likumi soda konkubinātu kā pārkāpumu. Pat tur, kur viņu pieciēs, ārļaulības dzimumu sakarus uzņem visai nosodoši, caur ko sevišķi nākas ciest sievietei un bērniem. Un lai gan katoļu baznīcas priekšraksti attiecībā uz dzimumu satiksmi ir un paliek tikai baznīcas priekšraksti, tie ļoti lielā mērā iespaido laulību dzīvi katoļu zemēs.

Civilās tiesības atzīst dzimumu satiksmi tikai laulību veidā. Bet sestā nodaļā jau redzējam, kā laulības veids

var mainīties, no poligamijas (pareizāki izteicoties — poligīnijas) pārejot monogamijā un tālāk poliandrijā, un no īslaicīgas laulības pārvērsties viena mūža kopdzīvē (katoliskās zemēs) vai pat indiešu parašā, kas mirušā atraitnei liek sekot vīram nāvē. Laulību tiesībās milzīga loma piekrīt reliģiskām teikām (kas, kā redzējam, pa lielākai tiesai izrietušas no barbariskiem paradumiem). Civilu laulību principam ar lielām grūtībām izdevies ieviesties kulturālās valstīs. Daudzās vēl tagad vienīgais laulību veids ir baznīcas laulības. Arī tur, kur ievestas civilās laulības, ļaudis tomēr vēl turās pie baznīcas laulībām.

Šis apstāklis norāda, ka mēs vēl nevaram atrāisties no senām parašām. Laulību parasti uzskata par dievišķu iestādījumu, Dievam dotu solījumu, ko cilvēks nedrīkst ņemt atpakaļ u. t. t. Mēs neapstāsimies pie baznīcas laulību veida sākumiem; tos var atrast VI. un XII. nodaļā. Nevar būt šaubu, ka mūsu dienās, raugoties no cilvēcīgi-sociālā viedokļa, varam atzīt tikai civilās laulības. Reliģiskās laulības formalitātes uzskatamas tikai par pilnīgi privātu lietu. Tām nav nekāda sakara ar sabiedrību un valsti. Pret baznīcas laulībām, kā valsts iestādījumu, jācīnās tikpat sparīgi, kā pret t. s. valsts baznīcu. Cilvēces pašas labā tā reiz jāatbrīvo no ticības uzliktām vergu važām.

Kas tad ir civilās laulības, un kādām patiesībā tām jābūt? Pašreiz tās vēl ir tikai izmēģinājuma pakāpē un prasa pēc daudziem labojumiem. Civilās laulības ir divu dažāda dzimuma cilvēku līgums, kas iziet uz kopēju pēcnācēju radīšanu. Bet likumi šai līgumā vēl pārāk daudz norūpējas par laulāto savstarpējām attiecībām un visai maz vērības piegriež iespējamo pēcnācēju interesēm. Turpretim tas būtu vissvarīgākais sociālā likumdošanā. Bez tam, civilo laulību tiesisko skaidrību vēl sadulķo arī atkarība, kādā nostāda sievieti no vīrieša.

Pēc manām domām, civilo laulību pamatnoteikumam jābūt absolūtai laulāto vienlīdzībai likuma priekšā un pilnīgai īpašumu šķiršanai. Nedrīkst pieļaut, ka sievietes acumirklīga mīlas aizraušanās dotu vīram tiesību iedzīvoties viņas mantā. Tā ir mežonīga iekārta, kurai nav vietas civilās tiesībās. Tapat, tur, kur sievietei piešķir-

tas lielākas tiesības, ja tikai tai iepatīkas sariebt vīram, viņa visvieglāki var to izdarīt, pateicoties laulāto mantas kopībai. Vēl vairāk : kopējā laulību dzīvē sievietes mājas darbu nedrīkst uzskatīt kā neatalgojamu pienākumu, kas pats par sevi saprotams ; tas novērtējams tāpat kā vīra darbs, ko tas strādā peļņas nolūkos, un pieskaitams sievas īpašumā. Kaitīgā mantu kopība ne tikai nedrīkst būt par vispārēju noteikumu, bet tai jāatņem pat civiltiesiska nozīme. Kamēr laulātie dzīvo labā saskaņā, tie var praktiski pieturēties pie mantas kopības. Bet kad lieta nonākusī līdz nesaskaņām vai laulību šķiršanai, mantu kopībai nevar un nedrīkst piešķirt nekādu likumīgu esamību. Citādi visvairāk ciest nākas godīgakai un strādīgākai pusei un bērniem. Tādā kārtā būs novērstas daudzas ļaunas. Nevar taču pieļaut, ka viens izšķērdīgs vai nemākulīgs laulātais izputina visu ģimeni.

Talāk ļoti no svara ir laulību ilgums. Ja laulību līgumā prasīta seksuālā uzticība līdz pat nāvei, tad par šķiršanos nemaz nevar būt runas. Un tomēr dzīvē redzam, ka nevar būt nekas negēlīgāks, kā saistīt uz mūžu divus cilvēkus, kāš vairs negrib un nevar piekopt kopdzīvi. To ievērojot, šķiršanos jāuzskata kā pilnīgi nepieciešamu civilo tiesību sastāvdaļu, ne kā ideālu, bet gan kā aizsarglīdzekli pret ilgstošu ģimenes sabrukumu un netikumīgiem aplinkus ceļiem, kādiem cenšas apiet likumus.

Daudzu laulību šķiršanu iemesli ir : veneriskās slimības, garīga nenormālība, laulību pārkāpumi, netikls dzīves veids, noziegums u. t. t. Galvenais tomēr ir ģimenes nesaskaņas un grūta sadzīve. Nereti noteicoša loma piekrīt arī vienas puses dzimuma nespējai vai arī apgrūtinātai dzimuma satiksmei. Tādā gadījumā gan varētu iekārtoties daudz humānāki, nemaz neķeroties pie laulību šķiršanas, bet piekopjot mērenu poligamiju vai poliandriju. Nekad neaizmirsīšu kādu raksturīgu gadījumu. Kāda sieva, kurās vīrs pēc apopleksijas lēkmes bija palicis garīgi nenormāls, panāca laulību šķiršanu un apprecējas ar kādu citu. Viņa tomēr visu laiku kārtīgi apmeklēja bijušo vīru vājrātīgo iestādē. Kad tas palika rāmāks, viņa to paņēma atkal pie sevis. Tā visi trīs dzīvoja zem vienas pajumtes, pie kam otrs vīrs uzskatīja

šo kopdzīvi par pilnīgi dabīgu un taisnīgu. Ja reiz pie-
laista laulību šķiršana, tad, sevišķi tādā gadījumā, kad
ģimenes dzīve bijusi apveltīta bērniem, uzpeld dažādi jo
svarīgi tiesību jautājumi. Tos sīkaki apskatīsim tālākā
gaitā. Līdz ar likumīgu laulību šķiršanas pieļaušanu,
tās faktiski uz zināmu laiku pieņem noslēgta līguma rak-
sturu, bet no tā vairs nav tālu līdz ideālai un brīvai kop-
dzīvei. Bet lai jau pašā sākumā novērstu nepārdomātu
aizraušanos, mums jāapskata apstākļi, kas ārpus grū-
tniecības var divu personu attiecībām piedot civili-tie-
sisku nozīmi. Pie tam aizrādu, ka civiļiem likumdevē-
jiem pilnīgi iespējams arī ārpus laulības bērniem radīt zina-
mas juridiskas saistības, kas tos nostādītu vienādās tie-
sībās ar laulībā dzimušiem. To prasa viselementārākā
taisnība.

Tālāk civilās tiesībās jāieved noteikums, kā laulībā
var doties tikai pilngadīgie. Dažos gadījumos gan šis
ierobežojums varētu likties pārāk stingrs. Bet šajā ga-
dījumā sabiedrībai katrā ziņā jāiejaucas. Pirmkārt, ne-
pieaugušiem bērniem vajadzīga aizsardzība, un tie nedrīkst
slēgt laulības un uzturēt dzimumu satiksmi. Mūsu ap-
stākļos dzimumu satiksme atļaujama meitenēm tikai sākot
ar septiņpadsmito, bet zēniem ar astoņpadsmito — div-
desmito dzīvības gadu. To prasa viņu pašu un visas
tautas veselība. Gluži tas pats sakams arī par garīgi
slīmiem. Te gan mēs nostājamies sarežģītuma priekšā.
Pieņemsim, ka jauns pāritis noslēdzis laulību (vai arī
dzīvo konkubīnātā), pie kam viens laulātais vēlāk sasirgst
ar garīgu kaiti. Vai šo pāriti būs šķirt arī tādā gadi-
jienā, ja veselā puse vēlas turpināt kopdzīvi? Vācijā
tādās reizēs mēdz laulības pasludināt par neesošām. Ar
to nekas nav panākts. Pie šā jautājuma vēl turpmāk
atgriezīšos; pagaidām atzīmēšu tikai to, ka tamlīdzīgos
apstākļos turpināta kopdzīve un dzimumu satiksme var
atnest sabiedrībai ļaunu tikai tad, ja viņā rodas bērni.
Tamdēļ arī noliedzama būtu tikai bērnu radīšana, bet
ne dzimumu kopdzīve pati par sevi, kas atļaujama, ja
veselā puse pati to vēlas, vai arī, ja to prasa slimā
intereses.

Laulību šķiršanai par iemeslu var būt arī fiziski
trūkumi, kas nav ievēroti tās noslēdzot, piem., kroniskas un

lipīgas kaites, sevišķi veneriskās slimības, vīrieša dzimuma nespēja vai arī sievietes neauglība u. t. t. Bet te likumam jārēķinās ar cietušās puses prasībām, un jāspēr soļi tikai pret iespējamu kroplu dzemdēšanu, bet nevis pret dzimumu satiksmi pašu par sevi.

Ļoti svarīgs ir laulības pārkāpumu jautājums. Pēc mūsu domām, likums nekādā ziņā nedrīkstētu teļejaukties. Vispirms jāatzīst, ka laulības pārkāpums dod cietušai pusei tiesības uz laulības šķiršanu līdz ar visām no tās izrietošām priekšrocībām. Bet tur, kur laulības pārkāpšana notiek ār abpusēju vienošanos un pieņem bigamijas (daudzsievības) vai arī biandrijas (daudzvīrības) raksturu, tur nav vietas ne civilām, ne kriminālām tiesībām. Kā piemēru varu pievest sekošu gadījenu: vīrs vai sieva sirgst ar dzimuma nespēku vai neauglību un, lai izbēgtu laulību šķiršanai, atļauj otrai pusei uzturēt dzimuma sakarus ar kādu trešo personu. Tādā gadījumā sabiedrība necieš zaudējumus, un tamdēļ tai arī nav tiesības teļejaukties abu laulāto kopdzīvē.

Ļoti grūti izšķirties, ko darīt, ja viens laulātais vēlas laulības šķiršanu, bet otrs tai pretojas, pie kam šķiršanai nav nekādu citu iemeslu. Te patiesībā darīšana tikai ar „mīlas dieviņa“ ietiepīgām nebēdībām. Pēc manām domām, likumam galvenā kārtā jāievēro laulībā radīto bērnu intereses, un neuzticīgam laulatām jāuzliek pienākums uzturēt ģimeni. Tāpat jāspēr soļi, lai aizsargātu tās puses materiālās un civilās tiesības, kas nevēlas šķirties. Tieši te vislabāki redzam, cik nepieciešama dalīta manta laulāto starpā. Ja viena puse vēlas šķirties, nekādā ziņā nedrīkst tai uzspiest turpināt kopdzīvi. Ar to netiek nekā prātīgs panākts. Likums vienīgi var mēģināt samierināt laulātos, bet, ja viņš to nepanāk, tad viņam jāatkāpjas un jāpieļauj laulību šķiršana.

Tālāk nonākam pie visai sarežģīta jautājuma. Jau redzējām, ka tiesības dzimuma dzīņas apmierināšanā bieži vien jāierobežo, lai netraucētu citu tiesības. Kuteļīgākais šai jautājumā ir tas, ka dzimuma dzīņas apmierināšanai nepieciešami divi cilvēki (izņemot patoloģiskos gadījumus), un ka tas, kas vienu var apmierināt, var nodarīt parestību otram. Šis apstākļis gan vsīrāk piekrīt kriminālām tiesībām, un mēs pie viņa vēļ atgriezīsimies

attiecīgā apakšnodalā. Bet arī civilās tiesībās dzimuma instinkta apmierināšana jānostāda atkarībā no brīvas abpusējas vienošanās. Pēc manām domām, šim noteikumam pat nedrīkstētu būt nekādu izņēmumu. Nepietiek ar to vien, ka pasargā nepilngadīgos; arī pilngadīgiem nedrīkst uzspiest dzimumu satiksmi pret viņu gribu. Kristīgo laulību iestādījumā šai ziņā vēl atrodam rupjas mežonīgo laiku atliekas, jo te sievietei jāatdodas savam kungam un pavēlniekam tik bieži, cik vien vēlas. Tā ir medaļas otrā puse, kurās pirmā pusē stāv precētā vīra uzticības pienākums sievietei. Turpretim sievietei jau fizioloģisku iemeslu dēļ nav līdzīgas tiesības, jo vīrieša erekcija nenāk uz pavēli. Viņa var žēloties tikai tādā gadījumā, kad pierādīta galīga dzimuma nespēja. Šis apstāklis vien norāda, cik mulķīgi, ja likums grib iejaukties visos dzimumu satiksmes sīkumos. Tādās reizēs vairs nav darīšana ar tiesībām, bet gan ar brēcošu ne-taisnību. Jau redzējam, cik ļoti mainīga ir atsevišķu individu dzimuma dziņa. Būtu neprāts to mēģināt regulēt saskaņā ar monogamiem laulību noteikumiem. Tas nemaz nav iespējams. Cik augstu arī nebūtu vērtējami Tolstoja etiskie principi, viņa pārāk bargie uzskati par laulības dzīvi ir tikai tukši sapņi. Ja juteklīgs vīrietis nezinādams apprecējis seksuāli vēsu jaunavu, kam riebjas dzimumu satiksme, būtu liela cietsirdība, ja vīran prasītu atturību, bet sievu spiestu apmierināt vīra dzimuma dziņu. Tādos gadījumos vienīgais līdzeklis ir šķiršanās vai arī likumīgi atļauts konkubināts vai bigamija. Pašreizējie uzskati atļauj tikai šķiršanos. Bet tur, kur vīrieti ar sievieti saista grūtniecība vai bērns, arī laulību šķiršana būtu pārāk nežēlīga izeja.

Pats par sevi saprotams, ka tamlīdzīgie gadījieni ir tikai izņēmums, un pa lielākai tiesai erotiskā puse ierobežo savu dziņu, bet vēsā pieradinās pie dzimumu satiksmes. Ar labu gribu var daudz ko panākt. Bet šajā nodaļā mums darīšana ar morāli un nevis tiesībām, un tamdēļ vienkārši jāatbild uz jautājumu, ko darīt, ja vienu laulāto pastāvīgi uztrauc dzimuma dziņa, bet otrs negrib ne dzirdēt par tās apmierināšanu. Citādi no sociālā viedokļa apsveicamais apstāklis, ka cilvēka dzimuma tieksmes parasti pievēršas vienai personai, te var būt par vislielā-

ko sarežģījumu. Vīrietis kaislīgi iemīlās sievietē, vai arī sieviete vīrietī, bet neatrod piekrišanu un tiek atstumts. Tamlīdzīgi gadījieni nāk priekšā visai bieži un rada neizbēgamas traģēdijas gan dzīvē, gan dzejā. Pa lielākai tiesai nelaimi var novērst tikai atsakot mīlā alkstošam. Tā ir daudz labāka izeja, neka kļūt par seksuālu upuri cilvēkam, kas iedveš tikai riebjumu. Tamdēļ arī nepiedodami un netikumīgi reliģijā vai dzejā, vai arī citādā veidā aizstāvēt un pataisīt par dogmatu monogamo mīlu. Ar monogamo mīlu es domāju tādu stāvokli, kad „sieviete (arī vīrietis) jāmīl tikai reizi visā mūžā“. Tamlīdzīgas iedomas sivi apķerojamas, kā mežonīga cietsirdība. Lai par tām sapņo sentimentāli dzejnieki! Tas dzīvē atnes tikai postu. Šādas iedomas var radīt gluži liekas mocības, ne tikai viena laulātā nāves, slimības vai arī ģimenes nesaskaņu dēļ un neuzticības gadījumā, bet arī tad, ja darīšana ar visai parasto mīlas atraidījumu. Ja jau tam, kas nemīl, atzīst tiesības atraidīt otra seksuālās prasības, tad likumam un arī morālei jāatļauj tam, kas labprāt gribētu mīlēt, bet nav atradis pretimnākšanu tur, kur to meklējis — uzmeklēt kādu citu, kas neatrādīs viņu. Bet mūsu dienās daudzi labāk krīt par upuri dažādām nelaimēm, vai arī dzen postā savus bērnus, lai tikai nedarītu pretim sabiedrībā valdošiem uzskatiem. Tamdēļ arī likumdevējiem jāatrod pretlīdzeklis, ar kura palīdzību novērst visu to, kas līdz šim ietekmējis sabiedrības aplamos uzskatus.

Jaunākos laikos likums gan atzīst par pietiekošiem laulības šķiršanās iemesliem nelāgu apiešanos, dzimuma trūkumus, laulības pārkāpšanu, noziegumu un arī dzimuma nespēju, bet, par nožēlošanu, likuma burts bieži vien netiek pielietots aiz bailēm no sabiedrības sprieduma. Garamējot aizrādu, ka tamlīdzīgos gadījumos cietušam tiesība pieprasīt civilo atlīdzību par nodarītiem zaudējumiem un pat saukt vainīgo pie kriminālas atbildības. Tas ir pavisam dīvaini. Ja jau laulātie tā sanīdušies, ka sāk viens otru vajāt ar tiesu palīdzību, tad laulības faktiski vairs nepastāv, un būtu nepiedodami mulķīgi tās vēl turpināt.

No higieniski-humanitārā viedokļa ļoti svarīgs venerisko slimību jautājums. Pēc manām domām, ja veneriski

slims cilvēks apzinīgi uztur dzimuma satiksmi ar veselu personu, tas pastrādā nepārprotamu noziegumu. Te likumam katrā ziņā jāiejaucas un saindētam jānoteic pietiekoši liela civilā atlīdzība par nodarīto zaudējumu, bet vainīgais pat jāsoda. Te ir ļaunprātīgi izmantota cilvēka uzticība un piekrāptam katrā ziņā par to jāiesniedz sūdzība. Tas bieži vien netiek darīts aplamas kauna sajūtas dēļ. Tāda kautrība katrā ziņā atmetama, jo tikai tādā kārtā vissekmīgāki apkarojamas venerisko slimību briesmas. Lietu noklusot, cieš ne vien saslimušais, bet ģimene un arī pēcnācēji. Ļoti vēlams būtu novērst sifilitisku bērnu piedzimšanu. Slimiem pašiem jācenšas izvairīties no grūtniecības ar kondona palīdzību (sk. 14. nod.)

Ļoti sarežģīts ir arī civilo tiesību attiecību jautājums pret prostitūciju. Pa daļai jau desmitā nodaļā aizrādijām, ka likums nekādā ziņā nedrīkst pieciest vai pat neoficiāli atzīt un veicināt prostitūciju. Bet kādu stāvokli ieņemt attiecībā pret brīvo prostitūciju? Jau redzējam, ka prostitūcija no etiskā viedokļa uzskatāma par lielu ļaunumu. Tāpat konstatējam, ka to neiespējami novērst, kamēr pasaulē galvenā loma pieder naudai. Sevis pārdošanai neizbēgami seko tirgošanās ar paša miesu. Kamēr par naudu var dabūt visu pārējo, tikmēr pret labu samaksu varēs iegūt arī piekrišanu dzimumu satiksmei. Tamdēļ arī valstij jāpārtrauc sava līdzšinējā iecietības politika, un kuŗu tā pabalsta zaņķi. Likumdevējam jāpielieto visi iespējamie līdzekļi, ne tikai lai izskaustu savedējus (bordeļus), bet arī lai pašā saknē apspiestu publisku prostitūciju. Tā jāpadara par vienkāršu divu personu savstarpēju lietu. Kad tas būs panākts, tad taisnīgāka darba un peļņas organizācija un neatlaidīga cīņa pret alkoholu ar laiku izskaudīs arī prostitūcijas paliekas.

No augtāk teiktā izriet, ka civilo laulību iestādījumam, pielietojot pakāpeniskas reformas, pamazām jāpārvēršas pilnīgi brīvā dzimumu kopdzīves nolīgumā. Likumam turpmākās gaitās mazāk vēribas jāpiegriež dzimumu satiksmes un mīlas noregulēšanai, kas ir pilnīgi lieks un tamdēļ arī kaitīgs darbs, kas neatbilst īstenībai, un daudz vairāk jāievēro vecāku pienākumi pret viņu dzemdētiem bērniem. Atšķirībai starp laulību un brīvo dzimumu satiksmi ar laiku pavisam jāizzūd. To panāksim, ja likum-

dovējs veltīgi nenorūpēsies par Dieva iesvaidītā*) iestādījuma uzturēšanu, bet centīsies iekārtot ģimenes attiecības dabīgā, cēlā, etiskā un sociāli lietderīgā garā. Savā laikā daudz runāts par to, kādu veidu piedot brīvai dzimumu kopdzīvei, lai tā būtu cienīgāka. Dažas sievietes pilnīgi pamatoti aizrāda, ka nav nekā mulķīgāka par pašreizējo paradumu, pie kuŗa precētas sievas uzrunā citādi nekā neprecētās. Tas nodara pārestību pilnīgi nevainīgām sievietēm un bērniem. Jaunkundze ar bērnu, lai gan patiesībā nav nodarījusi neka ļauna, un tikai sekojusi dabas aicinājumam, tiek nosodīta jaunkundzes vārda dēļ. Atceros gadījumu, kad pie manis griezās kāda neprecēta sieviete, kas brīvā kopdzīvē bija piedzīvojusi deviņus bērnus. Kad es to uzrunāju par jaunkundzi, viņa atteica: „Esmu gan laba jaunkundze — ar deviņiem bērniem!“ Jau šī atbilde vien atsver veselu likumu kodesku. Īstais laulību cements ir bērni. Ja tādu nav, tad likumdevējam nav nekādas nozīmes iejaukties laulību dzīvē, kamēr ar to netiek nodarīts ļauns kādai trešai personai. Civilo laulību var iekārtot visai vienkāršā veidā. Pagaidam apmierināšos ar augstāk pievestiem aizrādījumiem.

Mums tagad jāapskata svarīgāks jautājums. Jau tagad dažās valstīs likumīgi atzīti t. s. laulību līgumi, kuŗos noteic īpašuma un peļņas sadalījumu laulāto starpā, kā arī vecāku un bērnu savstarpējos pienākumus un tiesības. Caur to zināmā mērā tiek novērstas likuma nepilnības.

Daudziem seksuāli izvirtušiem, sevišķi homoseksuāļiem (sk. VIII b) piemīt raksturīgas tieksmes uz slepenu laulību noslēgšanu vai saderināšanos ar mīļākiem vai mīlākām. Pats par sevi saprotams, ka nevar būt runa par patoloģisku „laulību“ noregulēšanu likuma ceļā. Bet ja tādas „laulības“ nenodara ļaunu trešām personām, tad likumam tās pilnīgi jāignorē un jāuzskata par privātu lietu.

Bērnu tiesiskais stāvoklis. Matriarhats. — Kā jau teicām, bērni ir īstais laulību un ģi-

*) Sk. X. nod. Aprēķina laulības. — Gribot negribot jāsmejas, kad bagātas jaunavas laulības ar nopirkto virsnieku, vai arī atklātā nama turētājas laulības ar sutenēri, apzīmē par Dieva iestādījumu.

menes pamats tiklab filogenētiskā, kā psiholoģiskā ziņā. Daudzas mežoņu tautas (sk. sestā nodaļā) pat neatzīst laulībām tiesisku raksturu, kamēr nav piedzimuši bērni. Arī kultūras tautas neauglību uzņem ar zināmu nicināšanu. Tamdēļ arī augstākā mērā nedabīgs un nosodams Napoleona kodeksa pants, kas aizliedz iesniegt prasību ārļaulības bērna atzīšanai. Pienākums, ko ļaudis uzņemas, laizdami pasaulē bērnus, katra ziņā ir svēts sociāls pienākums. Tamdēļ arī jāuzskata par kauna lietu likumīgā kārtā atsvabināt vīrieti no šā pienākuma izpildīšanas aiz tā iemesla, ka pirms apaugļošanas nav izpildītas visas reliģiskās un likumīgās formalitātes. Vai tad vīrietis mazāk vainīgs par sievieti, ja tiem abiem ārļaulībā piedzimis bērns? Un vispār, vai te maz var runāt par vainu? Vai tā nav kauna lieta, ja ārļaulībā dzimušos bērnus apzīmē par „*efants naturels*“ (dabīgie bērni)? Jeb varbūt likumīgā laulībā dzimušie bērni ir „pārdabīgi“ (*sur naturels*). Un vai nav kauna lieta, ka likumi jau piedzimstot apzīmogo ārļaulības bērnus ar negoda zīmogu, likdami tiem — kā izņēmumam — parastā tēva vārda vietā valkāt mātes vārdu? Viselementārākā taisnības sajūta prasa, lai visi bērni būtu vienlīdzīgi sociālā ziņā. Nedrīkst būt nekādas atšķirības starp ārļaulības un laulībā dzimušiem bērniem. Visiem jānes vai nu tēva, vai arī mātes vārds. Visdabīgākā un loģiskākā izeja būtu visiem piešķirt mātes vārdu. Tas atbilstu pie mežoņiem tik parastai matriarchāta iekārtai (sk. VI. un XI. nod.), kas ir daudz taisnīgākā nekā patriarchāts*). Starp citu, ja sievietei pilnā mērā tiks atzītas visas pienākošās sociālās tiesības, izbeigsies arī vienas personas patvaldība laulību dzīvē.

Ja tiks panākta abu dzimumu vienlīdzība, tad mātes vārds gluži dabīgi paliks par uzvārdu, jo māte stāv bērnam tuvāk par tēvu. Piem., pilnīgi pietiek, ja viena sieviete uzturējusi dzimumu sakarus ar diviem vīriešiem, lai padarītu istā tēva noteikšanu par neiespējamu. Bez tam, mātei arvien vairāk rūpj bērnu uzaudzināšana, nekā tēvam, un tamdēļ taisnīgāki, ja bērnam piešķir mātes un

*) Sk. Dr. med. „Sieviete un viņas dabīgā loma“ Matildes fon Kemnicas grāmatu (Das Weib und seine Bestimmung).

nevis tēva vārdu. Par nožēlošanu, mūsu likumdevēji vēl nav atzinuši šīs dabīgās tiesības, lai gan ar viņu legalizēšanu atrisinātu daudzus visai sarežģītus jautājumus.

Visā dabā, kur vien bērniem jāpavada ilgāks laiks, līdz tie var uzsākt patstāvīgu dzīvi, redzam vecāku pienākumu gādāt par savu pēcnācēju pārtiku un audzināšanu. Ja nedabīgu sociālu teoriju dzīti, mēs atņemtu cilvēkiem šo pienākumu, tad drīz vien piedzīvotu galīgu sociālu izvirtību. Bez briesmām var mainīt tikai tādas sociālus paradumus, kas dibinās vienīgi uz mākslīgām tradīcijām, dogmām, modi un reliģiskām vai citādām parašām. Bet sociāli iestādījumi nekad nedrīkst vērsties pret cilvēku instinktiem. Sestā un septītā nodaļā redzējam, ka ģimene ar savstarpējām simpatijas jūtām vīra un sievas, vecāku un bērnu starpā, stāv cilvēku dzimumu attiecību filogenētiskos pamatos. Tamdēļ arī patiesa monogamija ir pats normālākais, augstākais un labākais dzimumu attiecību veids. Saprotais, ka šai ziņā var būt arī izņēmumi. Tāpat nav jāaizmirst, ka, pateicoties samaitātiem sociāliem tiku-
miem, daudzi vecāki visai nelāgi apietās ar bērniem, izmanto tos līdz pēdējai iespējai un nereti pat dzen prostitūcijā vai noziegumā. Dažos gadījumos nepatīkami bērni klusībā pat nomocīti līdz nāvei.

Visiem šiem izņēmuma gadījumiem jāizstrādā attiecīgi likumi, kas bērnus pasargātu no vecāku varmācībām un ļaunprātīgas izmantošanas. Kā labu piemēru šai ziņā varam uzskatīt Līdijas fon Volfings izstrādātu projektu bērnu tiesiskai aizsardzībai, kas uz viņas ierosmi tika iesniegts Austrijas likumdošanas iestādēm. Bērni, kam vecāki kautkādu iemeslu dēļ atrāvuši gādību, ievietojami audzināšanai labdarīgās iestādēs. Vecāki ar to vēl netiek atbrīvoti no bērnu uzturēšanas pienākuma. Pēc autores domām, vislabāki būtu, ja nelāgiem vecākiem atņemtos bērnus nodotu audzināšanā labiem, bezbērnu laulātiem pāriem, jo tur viņi varētu baudīt ģimenes dzīvi, kas viņiem īsto vecāku mājās nav bijusi pieejama. Pedagoģisku iemeslu dēļ, tādām mākslīgām ģimenēm būtu pēc iespējas jāatgādina dabīgās un jāaudzina dažāda dzimuma un dažāda vecuma bērni. Tādā kārtā šie izņēmumi vislabāki apstiprinās vispārējo likumu.

Visnormālākais tomēr ir, ja vecāki paši un pie tam abi rūpejas par savu bērnu uzaudzinašanu. Saprotams, ka arī valstij jāsniedz palīdzīga roka skolu veidā, jo sabiedrības pienākums dot bērniem izglītību, pie kam vecāki nedrīkst tai pretoties. Obligatoriška un bezmaksas izglītība ir valsts pienākums, lai gan līdz šim tas vēl visur nav pienācīgi atzīts. Valstij jāpanāk lielāka bērnu aizsardzība, ierobežojot pārāk lielo vecāku varu. Bērns nedrīkst būt vecākiem par ļaunprātīgas izmantošanas priekšmetu. Tāpat jāgādā, lai to pasargātu no muļķīgiem un kaitīgiem sodiem, sevišķi, ja tiem nelāgas apiešanās raksturs. Lieki aizrādīt, ka pēršanas sods, kas vēl uzglabājies daudzās skolās, ir mežonīgs paradums, kas pilnīgi jānovērš.

Valstij vispirmā kārtā jāseko, lai vecāki pildītu savu pienākumu bērnu audzināšanā. No tā nevar atbrīvot ne tēvu, ne māti, ne bagātus, ne nabagus vecākus, vienalga vai bērns būtu dzimis laulībā vai brīvā kopdzīvē. Mūsu nepilnīgā sociālā iekārtā tēvam, sevišķi ja tam nav īpašuma, viegli aizlaisties lapās un atstāt bērnus mātes vai patversmes gādībai. Tādu, kam savs īpašums, vieglāki notvert. Tas tad nu jāpiespiež rūpēties par saviem laulībā dzimušiem un ārļaulības bērniem, lai tie tiktu pienācīgi uzaudzīnāti un saņemtu vajadzīgo izglītību. Kam neka nav, tam vismaz jāliek strādāt, lai sagādātu bērniem iztiku. Tādā kārtā laulāto uzticība un monogamija tiks labāki pasargāta, nekā ar tiešu likumu iejaukšanos dzimumu satiksmes nokārtošanā. Vēl reiz uzsveru, ka necienīgiem vecākiem, kam tiek atņemti bērni, tomēr jāgādā viņu audzināšanai vajadzīgie līdzekļi.

Te varetu iebilst: kā gan var uzlikt tik nežēlīgu pienākumu nabadzīgiem ļaudīm, kas bieži vien nav spējīgi sagādāt pārtiku paši sev. Mūsu pašreizējā sociālā iekārtā tāda nasta tiešām būtu ļoti smaga, un nereti pat pārmērīga un nepaciešama. Bet ja saka „pienākums“, tad jāsaprot arī „tiesības“. Tamdēļ arī pats par sevi saprotams, ka vecāku pienākumiem jāatbilst arī attiecīgām tiesībām. Pilnīgu taisnīgumu šai ziņā varēs sasniegt tikai tad, kad būs panākts sociālisms. Ar sociālismu nebūt nedomāju attīstībā sastingušās komunistiskās vai marksistiskās doktrīnas, bet gan panākumiem bagātu

cīņu ar kapitāla visvarenību. Jāpanāk, lai ikviens visā pilnībā saņemtu sava darba augļus. Tad arī seksuālā dzīvē būs iespējami cilvēcīgi apstākļi. Bet ar to vien vēl nepietiek. No sociālā viedokļa būtu visai netaisnīgs, ja tiem, kas rada bērnus, gluži vieniem būtu jānopūlas nākošās paaudzes uzaudzinašanā. Veselīga sociāla likumdošana nedrīkst pabalstīt patīgus bezbērņus, kas saka: „Es varu dzīvot pēc savas patikas, nodoties baudai un slinkumam, jo esmu — labprātīgi vai apstākļu spiests — atteicies no bērniem.“ Valstij jānāk pretim daudz bērnu ģimenēm, lai tās varētu izaudzināt veselīgus un garīgi attīstītus bērnus, bet bezbērņiem jāuzliek lielāki nodokļi, lai arī viņus piespiestu ņemt līdzdalību sociālās audzināšanas darbā. Agrākos laikos (1695.—1706.) Anglijā bija ieviests vecpuišu nodoklis. Pēdējā laikā tas atkal tiek cīlāts.

Iepriekšējā gaitā jau atzīmēju norvēģu paradumu, pēc kuŗa precētas sievas un nepieauguši bērni uz kuģiem tiek pārvadāti par puscenu. Te nebūtu īstā vieta sīkākī apskatīt šo jautājumu. Bet kad būs izvestas līdzīgas sociālas reformas, kad visur būs pienācīgi gādāts par bezmaksas skolām, nespējnieku un bāriņu patversnēm, slimnīcām u. t. t. — tad nevienam vairs nebūs tiesības atteikties no savu bērnu uzaudzinašanas un izskološanas. Starp citu, tādos apstākļos tikai sliņķi un ļaunpraši vēl mēģinās atrauties no sava pienākuma. Te mums vēl reiz enerģiski jāuzsauc Temīdai: „Norauj acu saiti un uzmanī, lai tavi svāri turās taisnīgā līdzsvarā!“

Uz to, kā jau parasts, man iebildīs, ka ļoti grūti un pat neiespējami noteikt īsto tēvu.

Es nemaz necenšos to noliegt. Bet ja sievietēm tiks piešķirtas visas tiesības, bet jaunavu audzināšanā pielietos sešpadsmitā nodaļā aprādītos noteikumus, tad uzdevums būs padarīts daudz vienkāršāks. Starp citu, arī pašreizējos apstākļos, ar labu gribu un neatlaidību bieži vien izdodas noteikt bērna īsto tēvu. Un ja arī pēdējā laikā sasniegtā satiksmes ceļu attīstība atvieglina bēgšanu, tad, no otras puses, tā sekmē arī pazudušo uzmeķlēšanu. Kultūras valšķu savstarpējie sakāri paliek arvien plašāki un pilnīgāki. Līdz ar kultūras izplatīšanos visā plašā pasaulē, blēžiem arvien grūtāki būs ar bēgšanu

izvairīties no savu saistību izpildīšanas. Tamdēļ arī nekādā ziņā nevaram atteikties no sociālā dzīves veida pamatnoteikuma, kas vecākiem uzliek par pienākumu uzraudzināt un izskolot bērnus.

Bet ar to vien vēl nav izsmelta vecāku atbildība. Kā jau redzējam, viņu pienākums ir radīt tikai garīgi un miesīgi veselus bērnus, Tā kā šis jautājums neietilpst mūsu apskatā, tad pie tā atgriezīsimies vēlākā gaitā.

Pašreizējā valsts gādība par bāriņiem, vājprātīgiem u. c. ir visai apsveicama lieta. Tā tikai pamatīgāki jāizstrādā. Toties dažās valstīs un pašvaldībās pastāv ļoti nelāgi noteikumi vai parašas, kas vecāku atstātus bērnus un bāriņus nodod audzināšanā mazākprasītājiem. Tādā kārtā tie tiek ļaunprātīgi izmantoti. Vēl bēdīgāki klājas ārļaulības bērniem, kuŗus nabadzīgas mātes atdod t. s. „engēlišu taisītājām.“ Pie visa tā vainīga lielā naudas kāre un sociālā dzimuma liekulība. Trūcumam un aplamai kauna sajūtai jāpateicas arī par daudzām bērnu slepkavībām un augļu nodzīšanu. Te civilām tiesībām kopā ar krimināliem sodu likumiem jādara viss, lai izskaustu tamlīdzīgas parādības.

Kad sociālā likumdošanas ceļā būs izvestas visas augstāk uzstādītās prasības, tad laulības dzīve vairs tikai formāli atšķirsies no brīvās kopdzīves. Abos gadījumos vecākiem un bērniem būs gluži vienādas tiesības un pienākumi. Starpība būs tikai tā, kā vienā gadījumā tiks noslēgts formāls laulību līgums, bet otrā piekops kopdzīvi bez jebkāda līguma. Īstā monogamija ar to nekā nebūs zaudējusi. Tiesa, tad pienāks gals mākslīgi uzturētai prostitūcijai, un līdz ar to izzudīs arī piespiestās monogamijas ilūzija; bet tās vietā stāsies cits monogamijas veids, kuŗas pamatos būs vecāku pienākums gādāt par bērniem.

Civilo laulību veidi un ilgums. — Lai nebūtu jāatkārtojas, norādu uz sesto nodaļu. Lai gan monogamija ir normālākais un dabīgākais laulību veids un uzrāda izdevīgākos apstākļus laimīgai ģimenes dzīvei, to nekādā ziņā nedrīkst uzskatīt par vienīgo ieteicamo laulības veidu, kas, līdzīgi trako kreklam, butu uzbāžams visai cilvēcei. Pirmkārt, vēsturē un etnografijā redzam, ka vismaz poliginiskās tautas arvien piedzīvojušas un pie-

dzīvo ievērojamu uzplaukumu. Otrkārt, bezpartejiski novērtējot kristīgo monogamiju, nākam pie slēdziena, ka tā dibinās tikai uz melu un blēdību pilnām ārišķībām un liekulību. Tamdēļ arī likumdevējam nav izdevies viņu nostiprināt. Katoliskās zemēs, kur noliegta laulību šķiršana, to nācās aizvietot ar šķirtu galdu, gultu un pat dzīvokli, kas ar laiku parasti noved pie vislielākās ģimenes nesaskaņas. Bez tam, tāis zemēs, kur pastāv monogami likumi, valsts spiesta dot pilnu rīcības brīvību prostitūcijai, pie kam nonāk pat līdz kauna pilnai savedēju regulēšanai. Tadā kārtā pati dzīve pierāda piespiestās monogamijas piekritējiem, ka nevar būt nekas muļķīgāks un neprātīgāks, kā censties mākslīgi ierobežot cilvēku dabīgās un normalās dzīves. Kas jau atsevišķiem īpatņiem izdodas tikai ar lielām pūlēm un gribas spēku, to nekad nevar uzspiest plašākām masām.

Poliandrija parasti uzskatāma kā trūkuma sekas; poliandriskās tautas ar laiku paliek arvien neauglīgākas un neatvairami tuvojas izmirstībai. Bez tam, normālam vīrietim daudz lielākas iedzimtas tieksmes uz poligamiju, nekā parastai sievietei uz poliandriju. Tomēr dažos gadījumos attaisnojama arī poliandrija. Daudzām sievietēm, potoloģisku vai citu cēloņu dēļ, piemīt tik lielas seksuālas prasības, ka tās nekādā ziņā nespēj apmierināties ar vienu normālu vīrieti. Tādos gadījumos daudz labāki būtu, ja daudzie donžūani uz savstarpējas norunas pamatiem censtos apmierināt nepiepildamās sievietes, nekā tām atļautu tišu prātu krist par upuri prostitūcijai (mēs jau redzējām, ka laba tiesa par prostitūtēm kļuvušas nimfomanijas dēļ). Tadā kārtā jaunas un kārtīgas meitenes reizē tiktu pasargātas no sistematiskas pavešanas. Mērena poliginija atļaujama arī tur, kur ģimenes attiecības cieš no sievietes neauglības vai arī nepārvārama riebuma pret dzimumu satiksmi. Līdz ar to tiks novērstas daudzas ģimenes dzīves nelaimes. Sestā nodaļā, apskatot poligamiju, redzējām, ka tā var izpausties visai dažādos veidos un ka to starpā atrodami arī tādi, kas nebūt nepazemo sievieti. Maldīgo uzskatu par poligamiju radījis tas veids, kādā tā pastāv pie musulmaņiem. Poliginiju galvenā kārtā pazemo barbariskā sievu pirkšanas sistēma, kas sievietes padara ne tikai par tirdzniecības

priekšmetu, bet arī par verdzenēm. Bet jau redzējam, ka pie dažām indiāņu ciltīm sastopams daudz augstāks poligīnijas veids, jo tur pastāv matriarchāta iekārta, kas sievieti padara par mājas un ģimenes valdnieci. Ja sievietē tiks nostādīta vienādā tiesiskā un materiālā stāvoklī ar vīrieti, tai vairs nebūs iemesla justies pazemotai ar poligīnijas ieviešanu. Saprotams, praktiskā poligīniju jāuzskata tikai kā izņēmums. Tai jābūt pamatotai uz brīvu savstarpēju norunu. Ja ievērojam vēl to, ka likums, pirmkārt, atvieglos laulības šķiršanas iespējas, un, otrkārt, ierobežos vīrieša pārmērības, tam uzliekot par pienākumu gādāt par bērnu uzaudzināšanu, tad ar poligīnijas atļaušanu nedraud ne mazākās briesmas. Pēc mūsu domām, monogamās laulības, kam jābalstās uz savstarpējas cieņas un mīlas jūtām, ar poligīnijas pieļaušanu pat pieņemsies stiprumā. Nekas tā nenostiprina monogāmo laulību saites, kā laulātiem dotā brīvība un ar to saistītie pienākumi. Ja arī pie jaunās iekārtas biežāki nāktu priekšā īslaicīgas kopdzīves ar izmēģinājumu laulību raksturu, kam sekotu drīza šķiršanās, tad par to nav ko noskumt. Tas notiek arī tagad, tikai rupjākā un ļaunākā veidā. Bez tam, likuma stingrie noteikumi par bērnu apgādību būtu diezgan drošs aizsargs pret vieglprātību un izdzīves kāri. Te varētu iebilst, ka tādā gadījumā uzdzīvotāji atteiksies no bērniem. Ar to nekas nebūs zaudēts, jo no viņu bērniem tik un tā nekā prātīga nevar sagaidīt. Tādā kārtā tiks nostādītas viena pret otru divas dabīgas tieksmes: vairošanās dzīva un juteklīgas seksuālās baudas dzeņuli: kas gribēs izvest pirmās, tam gribot vai negribot būs jāierobežo pēdējās tieksmes. Civiliem likumiem atliksies tikai nokārtot praktiskos sīkumus. Tas droši vien nenāksies tik grūti, kā to mēģina iegalvot. Patiešām nav ne mazāko etisko iemeslu, kas nelautu abu dzimumu vienlīdzības labad ievest kā palīglīdzekli mērenu poliandriju vai poligīniju.

Laulības radu starpā. — Lai nebūtu lieku reizi jāatkārto iepriekš noskaidrotie sīkumi, norādu uz sešu nodaļu. Pēc mūsu domām, lai novērstu pārāk tuvas krustošanās nelāgās sekas, pilnīgi pietiktu, ja ar likumu noliegtu laulības, resp. dzimumu sakarus bērnu rašanās nolūkā lejupejošās linijas tiešo radnieku (sevišķi

vecāku un bērnu) un brāļu un māsu starpā. Visi citi noteikumi uzskatāmi par nelietderīgu birokrātisku niekošanos. Šai ziņā atceļami visi likumi, kas aizliedz laulības tuvinieku starpā, piem., noteikums, kas aizliedz precēt mirušās sievas māsu u. t. t. Vēsturē taču daudzas tautas noteikušas taisni pretējo! Tāpat neredzu ne mazākā iemesla, lai noliegtu laulības brāļu un māsu bērnu u. c. starpā. Nekur vēl nav pierādīts, ka tas varētu atstāt nelāgu iespaidu uz pēcnācējiem. Kā jau redzējam, kaitīga tikai mantoto trūkumu uzkrāšanās, kas tikpat labi var atgādīties arī tais laulībās, kur precas pilnīgi sveši ļaudis. Tamdēļ peļamas būtu tikai atkārtotas radu laulības vienā un tai pašā ģimenē.

Sociāli kaitīgu un bīstamu cilvēku rīcības brīvības ierobežojumi. — Sociālā ziņā visnejēdzīgākais ir, ja cilvēki nespēj atšķirt slimos no veseliem, lai katrai kategorijai piemērotu attiecīgu apiešanos. Šis apstāklis apgrūtina ne vien racionālu civilo likumu izstrādāšanu, bet arī lietderīgu administratīvu rīcību. Cilvēku masai trūkst kritikas spējas. Tas noved sabiedrisko domu pie divām pilnīgi pretējām un netaisnīgām muļķībām. Pirmkārt, sabiedrība sacel lielu brēku un gaužas par varmācību un nelikumīgu rīcību, ja kompetenti tiesneši, rūpēdamies par sabiedrisko drošību, ievieto vājprātīgo iestādē vai citādi izolē garīgi nenormālu un bīstamu cilvēku, kas nezinātājiem liekas gluži normāls; otrkārt — tikko tas pats subjekts ticis brīvībā un pastrādājis kautko neprātīgu, uztraukto pūli piepeži pārņem atriebības jūtas, un tas sašutis sauc pēc linča tiesas.

Saprātīgam psihiatram, kas labi pārzin savu ārodu, jau tā pārmet, ka tas visur redzot tikai vājprātīgos un visus daudz maz savdabīgāk domājošos ieslogot trako namā, lai gan tie patiesībā esot pilnīgi veseli. Ja viņš pie tam vēl cenšas panākt likumus, kas humānākā veidā pasargātu sabiedrību pret vājprātīgo briesmām, tad sabiedrība un daži iesūnojuši juristi sauc, ka drīzāk vajadzētu ievest tāds noteikumus, kas pasargātu veselos no ārstu-psihiatru varmācībām! Sabiedrības bailes neuzticību vēl pavairo garīgi jukušie un vāj-

prātīgie ar izdomātiem nostāstiem, kas, par nožēlošanu, bieži vien tiek uzņemti un izplatīti arī presē.

Tādas attiecības ļoti apgrūtina psihiatru darbu un aizkavē nepieciešamo reformu izvešanu. Pilnīgi cienījami ļaudis un arī zvērināti juristi, lai gan neka nejēdz no cilvēka psiholoģijas un psihopatoloģijas (es runāju par labi domājošiem ļaudīm, un nevis par nekautrīgiem advokātiem, kam vienalga, ko tie aizstāv), bieži vien uzmetas par personīgās brīvības aizstāvjiem, un nemaz neievēro, ka viņu pūles noved pie tā, ka daudzi vājprātīgie un nenormālie tiek smagi sodīti un nonāk pārmācības iestādēs, kamēr citi, kas nereti ir vēl bīstamāki, klejo brīvībā un pastrādā drausmīgus noziegumus vai arī lēnā garā nomoca savas garīgi veselās sievas un bērnus. Tādā kārtā viņi iedzen visdziļākā pesimismā psihiatrus, jo tie jūtas bezspēcīgi tautas akluma un dusmu priekšā. Bet tā kā cilvēkam iedzimta bailu sajūta, tad ārsti ar laiku noskātās uz visu caur pirkstiem un taupa pat visbīstamākos subjektus, lai tikai novērstu nepatīkšanas. Kamēr vien sabiedriskā doma pretosies tam, ko viņa aplami uzskata par personīgās brīvības ierobežošanu, nemaz nevar būt runa par briesmu novēršanu, ar kādām cilvēci apdraud neskaitāmie alkoholiķi, sadisti u. c.

Nerēķinādamies ar pastāvošiem aizspriedumiem, īsumā pievedīšu savus uzskatus par nepieciešamām reformām:

Kamēr juristi un likumdevēji nebūs iepazinušies ar psiholoģiju un psihiatriju un kamēr noziedzniekus-recidivistus un citus bīstamus ļaundarus nenodos rūpīgai psihiatriskai ekspertīzei, nav ko runāt par ievērojamu apstākļu uzlabošanas. Lai to panāktu, juristiem jādarbojas pilnīgā saskaņā ar psihiatriem, kas iespējams tikai tad, ja juristi pamatīgi iepazīsies ar psiholoģiju. Kā gan lai lemj par sava tuvākā likteni, ja pašam nav ne mazākās jēgas par viņa garīgām īpašībām? Visiem juristiem, kas sajūt līdzietību pret cilvēci, jāseko augsti mācītā tiesneša Franča Lista piemēram un sevišķi jāķeras pie nepieciešamām reformām.

Jācinās ne vien pret tiešo ļaunumu, ko sadisti u. c. nenormāli noziedznieki nodara līdzcilvēkiem, bet jāatrod

arī attiecīgi lidzekļi, lai tamlīdzīgi subjekti nelaistu pasaulē pēcnācējus, kas būtu jau dziļi sagandēti.

Daži krasāki reformu piekritēji (piem., Ridins) ieteic tādos gadījumos pielietot kastrāciju. Viņu priekšlikums sācēļ sašutuma vētru. Kultūrālais mūslaiku cilvēks nevar paciest to, ko savā laikā pieļāva daudzās tautas un valdnieki un ko vēl tagad pielieto musulmaņi, kas itin mierīgā garā pataisa ļaudis par einukiem, lai iegūtu drošus apkalpotājus savām sievām. Arī pāvestam Romā kādreiz bija kastrāti, ko tas izlietoja par diskantiem baznīcas koncertos. Šāis nolūkos dziedātājus kastrēja jau agrā bērnībā. *Tempora mutantur et nos mutamur in illis!* — Laiki mainās un mēs līdz ar tiem. Bet arī mūsu laikos, kaņos un eiropiešu varmācīgos iebrukumos Afrikā u. c., cilvēkā viegli pamostas iedzimtais zvērs, kas gluži niecīgu iemeslu dēļ ar vieglu sirdi ķeras pie nekrietnākām slepkavībām. Pēdējā laikā abu dzimumu kastrāciju pielieto dažādās kaitēs, kas citādi nav dziedinamas, sevišķi pret sieviešu histēriju. Atzīstos, ka esmu atļāvis šo operāciju izvest pie kāda vājprātīga ļaundara, kas bija ievietots ārstēšanai manā klinikā un aiz neciešamām sāpēm sēklas vadā pats pieprasīja, lai to izruna; pie tam šī operācija vairāk bija domāta aizsardzības nolūkos, lai slimais nevarētu radīt bērnus, un nevis, lai vienkārši nomierinātu viņa sāpes. Tāpat pieļāva kastrēt arī kādu četrpadsmit gadus vecu meiteni, kuņas māte un vecmāte bija savēdējas un prostitūtes, un kas pati vieglu prātu atdevās katram pretīmnācējam. Arī te mans galvenais nodoms bija novērst nelaimīgus pēcnācējus. Toreiz ārstnieciskā kastrācija bija modē, un es izmantoju šo apstākli sociālos nolūkos. Lai novērstu ļaunāku un samaitātu ļaužu nevēlamo vairošanos, būtu jāpieļauj kastrācija, vai vismaz nevainīgākas dabas operācijas, kas viņus padarītu neauglīgus, bet neskārtu olnīcas resp. pautus un nesamazinātu *libido sexualis*. Tādas dabas operācija piem. ir sievietes olvadū dislokācija vai izņemšana. Pats par sevi saprotams, ka tas nekāda ziņā neattiecas uz tādiem nenormāliem subjektiem, kā piem. sadīstiem, kas kļūst bīstami sabiedrībai ar nenormālu dzimuma dziņu. Tādiem bez žēlastības pielietojama kastrācija.

Pēc manām domām, būtu jāizrūna visi, kuŗu psihopatoloģiskais stāvoklis tos padara par pilnīgiem impulsu vergiem. Tikai tādā gadījumā tos varēs atstāt brīvībā. Citādi tie jāiesloga, kas vēl ļaunāk.

Pats par sevi saprotams, ka tik krass līdzeklis, kā kastrācija, pielietojams tikai visbīstamākos gadījumos un tikai pēc apstākļu sīkas, pamatīgas un vispusējas noskaidrošanas. Bez tam esmu pārliecināts, ka daudzi nenormāli un seksuālā ziņā bīstami cilvēki paši būs ar mieru, lai tos izrūna. Tā tas bija ar visiem maniem slimniekiem, kam nācās pielietot šo operāciju. Pašreizējos apstākļos lieta nostādīta tā, ka psihopatoloģisku izvirtuli faktiski nav iespējams kastrēt pat ar viņa piekrišanu, jo ārsti ne labprāt uzņemas operāciju, ja to neprasa pacienta veselība vai arī attiecīgs likums. Ja kastrāciju izvestu jau bērnībā, tad ar to daudzi sadīsti un citi seksuālā ziņā bīstami subjekti tiktu pasargāti no nelaimīga un noziedzīga dzīves veida, bet sabiedrībai vairs nebūtu jābaidās no viņu pēcnācēju nedarbiem. Pats par sevi saprotams, ka šādos gadījumos kastrējamas arī sievietes, jo ar olvadu dislokāciju vien nekas netiktu panākts. Cita lieta, ja novēršami tikai pēcnācēji. Tad pilnīgi pietiek ar mazāku operāciju, kas padara neauglīgu, bet atstāj iespēju apmierināt dzimuma dziņu. Bet tam nav nekāda sakara ar civilām tiesībām.

No principiēlās puses ļoti no svara aizrādīt, ka pašreizējie laulību apstākļi, pirmkārt, veicina noziedznieku, vājprātīgo un kroplu radīšanu, bet, otrkārt — garīgi un miesīgi normāliem liedz iespēju laist pasaulē veselīgus bērnus. Ja vājprātīgam vai vārgulim izdēvies apprecēties, tad viņa sieva spiesta dzemdēt tikdaudz nekam nederīgu bērnu, cik vien viņam iegribas. Turpretīm, ja laba, spējīga un veselīga meitene — īsta „pērle“ pieņemusi algotu vietu, tad viņas darba devēji visādi cenšas to atrunāt no laulībām, lai tikai nebūtu jāzaudē laba kalpotāja. Jo viņa godprātīgāka un patstāvīgāka, jo vieglāki to pierunāt. Jaunava, kas ārļaulībā piedzīvojuši bērnu, bieži vien zaudē godu un vietu. Pietiek ar šiem diviem piemēriem, lai redzētu, kur slēpjas īstais ļaunums. Mēs prasām lielāku personīgu brīvību normāliem un labiem īpatņiem un lielākus brīvības ierobežojumus nenor-

māliem, bīstamiem un ļauniem subjektiem. Civilām tiesībām nākotnē katrā ziņā jānāk pretīm šīm prasībām, ja vien tās grib palikt savos augstumos.

Kādu laiku centās stāvokli daudzmaz uzlabot ar to, ka vājprātīgiem pavisam noliedza doties laulībā, vai arī noslēgtās laulības atzina par neesošām. Tādi līdzekļi atzīstami tikai par pārejas paņēmieniem, un arī tikai tad, ja nav labāku. Viņu pamatdoma ir tā, ka bērnu radīšana iespējama tikai laulībā un ka laulības pienākums ir bērnu radīšana. Abas iedomas ir vienlīdz aplamas, t. i., tās attaisnojas tikai pa daļai, un arī tad tikai zem sabiedrisko tikumu un likumdevēju iespaida. Attiecīgiem likuma pantiem tikai tas labums, ka pašreizējos apstākļos tie atvieglo nejdzīgāko laulību šķiršanu. Bet par nožēlošanu, šķiršana parasti tiek pieļauta tikai nepārprotamas vājprātības gadījumos, kamēr visgrūtākā laulības dzīve patiesībā ir tur, kur darišana ar nenormāliem cilvēkiem, kas ārēji liekas gluži normāli un saprātīgi. Pa lielāku daļu tādi apprecas tad, kād neviens vēl nezina viņu īsto dabu un nevar paredzēt laulību bīstamās sekas. Tādos gadījumos otra laulātais visu mūžu nodzīvo vienās mokās. Garīgai nenormālībai piekrit liela loma nelaimīgās laulībās*). Par nožēlošanu, līdz šim to novērtē pārāk zemu. Augstāk pievestie fakti vēl lieku reizi norāda, cik taisnīgas manas prasības.

1905. g. Šveices tiesa pieņēma principiēli visai svarīgu lēmumu. Kādam vājprātīgam bāzelietim bija ienācis prātā apprecēties. Tam pretojas viņa māte, kā arī Bāzeles civilā un apelācijas tiesa, kas noliedza laulības. Bāzelietis (30 gadus vecs) pārsūdzēja spriedumu augstākā tiesā. Pēdējā, uzklaušījusi mātes pilnvarotā advokāta aizrādījumus, savā lēmumā plašāki paskaidroja „vājprātības“ jēdzienu un līdz ar to ievērojami ierobežoja laulības spējas. Pie laulībām tiek prasītas pietiekošas

*) Šai ziņā ievērojamu pretimnākšanu vēlamām reformām izrāda vācu civiltikumu kodekss: 1333. pants nosaka: „Laulātais var pieprasīt laulību šķiršanu, ja tas pie laulību noslēgšanas vilies otra laulātā personā vai arī tā personīgās īpašības, ja viņš, to iepriekš zinādams, būtu atteicies no laulības“; 1353. pants: „Laulāto pienākums ir piekopt laulību kopdzīvi. Ja viena laulātā kopdzīves prasības pēc otra domām nodara tam pārestības, tad tas var šīs prasības arī nepildīt.“

garīgas spējas, lai izprastu laulību uzdevumus un ar tiem saistītos pienākumus. Laulību kandidāts ārēji var būt gluži normāls cilvēks, labi izpildīt savus pienākumus un citus darbus, uzrādīt pat zināmu veiklību u. t. t.; tas var būt atzīts derīgs kara dienestam. Bet tas vēl nenozīmē, ka viņš pietiekoši labi izprot laulību nozīmi. Laulības aizliedzamas ne tikai pilnīga idiotisma, bet arī vidēji smagu garīgu traucējumu gadījumos. Tāpat — *de lege ferenda* — likumu ceļā jāierobežo arī fizioloģiski nepilnīgu cilvēku laulības, jo tādu pēcnācēji parasti ir kropļi.

Šis princips jau atradis dzīvu piekrišanu.

Mantošanas tiesībām nav tiešu sakaru ar dzimumu jautājumu, bet toties viņas atstāj ievērojamu netiešu iespaidu. Tās ļoti iespaido bērnu dzimstību. Nabadzīgiem ļaudīm piedzimst vairāk bērnu nekā pārtikušiem. Tam vairāki izskaidrojumi. Pirmkārt, viņi jau ir tik nabadzīgi, ka neko vairāk nevar zaudēt; otrkārt, dzimumu satiksme ir viņu vienīgais prieks; treškārt, tie nezina, kā novērst grūtniecību; ceturtkārt, bērni ir jaunu ienākumu avots. Turpretī, pārtikušie bīstās, ka bērnu dēļ var nākties sašaurināties; bet bagātniekiem bailes, ka viņu izlutinātiem pēcnācējiem nenākas dzīvot trūcumā. Bagātie parasti vēlas tikai tikdaudz bērnu, lai pēc nāves varētu tiem atstāt „pieklājīgu mantojumu“. Šis apstāklis ietekmējis t. s. „franču divbērnu sistēmu“. Vecāki vadās no nelāgām iedomām, ka viņu bērniem, patstāvīgu dzīvi uzsākot, jau jābūt apgādātiem ar pietiekošiem līdzekļiem, lai vēlāk varētu piekopt bezrūpīgu dzīves veidu. Viņi nemaz nesajēdz, ka cilvēcīgas dzīves pamatnoteikums ir pašam nopelnīt iztiku. Bagātnieki bīstās, ka viņu lielie īpašumi varētu tikt sadalīti sīkākās daļās un ka caur to varētu pamazināties arī visas ģimenes nozīme.

Kā redzējam, nevar būt šaubu, ka liels trūkums un parlieka bagātība ir vienlīdz ļaunas sociālas parādības. Ko gan lai sagaida no bērna, kas jau mazotnē pierod pie domām, ka viņu sagaida bagāts mantojums, kas tam atļaus baudīt dzīves jaukumus, nepieliekot rokas pie darba, un ka viņi trūcīgie būs viņa kalpi? Tikpat nelāgu iespaidu atstāj arī trūkums, kas jau bērnībā pieradina pie drūmām nākotnes izredzēm. Kas gan var iznākt no

cilvēka, kuŗš dzīvi uzsākot, redz, ka, neskatoties uz darbu un pūlēm, visu mūžu paliks par izmantotāju vergu?

Cilvēku instinkts vēl nav pietiekoši sociāls, lai to pamudinātu uz vispārībai derīgu darbu. Viņā vēl pārāk stipras ģimenes jūtas.

Augstāk minētie apstākļi piedod mantošanas tiesībām zināmu nozīmi dzimumu dzīvē. Pārāk lielos īpašumus līdz šim centās samazināt ar progresīvo mantojuma nodokli. Bet ar to vien vēl nepietiek. Nebūt nedomāju nākt klajā ar noteiktiem uzskatiem jautājuma atrisināšanai. Gribu tikai ierosināt uz pārdomām, vai nevarētu mantošanas tiesības ierobežot tādā kārtā, ka bērni varētu izlietot vecāku mantojumu tikai līdz tāda vecuma sasniegšanai, kad tie paši spējīgi sagādāt sev iztiku, t. i. līdz 25.—26. dzīvības gadam, pie kam būtu jānodrošina arī viņu augstākā izglītība. Tādā kārtā cilvēkiem netiks atņemta patika strādāt savā un savas ģimenes labā, jo tie zinās, ka, noteiktu vecumu sasniegušiem, viņiem pašiem būs jānopelna iztika. Mans nodoms nav ieteikt jaunu sociālu sistēmu.*) To savā laikā darījuši jau daudzi citi. Apstāšos tikai pie viena atsevišķa jautājuma. Nākotnes uzdevumā ietilpst ekspluatācijas iespēju ierobežošana, tai pašā laikā pabalstot radošu darbu un spējīgu pēcnācēju dzimstību un attīstību. Apspriežot dažādos sociālo reformu priekšlikumus, bieži vien aizrāda, ka cilvēkiem ļoti grūti nodoties augstākam kulturālam darbam, piem. zinātniskiem pētījumiem un mākslai, jo tas prasot lielus līdzekļus un neatnaksājosies. Pēc manām domām, te jānāk palīgā valstij; tai materiāli jāpabalsta spējīgākie zinātniskam un mākslas darbam, kā senāk darījuši (un dara vēl tagad) karāļi un mecenāti. Pabalsts nedrīkst būt personīgs, jo tas ātri vien noved pie „onkuļu būšanas“, bet tam jāizpaužas noteiktu mākslas centru un iespēju iekārtošanā.

*) Pats par sevi saprotams, ka lietas izvešanai nepieciešami pilnīgi jauni etiskie un sociālie apstākļi, pavisam citādas ģimenes tiesības, saprātīgas audzināšanas un visparējas izglītības ieviešana u. t. t., u. t. t. Bet arī jaunos apstākļos vēl arvien atradīsies spējīgāki cilvēki, kas gribēs ieņemt augstāku stāvokli un tādā pat garā rūpēsies arī par visiem bērniem. Sociālām iestādēm katrā ziņā jā rūpējas par šo kultūras impulsu.

Jau aizrādījām, ka taisnīgas attiecības laulību dzīvē iespējamās tikai ar dalītas mantas un peļņas ieviešanu. Vēl reiz uzsvērsim, ka īsta taisnība pasaulē valdīs tikai tad, kad būs atzīta abu dzimumu vienlīdzība un sievietes pielīdzinātas savās tiesībās vīriešiem.

C. Kriminalās tiesības.

Kriminalās tiesības ir soda tiesības. Tās balstās uz vainas un izpirkuma jēdziena, kas savukārt pamatojas uz gribas brīvības iedomu. Jau redzējām, cik tā patiesībā aplama.

Ievērojot augstāk minēto apstākli, redzam, ka pašreizējām kriminālām tiesībām visai šaubīgs pamatojums. Kriminālo tiesību zinātne palikusi pakal pārējo zinātņu un cilvēces vispārējai attīstībai un uzrāda nepārprotamas vecuma nespējas pazīmes. Šo apstākli vēl paasina kļūdainais jēdziens, kas savā laikā likts viņas pamatos. Izpirkuma jēdziens attīstījies no stiprākā tiesībām, kas valdīja mūsu dzīvnieciskos senčus, un sākumā bija saistīts ar atreibības jūtām. Taīs laikos sodīja vājāko, tamdēļ, ka tas bija vājāks. „*Vae victis!* — Nāve uzvarētājam!“ Vēlākā laikā parādījās sašutusi dievība, ko cilvēks radīja pēc s a v a s sejas un līdzības, un kas tagad prasīja, lai atlīdzinātu cilvēku ļaunos darbus. Patiesībā dievības apvainojumā neskaidri izpaudās cilvēkā sociālā sirdsapziņa, kas izveidoja kautko līdzīgu aizvainotu simpātijas jūtu un atreibības kāres sajaukumam. Kad cilvēks bija jau paradis tiesāt līdzcīvēkus, izejot no stiprākā tiesībām, ko pa daļai mīkstināja ģimenīgas vai draudzīgas izjūtas, bailes dabas mīklu (mežs, nakts, zibens, vētras, zvaigznes u. t. t.) un nāves priekšā, viņš savās domās nonāca sākumā pie tumšu, bet vēlāk pie augstāku dabas spēku iejaukšanās, kam viņa vietā jātīesā labie un ļaunie darbi. Pats par sevi saprotams, ka ļauna un laba jēdziens bija pavisam citāds, nekā mūsu laikos. Šo pārvērtību izmantoja dažādi privilēģētie, kas uzmetās par Dievu pilnvarniekiem, gan priesteru, gan karāļu, un vēlāk arī tiesnešu veidā. Tie tad tiesāja un sodīja cilvēkus Dieva vārdā.

Ka tiesībās var iztikt — un pat ļoti labi iztikt — bez gribas brīvības jēdziena piejaukuma, pierāda jau fatalisko muhamēdaņu, piem., kautkāda Hārūna-al-Rašīda tiesības. Fatalisms pilnīgi loģiski izslēdz gribas brīvību, jo uzskata, ka cilvēka dzīvē viss noteikts jau iepriekš (tā tad arī viņa domas un lēmumi).

Arī es savā laikā esmu aizrādījis*), ka saprātīgā garā pārstrādātās kriminālās tiesībās var pilnīgi atņemt gribas brīvības jautājumu. Tas, ka mēs sevī jūtamies atbildīgi par savu rīcību, vēl nebūt neapstiprina Kanta kategorisko imperatīvu. Arī vājprātīgais sevī jūt gribas brīvību, lai gan katrs saprātīgāks cilvēks redz, ka tam no gribas brīvības patiesībā nav ne jausmas. Vai fatalisms ir vai nav vispārējs dabas likums, ir tīri metafiziskas dabas jautājums un nav aptverams cilvēka saprātam. Tāmdēļ arī pie tā sīkāki neuzkavēsimies. Bet ja mēs ar mierīgu sirdi atzīstam zinātnisko determinisma postulātu, t. i. uz mūsu rīcības uzmodinošiem motīviem attiecinātu kauzalitātes likumu**), kas pielaiž fatalismu, tad nemaz nenākas grūti saprast, ka pateicoties sarežģītai smadzeņu darbībai, kas līdz ar rīcību uzmodinošiem motīviem pa lielākai daļai norit zemapziņā, var rasties zināma gribas brīvības ilūzija.

No otras puses redzam, ka cilvēka smadzenēm piemīt plastiskas spējas *adekvāti*, t. i. attiecīgi piemēroties ārējās dzīves apstākļiem un sevišķi sociālai iekārtai. Tas dod teoretisku un praktisku iespēju noteikt, ko lai saprotam zem relatīvās brīvības jēdziena. Te istā vieta arī grieķu teicienam „Pazīsti pats sevi“, t. i. pazīsti pats savas vājās puses, lai tās varētu novērst vai arī ierobežot, un izlieto pēc iespējas labāki savas spējas. Brīvā-

*) „Die Zurechnungsfähigkeit des normalen Menschen“, München bei Reinhardt.

**) Kauzalitātes likums galu galā nonāk pie enerģijas likuma, jo tam ir sekoša pamatdoma: „Katrai iedarbībai seko kvantitatīvi līdzvērtīga reakcija; nekas neiet pazūšanā.“

kais ir tas, kas vislabāki prot piemēroties*). Bet a u g - s t ā k ā s etiskās piemērošanās spējas jeb brīvība nav cilvēkveidīga zvēra brīvība, kas dzenas tikai pēc pašmērķa un izmanto citus savā labā. Tā ir domu brīvība, kas savu darbību vispirmā kārtā pielaiko cilvēces sociāliem ideāliem. Par nebrīvāko jāuzskata tas, kas zemisku dzenuļu traukts un garīgas nepilnības gribas vājuma saistīts, nespēj pats veidot savu dzīvi, viegli padodas katram kārdinājumam vai impulsam, ātri iekrīt lamatās un patstāvīgi sanāk konfliktā ar sabiedrību. Kādu palīdzību gan varētu sniegt teorētiskā ticība uz gribas brīvību? Galīgi saistītais sevī jūtas tikpat brīvs kā mazāk saistītais, bet patiesībā tā nemaz nav. Ja, pateicoties savai saistībai, viņš pārkāps likumu un saņems par to sodu, tad tā būs netaisnība; bet tiesnesis, kas savā prātā rīkojies pēc labākās apziņas, patiesībā būs piemērojis netaisnus likuma pantus, kas labākā gadījumā ir tikai mīkstāks senā atriebības vai izpirkuma principa veids, vai arī tiesas spriešanā patvarīgi uzņemies Dieva pilnvarnieka lomu, kas pamatojas uz novecojušiem reliģiskiem priekšstatiem un paradumiem. Droši var teikt, ka cilvēks ir tiktālu brīvs, cik tas apziņas savu nebrīvību, t. i. to, ka viņa rīcība atkarīga no viņa smadzeņu darbības!

Kā redzējam, kriminālām tiesībām pēdējais laiks pārraut satrunējušās saites un nostāties uz stingri zinātniskiem un sociāliem pamatiem. Tad viņas no kriminālām pārvērtīsies aizsardzības tiesībās, kuŗu uzdevums būs paglābt sabiedrību no bīstamiem elementiem un rūpēties par tiem, kas vairs nespēj paši sevi valdīt. Līdz ar to kriminālās tiesības savā būtībā vairs neko daudz neatšķirsies no civilām. Tad arī tiesnešiem būs jāpārtrauc Dieva vietnieku darbība līdzcilvēku noziegumu un

*) Te galvenā kārtā domātas aktīvas un apzinīgas piemērošanās spējas. Cilvēku starpā ir arī tādi, kas piemērojas tikai pasīvi un atgādina mīklu, ko katrs var veidot pēc savas patikas. Pateicoties savam pasīvam plastiskumam, tie prot visur labi iedzīvoties un, ja arī izsauc vienu otru konfliktu, tad tikai pateicoties citu uzmodinājumam. Šos ļaudis nevar uzskatīt kā brīvus cilvēkus, jo tie seko citu impulsiem. Bet viņu elastīgums tomēr dod relatīvu iekšējās brīvības izjūtu, jo viņi savā rīcībā tomēr jūtas nepiespiesti.

motīvu iztiesāšanā. Tie vairs nesodīs, bet aizsargās, novērsīs un uzlabos.

Soda pamatdoma bija iedzīt bailes un atturēt no noziegumiem iespaidojamākus raksturus. Bet īstenība pierādīja, ka varmācība tikpat lipīga kā slimības un savukārt izsauc citas brutālītātes. Iebiedēšanas teorija praksē izrādījās pilnīgi aplama. Cilvēks ar laiku pierod pie nozieguma, soda un asinīm; to pierāda kari. Labvēlīgi var iedarboties tikai godprātības un taisnīguma iedvēsmojumi. Nāves soda vienīgais panākums ir tas, ka sabiedrību atsvabina no noziedznieka; cietuma sods iedarbojas tikai tiktālu, cik tas padara noziedznieku nekaitīgu. Pēdējo var panākt arī nemaz neķeroties pie izpirkuma un soda jēdzieniem. Pašreizējie spaidu darbi vēl arvien ir tikai netikumu un noziegumu skola. Ja to pamazam pārvērstu uz psiholoģiskiem pamatiem dibinātā sabiedriskās drošības un audzināšanas iestādē, tad tā ar laiku varētu palikt arī par labošanas iestādi, ja vispār iespējama noziedznieku labošana. Nelabojamiem tā būs zināmā mērā papildinājums trako namam.

Psīchiatrijas vēsture un raganu procesi liecina, ka nebūt nepārspīleju savas prasības. Dažus gadu simtus atpakaļ vājprātīgos vis neuzskatīja par slimiem, bet gan par noziedzniekiem vai velna apsēstiem un kā tādus arī sodīja. Vēl tagad katoļu starpā un pat dažās protestantu sektēs daudzi tic raganām un, ja tikai tādiem būtu rokā attiecīga vara, tad mēs vēl joprojām piedzīvotu raganu prāvas līdz ar visām drausmām. Senais uzskats par vājprātīgiem aizspriedumu veidā vēl tagad sastopams plašākās tautas masās.

Bez tam, mēs vēl arvien esam taīs aplamos uzskatos, ka pietiek ar tiesas spriedumu, lai notiesāto uz visu mūžu apzīmogotu ar kauna un negoda zīmogu. Šai sakarībā nevaru aizmirst ilggadējā katorgas cietuma direktora, tagadējā Šveices statistiskā biroja vadītāja Dr. G i j o m a vārdus, kas varbūt izklausās mazliet paradoksāli, bet pilnīgi atbilst īstenībai. Kādā sarunā par augetāk aprādīto jautājumu tas palika visai domīgs un iesaucās: „Kungi, manā mūžā man ļoti bieži nācies sastapties ar noziedzniekiem. Varu teikt, ka to bija tikai divas kategorijas: vieni bija slimi, bet otri — ak, otri! Katreiz,

kad es to lietu pamatīgāki pārdomāju, gribot vai negribot nonācu pie jautājiena: vai es viņu vietā nebūtu darījis gluži to pašu?" — Pats par sevi saprotams, ka Dr. Gijoma sadalījums ir mazliet par krasu, jo noziedznieku vairumuzrāda abu kategoriju elementus. Tomēr, būtībā viņa uzskati atbilst tiešāmībai. Tāpat — ieteicu izlasīt arī Hansa Leisa grāmatu (Hans Leuss, „Aus dem Zuhthause“), kas uzrāda visai pamācošus faktus. Autors pats savā laikā bijis cietumā.

Tagad apskatīsim, kā dzimumu satiksme var nonākt sadursmē ar kriminālām tiesībām, t. i. kā kriminālās tiesības uztver dzimumu satiksmi, un kā patiesībā viņai to vajadzētu uztvert. Te nebūt negribu atkārtot to, ko jau teicu, runājot par civilām tiesībām. Jaunāko laiku kriminālās tiesībās vēl arvien paredzēti diezgan dīvaini seksuāli noziegumi. Tikpat dīvaini ir arī sodu pamatojumi. Še būs piemērs: Nozēlojams plānprātīgs, kas neatrod piekrišanu pie sievietēm, lai apmierinātu savas dzimuma tieksmes, piekopj kopošanos ar govi, kas mierīgi turpina gremot, nebūt nejūtās par to apvainota un nesajūt ne mazāko pārestību. Govij ar to netiek nodarīts nekas ļauns. Ja arī kustonis nepieder pašam grēciniekam, tad tomēr īstais ipašnieks necieš nekādu zaudējumu. Pedejo gan tiesnesis nemaz neņem vērā, jo sodomistu soda pat tad, ja tas kopojies pats ar savu lopiņu. Kur gan kriminālās tiesības izrāvušas likumīgu pamatu, lai sodītu rīcību, kas nenodara ļaunu ne cilvēkam pašam, ne kustomim, ne sabiedrībai? Tā ir tikai reliģiskās mistikas atlieka, kautkas līdzīgs apgrēcībai pret svēto garu. Dievs bija sašutis par Sodomas un Gomoras grēcīgiem iedzīvotājiem un tamdēļ iznīcināja abas pilsētas. Tā kā iedzīvotāju galvenais grēks pēc Bībeles nostāstiem bija sodomija, tad to uzskata par pietiekošu iemeslu, lai viņu sodītu arī vēl tagad. Bet tai pašā Bībelē taču teikts, ka Dievs bijis sašutis arī par Onana pašaptraipīšanos; kamdēļ tad modernie likumi nesoda onanismu? Daudzos Šveices kantonos un Vācijā pašus par sevi soda arī dzimumu sakarūs vīriešu starpā. Jaunākā laikā likumdevēju starpā pat izcēlies strīds, vai sodu pielietot tikai tādā gadījumā, kad vīrietis ievadījis dzimuma locēkli otra vīrieša pakajā (pederastija), vai arī savstarpēja onanisma gadījumos! Tā

tad kriminālās tiesības vai nu soda vai apžēlo atkarībā no tā, vai nedabīgās dziņas apmierināšanai kairināta viena vai cita miesas daļa vai gļotādiņa. Tie ir visai dīvaini nozieguma novērtēšanas paņēmieni, sevišķi vēl, ja ņem vērā, ka likumdevēji parasti nekā neļēdz no fizioloģijas, anatomijas un psiholoģijas! Viņu nekonsekveni vislabāki raksturo tas, ka Vācijā soda tikai divu vīriešu dzimumu sakarus, bet divu sieviešu sakarus palaiž bez soda. Pilnīgi pietiek ar šiem diviem piemēriem. Tie skaidri norāda, ka kriminālās tiesības atrodas uz aplamā ceļa, jo tiek pamatotas uz nepareiziem slēdzieniem un mistikas atliekām. Neilgi atpakaļ šai jautājumā ņēma vārdu arī „Zeitschrift für schweizerisches Strafrecht“, kas no teikti uzstājās pret reliģijas iejaukšanu nozieguma jēdzienā!

Lai izbēgtu patvarībām, netaisnībai un smieklīgām pretrunām, kriminālām tiesībām jānostājas uz pavisam jauniem pamatiem, un jāiejaucas tikai tādos gadījumos, kas var nest ļaunu atsevišķiem cilvēkiem vai arī sabiedrībai. Pie tam pamatīgi jānoskaidro ļaundara atbildības stāvoklis pārkāpuma brīdī, t. i. vai viņš bijis vājprātīgs (pusatbildīgs), vai arī gluži vesels un ar relatīvi brīvu gribu (atbildīgs). Skatoties pēc izmeklēšanā gūtiem norādījumiem, tiesnesim tālākā gaitā jāizlemj, kādā kārtā pasargāt sabiedrību no noziedzīgās rīcības atkārtotāšanās un ar kādiem līdzekļiem būtu panākama noziedznieka labošanās (ja vispār tas ir labojams). Piem., ja noziedznieks ir alkoholiķis, tad sabiedrību vislabāki varēs pasargāt un pašu ļaundari visticamāki varēs izlabot, ja to ievietos ārstēšanai alkoholiķu slimnīcā. Ar to katrā ziņā panāks daudz vairāk, nekā ar sodiem. Ja vainīgais ir nelabojams recidivists, kas nespēj atturēties no noziedzīgas darbības, tas jānoliek zem pilnīgi drošas uzraudzības. Vismaz jāierobežo pats bīstamākais brīvības veids. Tiesnesim nemaz nenāktos tik grūti izlemt, ko darīt, kā to varbūt iedomājas. Pietiek, ja pamatīgi apsver noziedznieka iepriekšējo dzīves veidu, agrākos sodus un psiholoģiju. Tē sevišķi no svāra būtu cieša juristu kopdarbība ar psihietriem.

Normāla dzimumu satiksme var attaisnot kriminālo sodu likumu iejaukšanos tikai tad, ja ta saistīta ar var-

mācību vai viltību (izvarošana, ļaunprātīga hipnozes pielietošana u. t. t.). Pats par sevi saprotams, ka tādos gadījumos jāpielieto visi vajadzīgie aizsardzības paņēmieni, kā arī jādod cietušam tiesības saņemt lielāku civilo atbildību par nodarīto pārestību. Lai novērstu pārpratumus, jau pie laika aizrādu, ka tikdaudz necenšos pēc soda mīkstināšanas ļaundarim, kā pēc lielākas upuru aizsardzības. Izvarošanas gadījumos, kad sieviete nonākusi grūtniecībā pret savu gribu, likumam jāpieļauj mākslīgs aborts. Nevar taču sievietei prasīt, lai tā pret savu gribu dzemdētu tik drausmīgos apstākļos ieņemtu bērnu. Gluži tas pats sakams arī par pavestām nepilngadīgām meitenēm. Turpretīm, ja pieaugusi sieviete pāvedinājusi uz dzimumu satiksmi mazgadēju zēnu un tas viņai piegulējis bērnu, tad nekādā ziņā nav pieļaujams mākslīgs aborts. Sieviete vienai pašai jārūpējas par bērnu, jo viņa pati to gribējusi, bet zēns atzīstams par neatbildīgu. Šādu lēmumu attaisno tas, ka bērnam daudz ciešākas saites ar māti, nekā ar tēvu.

Sakarā ar civilām tiesībām, jau pārrunājam venerisko slimību jautājumu. Šai ziņā pilnīgi pietiek ar civilo atbildību. Kriminālie sodu likumi var iejaukties tikai tādos gadījumos, kad aplaišana ar venerisko kaiti notikusi ļaunprātīgos nolūkos un cietušais iesniedz attiecīgu sūdzību.

Asinsgrēks. — Pārrunājot par laulībām radu starpā, jau redzējām, kā jāierobežo asinsgrēka jēdziens. Sīkāki norādījumi šai jautājumā atrodami sestā nodaļā. Patiesi ļauns ir tikai asinsgrēks vecāku un bērnu starpā. Tam parasti par cēloni garīga nenormālība, alkoholisms, pārāk cieša kopdzīve vai arī atrašanās no pārējas sabiedrības. Sveices vientuļākos kalna ciematos asinsgrēks pat ir diezgan parasta lieta. Pievedu dažus sodamus piemērus:

Rupjš tēviņš kas sirgst ar alkoholismu, pastāvīgi uzplijas sievai ar kopošanās prasībām. Lai no viņa atkratītos, sieva tam nodod meitu.

Alkoholiska sieviete pāvedina uz kopošanos 17—18 gadus vecu dēlēnu. Tas izmisumā piedzeras un noslep-kavo māti. Viņu soda ar cietuma sodu, pie kam ieslodzījumā tas uzvedas reti kārtīgi. Nelaimīgo uz slep-

kavību pavadinājusi tikai mātes kārdināšana un alkohols.

Kāds bijušais zvērināto tiesas loceklis man atstāja sekošu gadījenu, kas viņam reiz nācis priekšā tiesā: A. R., (50 gadus vecs, precējies, 6 bērnu tēvs, zēni un meitenes, 6—24 gadu vecumā) kopoļies ar visiem sešiem, pie kam vēl piekopis sodomiju ar supiem un kaķiem. 18 gadus vecais dēls uzturējis dzimumu satiksmi ar māti un māsām. Visā ģimenē valdījusi psihopātiska izvirtība.

Man pašam savā laikā nācās pielietot psihisko dziedniecību kādā ģimenē, kur vairums bija plānprātīgi un psihopāti. Te asinsgrēku piekopa gandrīz vai visi ģimenes locekļi, tēvs ar meitu un mātes ar dēliem un brāļi ar māsām. Šis piemērs rāda, ka vairumā asinsgrēks drīzāk uzskatams par garīgo nenormālību *sekam*, un *nevis cēloni*. Ar to nebūt negribu iegalvot, ka asinsgrēks nav ļaunums jau pats par sevi vien. Bet tā ir samērā tik reta paradība, ka neatsaucas uz rāsas attīstību.

No teiktā izriet, ka asinsgrēku var krimināli vajāt tikai tad, ja uz kopošanas pavadināti mazgadīgie vai vājprātīgie, vai arī ļaunprātīgi pielietota likumīga vai citāda vara, kā arī tādus gadījumos, kad asinsgrēks saistīts ar izvarošanu. Lai samazinātu pārējos asinsgrēka gadījumus, pilnīgi pietiek ar civilo tiesību un administratīviem līdzekļiem. Vislabākais aizsarglīdzeklis pret asinsgrēku arvien bijis un būs cilvēku parastais riebums pret dzimumu satiksmi brāļu un māsu un sevišķi vecāku un bērnu starpā. Bet tās briesmas, kas draud pēcnācējiem, tiks novērstas, kad visi būs pienācīgi iepazīstināti ar grūtniecības novēršanas līdzekļiem. Asinsgrēku likvidēs arī alkohola apkaļošana, labāka gādība par vājprātīgiem un sociālā stāvokļa uzlabošana.

Pats par sevi saprotams, ka stingri sodami visi pārkāpumi pret mazgadējiem. Bet te jāizšķir, vai darīšana ar patoloģiskām noziedznieka tieksmēm, vai ar normāla cilvēka ļaunprātību. Skolotājam, kas būdams pilnīgi normāls seksuālā ziņā, cenšas pavadināt skolnieces uz dzimuma satiksmi, vispirms jāatņem tiesības pasniegt stundas meitenēm, jo pa lielākai daļai viņš var kļūt bīstams tikai tādā gadījumā. Turpretīm, ja tas sirgst ar kādu sek-

suālu nenormalību, jāspēr arī vēl citi aizsardzības soļi.

Pārejot pie astotā nodaļā apskatītām seksuālām izvirtībām, skaidri redzam, ka mūsu kriminālās tiesībās no- teicošā loma vēl arvien piekrīt nekonsekvencei un misti- kai. Kā jau aizrādījām, kriminālie sodu likumi vajā un soda tādus seksuālus papēmienu, kas nenodara nevienam ļauna vai arī tiek piekopti uz abpusējas vienošanās pa- matiem. Vienīgais, kas varētu iejaukties tamlīdzīgās ne- normālībās, būtu morāle un medicīna, bet nekādā ziņā kriminālās tiesības. Tādi ir visi onanisma, pederastijas, mazochisma, fetišisma u. c. gadījieni pieaugušu cilvēku starpā, kas rikojas ar savstarpēju piekrišanu un nenodara ļaunu trešām personām. Kamdēļ gan sodu likumiem būtu jāvajā, piem., urningi? Sabiedrībai drīzāk jābūt pateici- gai, ka tādi nelaimīgi psihopāti uztur dzimuma sakarus paši savā starpā un tādā kārtā nelaiz pasaulē nožēloja- mus pēcnācējus. Turpretīm par īstu noziegumu jāuzskata likuma sankcionētas urninga vai homoseksuāla laulības ar pretējā dzimuma personu. Tas ir noziegums pret nor- mālo pusi un laulībā piedzimušiem bērniem. Bez tam, kriminālie sodu likumi, vajādami urningus, ietekmē vis- nekātrāko šantāžu. To pietiekoši gaiši aprāda neskaitamie piemēri Krafta-Ebinga, Molla u. c. grāmatās. Arī pats to esmu pieredzējis, ja ne tieši visos, tad vismaz ļoti dau- dzos gadījumos.

Tādas nevēdzības, kā vācu sodu likumu 175. pants un daži līdzīgi Šveices kantonu likumi tikai maitā gaisu un pelna, lai tos uz ātrāko izņemtu no apgrozības. Par to pilnā mērā varēja pārliecināties slavenā Hardena-Molt- kes-Eilenberga prāvā. Tur tika sodīti pilnīgi nevainīgi cilvēki, kam bija smagi jāizpērk sava iedzimtā kaite, ka- mēr naudas izspiedējus atstāja sveikā.

Pavisam citāda lieta, ja darīšana ar tādiem nenor- māliem vai izvirtušiem dzimumu dzīvas veidiem, kurū apmierināšana notiek gribu vai arī nodara ļaunu. Te likumam jāpielieto stingrākie aizsardzības līdzekļi, ne tik- daudz, lai sodītu izvirtuļus, bet lai laikā pasargātu viņu upurus. Pie tādām izvirtībām jāpieskaita sadisms un mazgadēju izvarošana. Te nonākam pie visai sarežģīta jautājuma. Tamlīdzīgos gadījumos nedrīkstētu novilcināt aizsarglīdzekļu pielietošanu, kamēr noticis noziegums. No

otras puses, nevar taču sodīt cilvēku, vai arī ierobežot tā brīvību, tamdēļ vien, ka tas sevī apzinās bīstamu dziņu, sevišķi vēl tad, ja tas pats cilvēks citādi ir visai godprātīgs un enerģiski cīnas ar netikumu. Man savā laikā bija darīšana ar cilvēku, kas sirga ar nelāgām dzimuma tieksmēm. Tas bija citādi ļoti kārtīgs un etiski augstu vērtējams kungs, kas pats bija izmisis par savu vājību, lai gan vēl nebija nodarījis nekā ļauna un izpalīdzējās ar onanismu u. t. t. Tādās reizēs etiskās jūtas jāuzskata par pietiekošu garantiju, un ārsts var lietu noklusēt. Bet viņam katrā ziņā jāizrāda slimam: „kad jūs jutīsāt, ka vairs nevarat noturēties, tad nākat pie manis un labāki pieļaujiet, lai jūs noliek stingrā uzraudzībā, nekā ķeraties pie slepkavības.“ Tādi gadījieni gan reti nāk zināmi, jo līdzīgi cilvēki labāk klusē un mokās un nereti pat beidz dzīvi pašnāvībā. Bet daudzkreiz izdodas netīši uzzināt arī tādus cilvēkus, kas nemaz necenšas apslāpēt savu dziņu un tikai meklē izdevīgu gadījieni, lai nesodīti varētu apmierināt nedabīgās tieksmes. Tādās reizēs ļoti no svara būtu psihiatriski aizsardzības līdzekļi. Bet par nelaimi, sadisti ļoti labi apzinās, kas tiem var draudēt, un prot savu neķītro rīcību apslēpt daudz veiklāki, nekā dažs labs norūdīts slepkava. Tamdēļ arī nevar būt divu domu, ka, ja reiz izdevies pieķert sadistu pie nozieguma vai nozieguma mēģinājuma, tad tas jāiesloga uz nenoteiktu laiku. Kā jau aizrādījām, te pat būtu jāpielieto kastrācija. Tiesa, ar to vien vēl nepietiek, lai varētu droši apgalvot, ka novērstas visas turpmākās briesmas. Bet pietiek arī ar to mazumu, kas katrā ziņā tiks sasniegts, lai pilnīgi attaisnotu kastrāciju. Sabiedrību tomēr vislabāki pasargās, ja abu dzimumu jaunātni pie laika iepazīstinās ar seksuālo jautājumu un sevišķi ar sadisma briesmām.

Visai sarežģīts ir ekshibicionistu jautājums. Tie nav tik bīstami, jo nevienu neaizkar. Par upuriem, ja tos vispār tā var nosaukt, viņi izraugās sievietes un meitenes, kurū priekšā atsedz kailumu, pie tam sparīgi onanēdami. Ar saviem paņēmieniem ekshibicionisti nenoliedzami aizvairo kauna jūtas. Bet jāatzīst, ka mūsu likumi pret viņiem izturas pārāk stingri. Ekshibicionisms pats par sevi nav bīstams. Savā laikā man bijusi darī-

šana ar daudzām meitenēm, kam nācies sastapties ar kailuma rādītājiem, bet nekad neesmu novērojis, ka riebuma sajūta, ko viņām iedvesis ekshibicionisms, būtu atnesusi ļaunu; ekshibicionistu vaņēmieni ir pārāk smieklīgi un riebīgi.

Pilnīgi pietiktu, ja tādus subjektus uz kādu laiku ievietotu ārstēšanai kādā vājprātīgo iestādē, bet nopietnākos gadījumos noliktu ilgākā uzraudzībā.

Apmēram tādu pat stāvokli likumam būtu jāieņem arī attiecībā pret nekrofiliju jeb kopošanas ar līķiem. Tā gan būtu sevišķi uzraugama, jo nereti nekrofili reizē ir arī sadisti. Tādi subjekti, bīdamies izdarīt slepkavību, savas sadiskās tieksmes apmierina pie līķiem, pie kam nereti pat apēd atsevišķas miroņa ķermeņa daļas, u. t. t. Tie katrā ziņā ieslogami, citādi viņi var kļūt bīstami sabiedrībai.

Fetišisti parasti nav bīstami: likums drīkstētu viņus vajāt tikai par dažādu priekšmetu piesavināšanos, kas tiem kalpo par fetišiem. Vienīgais, kas tādus gadījumos cieš, ir dažas sievietes, kam zināmā fetišistu pasuga nogriež matu pīnes.

Jau redzam, ka konkubināts, ko dažās valstīs uzskata par pārkāpumu, nekādā ziņā nebūtu sodams. Tāpat noskaidrojām, cik tālu likums drīkstētu iejaukties prostitūcijā. SAVEDĒJU VEIKALI UN BALTO VERDŽEŅU TIRDZniecība sodami uz bārgāko. Likumam stingri jāraugas uz to, lai cilvēks netirgotos ar citu cilvēku miesu. Tas ir tāds pats apkarojams ļaunums, kā vērgu tirdzniecība. Sīkāka jautājuma apskate atrodama divpadsmitā nodaļā.

Likumam jāsoda arī ikviena publiska seksuāla rakstura provokācija. Dzimumu satiksme un kas ar to sakarā, pieļaujama tikai no laba prāta. Neviens nedrīkst seksuāli pavadināt vai uzplīties citiem cilvēkiem, ja tie viņam paši neizrāda pretīmnākšanu. Te gan ļoti grūti novilkt pareizo robežu, jo dažs liekulis var ieraudzīt provokāciju arī tur, kur patiesībā tādas nemaz nav.

Pats par sevi saprotams, ka nedrīkst nollegt normālu seksuālu lakstošanos; bet bez savstarpējas piekrišanas arī nedrīkst pārkāpt pieņemtās pieklājības robežas (sk. IV. nod., Flirts).

Te pilnīgi dabīgi rodas jautājums, cik tālu drīkstētu noiet tādā gadījumā, ja panākta abpusēja vienošanās. Mūsu modernie tikumi šai ziņā diezgan pieļāvīgi un ja pārkāptu viņu nospraustās flirta robežas, tas nāktu tikai par ļaunu. Piem., nevar taču pieļaut, lai nepieklājīga kailuma rādīšana vai kopošanās u. t. t. notiktu uz ielas vai publiskās vietās. Sevišķi bērni rūpīgi jāsarģā no seksuāliem kairinājumiem. Tamdēļ arī likumam jāievēro tās robežas, ko prasa sabiedriskā pieklājība. Policijai jānodod visas vajadzīgās tiesības un līdzekļi, lai pasargātu ļaudis, sevišķi sievietes un bērnus no publiskas un arī slepenas seksuālas provokācijas, nekātras uzplīšanās un citām pārestībām un varmācībām, kā, piem., pavadināšanas uz onanismu, nekaunīgām uzrunām u. t. t.

Tālākā gaitā aizrādu uz to, ko jau teicu V. un VII. nodaļā, runājot par pornografiju, kā arī uz XVIII. nodaļu. Arī te diezgan grūti nospraust kriminālās sodamības robežas. Modernie tikumi pieļauj pornografijai stipri lielu rīcības brīvību. Pornografijas bīstamākais veids tomēr nav tas, ko nekātrā un rupjā kārtā piekōpj skatu logos un kioskos, bet gan smalkākā un savā ziņā arī estētiskākā pornografija, kas glīti izpildītu gleznojumu, erotisku romānu un teātra lugu veidā savus tiklus maskē ar mākslu un pat ar morālām tendencēm. Par nelaimi, publika tos novērtē pavisam aplamā kārtā. Daudzus rakstnieku darbus, kas atklāti iztīrā mūsu laikmeta dziņmumu izvīrtību, piem. Zolā romānus un Briē lugas, uzskata kā pornografiju. Patiesībā tur no pornografijas nav ne jausmas. To pierāda tas, ka šie darbi nebūt nepavedina uz netīklību, bet, turpretīm, iedvēš bailes un riebumu pret moderno seksuālo izvīrtību. Tikpat aplama iedoma savā laikā bija pārņēmusi arī pārāk kaunīgo Ciriches policijas priekšnieku, kas lika izņemt no skatu loga Beklīna gleznu (Najādes), kā augstākā mērā netikumīgu un pornografisku ražojumu. Patē par sevi saprotams, ka arī šādi darbi var atstāt erotisku iespaidu uz neizglītotiem un aprobežotiem ļaudīm. Bet tas nav jāņem par vispārējo mērauklu. Aplama kauna sajūta vismazāk piemērota, lai likvidētu vai apvaldītu erotiku. Tā viņu piespiež tikai novīrzīties uz dažādiem blakus ceļiem.

Mums jāatrod kautkas labāks par istās mākslas un ģeniālo modernās izvirtības aprakstu noriešanu.

Pavisam cita lieta ar pornografiju. Te seksuālo netikumu attēlo nevis tamdēļ, lai parādītu tā riebīgumu un drausmīgās sekas, bet gan, lai tam dziedātu slavas dziesmas un ievilkto zaķi jaunatni. Vienalga, vai to pasniedz visā nekautrīgā kailumā, vai arī caurspīdīgā šķidrautā ietērptu, kas tikai vēl vairāk izceļ paslēptos kārdinājumus; vienalga vai tā parādās dzēruma skurbulī, vai svētku spožumā, vai galanta buduāra puskrēslā un klusībā; vienalga kādā veidā tā parādītos, — pornografijas mērķis ir izsaukt, sakairināt, uzmodināt un sastrautk vizemākos dzenuļus un miesas kārtību.

Pornografiju visbiežāki pasniedz sentimentālā un morālā veidā, kas, pateicoties kontrastam, tikai vēl pavairo kārdinājumu. Bez tam tādā veidā viņa daudz vieglāki izplātama, jo morālā virce tai piedod zināmu tikumīgu attaisnojumu. Parasti izliekas apdziedam augstāko tiklību, bet lai tās uzvaru padarītu vēl aizgrābjošāku un slavenāku, tad netikumu ietērpj visjutlīgākā krāšņumā un kārdinājumos. Ar šo paņēmieni tiek apmāti naivākie ļautiņi, kas tādā kārtā neievēro paslēpto bezkaunību (inde tomēr iedarbojas), bet norūdītākiem dod attaisnojošu iemeslu iegādāties pornografiskus darbus, lai tad varētu tiksmīnāties bez sirdsapziņas pārmetumiem. Parasti gan ļoti grūti atrisināt jautājumu tā, lai nevilšus nenodarītu pārestību mākslai uu zinātnei. Bet lai nu būtu kā būdams, jāatrod izeja.

Lielāks vairums seksuālo noziegumu tiek pastrādāti pie vājrātīgiem un plānprātīgiem, jo tādos gadījumos var cerēt, ka cietušais nevienam par to nesūdzēsies. Kā jau aizrādījam, daudzi urningi cenšas tikt par trako namu apkalpotājiem tikai šādos nolūkos. Tamlīdzīgi noziegumi sodu ziņā pielīdzināmi mazgadējo izvarošanai. Tikai noziegumu novērtējot, pirmkārt, jāievēro, pie kādas kategorijas tas pieder un cik tas bīstams, un otrkārt, jāapsver arī vainīgā personība, vai tā būtu labojama vai nē.

Ļoti grūti noskaidrojams jautājums par sievietes tiesībām un pienākumiem attiecībā uz augli. Ka viņai jāgādā par piedzimušu bērnu, par to vairs nav nekādu šaubu. Likumi nekad nebūs pārāk stingri attiecībā uz

vecāku ļaunprātībām un pret t. s. engelišu taisītājām, kas nodarbojas ar jaunpiedzimušo nogandešanu. Tas pats sakams arī par tām ļaunprātībām, ko apskatījām sakara ar civilo tiesību jautājuma. Stārp citu, ļaunprātības bieži vien ir mūsu nepilno sociāli-ekonomisko apstākļu sekas. Stiprā mērā tās ietekmē arī ārļaulības bērnu beztiesiskais stāvoklis.

Grūtāki izlemjams jautājums par augli, kas vēl atrodas mātes miesās. Kā lai likums uzskata mākslīgu abortu? Te valda visai liela domstarpība. Es jau aizrādīju, ka mākslīgs aborts būtu atļaujams, ja grūtniecība uzskatama kā izvarošanas vai citu varmācību sekas. Turpretīm, ja dzimumu satiksme piekopta labprātīgi, mākslīgs aborts noliedzams vismaz principā, un atļaujams tikai tad, ja to prasa ārsts. Auglim tādas pat tiesības uz dzīvi, kā visiem citiem; piedzimšana ir tikai epizode augļa dzīvē*). Grūtniecības mēnešos tā normāli notiek pēc desmitā grūtniecības mēneša, tāpat kā astronomiskos mēnešos skaita 4 nedeļas. Bet bērns var palikt dzīvs, ja piedzimst jau septītā mēnesī.

Pats par sevi saprotams, ka vispārējam noteikumam jāpieļauj izņēmumi. Un ārstiem šai ziņā pat jābūt diezgan pieļāvīgiem. Nereti grūtniecība var izvērsties par postu vecākiem un bērniem. Tas sevišķi sakams par tiem gadījieniem, kad mātei vai bērnam draud kāda miesīga vai garīga nelaime. Katrā ziņā jāatļauj izdarīt mākslīgu abortu vājprātīgā sievietai; tas pats sakams arī par plānprātīgu, vājprātīgu vai epileptisku grūtnieci; atļauja abortam dodama arī tad, ja piedzēries vīrs piegūlējis sievu pret viņas gribu. Nemaz nevar būt citādu domu, ka aborts pieļaujams arī tad, ja grūtniecība apdraud mātes veselību vai dzīvību, kā arī tādos gadījumos, kad mātes miesīga kaite jau iepriekš liek sagaidīt, ka bērns būs kroplis. Saprotams, jāizvairās no katras pārsteigša-

*) 1919. gada maijā, uzklusījusi Dr. Velti iesniegumu, Bazelas Liela padome ar 55 balsīm pret 50 pieņēma sekošu likumu: „Augļa nodzišana nav sodama, ja ļaulībā to vēļās abi ļaulātie, bet ārļaulībā pati grūtniece, ja auglis nav vecāks par trim mēnešiem un ja viņa izņemšanu no mātes miesām izdara ārsts specialists.“

Šis lēmums nekādā ziņā nav apsveicams.

nās. Tāpat kā citos jautājumos, arī te praktikai un veselīgam saprātam jānosprauž racionālas robežas.

Sakarā ar abortu uzpeld vēl viens cits, pie tam diezgan kutelīgs jautājums. Ko darīt ar bērniem, kas piedzimstot izrādās kropli? Likums šai ziņā ir cietsirdīgs, un noteic bērnu atstāt pie dzīvības pat tad, ja tas ir galīgs kretins, idiots, hidrocefāls, mikrocefāls vai tml., vai arī tas piedzimis bez acīm un ausīm, vai kropliem dzimuma orgāniem. Vai tad tiešām reiz cilvēce nenonāks pie tās apziņas, ka daudz labāki šādus kroplišus nomērdēt vieglā nāvē zem narkozes, nekā ļaut tiem visu mūžu mocīties? Vai tas nav neprāts, ja kaņš noslepkavo tūkstošiem veselīgu cilvēku, un tūkstošiem citiem ļauj aiziet bojā caur badu, prostitūciju, alkoholismu un nežēlīgu ekspluatāciju, bet tai pašā laikā rūpīgi cenšas uzturēt pie dzīvības nožēlojamus garīgus un miesīgus kroplus, ceļ milzīgas patversmes vājprātīgiem un sajūsminās, ja pēc ilgiem un grūtiem pūliņiem mazais idiots nonācis tik tālu, ka spēj atkārtot dažus vārdus līdzīgi papagailim, vai arī — ak prieks! — mēchaniski nobērt kādu lūgšanu! Ar šo pretstatu pilnīgi pietiek, lai sajustu rūgto izsmieklu, ko slēpj mūsu t. s. humānie tikumi. Būsim atklāti, pašai dziedzīgie audzinātāji un skolotāji darītu prātīgāki, ja ļautu kropliem aiziet bojā, bet paši laistu pasaulē veselīgus bērnus! Bet šis jautājums patiesībā vairs nepieder pie mums apspriežamiem.

Parasti mākslīgam abortam pielieto divejādu mērauklu, skatoties pēc tā, vai aborts izdarīts pirmajos vai pēdējos grūtniecības mēnešos. Ja bērns ir jau dzīves spējīgs, tad to vairs nesauc par mākslīgo abortu, bet gan par mākslīgām priekšlaicīgām radībām. Ja to vienīgais mērķis bijis bērna novēršana, tad par to soda daudz stingrāki, nekā par mākslīgu abortu. Noziegumu tādos gadījumos kvalificē par bērna slepkavību. Jau tamdēļ vien, un tapēc ka šis jautājums vispār ļoti kutelīgs, nekādā ziņā nevarētu atstāt mātei rīcības brīvību augļa nodzišanā, izņemot tos gadījumus, kad grūtniecībai par cēloni varmācība. Aborts atļaujams tikai ar ārsta ieteikšanu vai piekrišanu. Šo noteikumu zināmā mērā attaisno arī tas apstāklis, ka mūsu laikos netrūkst attiecīgu līdzekļu grūtniecības novēršanai. Tamdēļ arī sabiedrībai tiesības

pieprasīt, lai māte nepārtrauktu jau pastāvošo grūtniecību. Tagadējos apstākļos abortu bieži vien attaisno vispārējais riebums, ar kādu uzņem ārlaulības dzemdības. Bet jācer, ka beidzot taču sievietei iegūs sev labākas tiesības un dzimuma brīvību. Tad izzudīs arī pēdējais attaisnojums augļa nodzišanai. Nākotnē neviena grūtniecība nedrīkst būt par kaunu sievietei.

Te var iebilst, ka ikvienam cilvēkam, arī sievietei jānod pilnas tiesības rīkoties ar savu miesu, kā patikas. Uz to var atbildēt, ka te vairs nav viena miesa vien, bet divas un pat vairāk (dvīņi u. t. t.). Lai gan auglis vēl cieši saistīts ar mātes miesām, viņam jau pieder sociālas tiesības, kas pelna, lai tās aizstāvētu, jo sevišķi tamdēļ, ka viņu īpašnieks pats vēl nav spējīgs uz tām atsaukties.

Kā jau aizrādīju, laulāto neuzticība, kas vietumis vēl tagad tiek sodīta kā noziegums, augstākais varētu būt par iemeslu laulību šķiršanai. Jau redzējām, ka nevar būt nekā aplamāka, kā censties uzticību panākt spaidu ceļā. Viss, kas sakams, pateikts jau sakarā ar civilām tiesībām, un pēc manām domām, kriminālām tiesībām te nav nekādas daļas. Vienīgais, kur tās var iejaukties, ir tādi gadījumi, kur laulāto neuzticība saistīta ar krāpšanu un citiem noziegumiem. Bet tas jau neattiecas uz mūsu tēmatu.

Ļoti nelāgas ir netiešās briesmas, kas bērniem draud no iedzimtā ļaunuma. Bet kriminālās tiesības izrādas pilnīgi nespējīgas, lai tās novērstu. Civilām tiesībām gan tas kautcik iespējams, un šai ziņā jau šis tas arī paveikts. Bet tālāk iepazīsimies ar citiem līdzekļiem, kas var radīt zināmu pārmaiņu sasāpējušā jautājumā. Pārrunājot par kastrāciju, norādījām attiecīgus gadījumus, kur tā katrā ziņā būtu izvedama. Bet zināmu iemeslu dēļ šo gadījumu skaits var būt visai ierobežots. Tamdēļ uz sociālās etikas pamatiem jāieviešas brīvprātīgai un racionālai bērnu dzimstības regulēšanai, kas dos vairāk panākumu, nekā šaubīgie tiesiskie līdzekļi, kas ierobežo brīvību. Likumi arvien ir ļaunums, kas labākā gadījumā nepieciešams, bet parasti gan nevajadzīgs.

Beigās vēl piezīmēšu, ka kriminālām un civilām tiesībām jāapvienojas ar administratīviem līdzē-

ļiem, lai seksuālā ziņā pasargātu atsevišķus cilvēkus, sabiedrību un pēcnācēju intereses. Bet tas darams tikai tiktālu, cik tas nav panākams brīvprātīgā ceļā, pateicoties etiskai un intelektuālai audzināšanai un izglītībai.

Trīspadsmitās nodaļas pielikums

I. Gadījens tiesas praktikā

Manus uzskatus apstiprina sekošs gadījens, kas 1904. gads noticis Sengallenā, Šveicē.

Frīda Kellers, dzimusi 1879. gadā Bišofcellē, Turgnas Kantonā, ļoti kārtīgu vecāku bērns. Viņas māte mīļmīlīga, jūtīga sieviete, bet tēvs cienīgs un ļoti stingrs kungs. No 11 māsām Frīda pēc vecuma piektā. Tā ir ļoti uzcītīga skolniece, bet agrā bērnībā, četrus gadus vecumā, sasirgst ar smadzeņu iekaisumu, kamdēļ vēlāk bieži sūdzas par galvas sāpēm. 1896. gadā — tā iemācās šuvējas amatu un pieņem vietu kādā Sen-Gallēnas modes preču veikalā. Tur visi ļoti apmierināti ar viņas darbu un uzvešanos; alga — 60 franku mēnesī.

Lai ģimenei piepelnītu lieku grāsi, Frīda sāk svētdienās strādāt par apkalpotāju kafeinīcā. Kafeinīcas īpašnieks, lai gan precēts vīrs, nebeidz ap to lakstoties.

Tad viņa pāriet jaunā darbnīcā, kur pelna jau 80 franku mēnesī. Te kādu dienu (1898. gadā, viņa tikko sasniegusi 19. dzīves gadu) kafeinīcas īpašnieks to iemāna pagrabā un pieguļ gandrīz vai ar varu. 1899. gada 27. maijā viņa Sen-Gallēnas sieviešu slimnīcā dzemdē dēlu.

Tā pastāsta mātei un māsām par savu nelaimi, bet visiem citiem kaunēdamies nesaka ne vārda. Māte uzņem viņas atzišanos visai līdzcietīgi. 18 gadus vecumā viņa pati tikusi pavesta un piegulēta. Pavedējs to atstājis, un viņa nogandējusi jaunpiedzimušo. Tiesa atzinusi vainu mīkstināšanos apstākļus un piespriedusi 6 gadus pārmācības nama; līdz noziegumam un arī pēc tā viņas uz-

vešanās bijusi nevainojama. Spriedumā teikts, ka slepkavība pastrādāta ne tik daudz aiz tikumīgas samaitātības, kā aiz aplamas kauna sajūtas." Frīda, kas ļoti mīl savu māti, par to nekā nezin. — Tēvs izturās pārāk cietsirdīgi, atsakās tai palīdzēt un pat taisās viņu izdzīt no mājas. Tas iedzen Frīdu izmisumā. 12 dienas pēc dzemdībām bērns tiek ievietots Sen-Gallēnas patversmē.

Bailīgais pavadējs sasola vai zelta kalnus un apņemas samaksāt par bērna audzināšanu. Patiesībā tas iedod Frīdai tikai 80 frankus un pazūd bez vēsts.

Tiesā grūtniecības apstākļi paliek nenoskaidroti un pavadējs tiek cauri ar veselu ādu. Tiesa, te nevar būt runa par izvarošanu, bet tikai par piepešu uzklupšanu kautrai, garīgi nevarīgai un kaunīgai jaunavai, kas atdodas aiz bailēm un nevarības un pie kopošanās izjūt tikai riebumu. Sadedējs gan vēlāk cenšas aprakstīt visu citādā gaismā un noliegt bērnu; bet viņam nevar ticēt, jo tas faktiski atzīstas savā vainā jau ar naudas iemaksām vien un piepēšo bēgšanu.

Patversmei jāmaksā par bērnu 5 franki nedēļā. Bez tam Frīdai Kellers no savas algas jānomaksā 34 franki mēnesī par dzīvokli un panziņu. 1901. gadā nomirst tēvs, bet 1903. gadā arī māte — Frīdas vienīgais atbalsts. Tēvs mirdams atstāj 2471 franku lielu mantojumu. To saņem Frīdas vecākais brālis, kas naudu iegulda savā zābaku veikalā un nemaksā Frīdai pat procentus.

Tagad nabaga meičai sākās istas bēdu dienas. To neatlaidīgi vajā divas domas: viņa nespēj un arī negrib uzturēt bērnu, jo bīstās kauna. 1903. gada novembrī patversmes valde tai paziņo, ka bērns var palikt patversmē tikai līdz 1904. gada Lieldienām, kad būs sasniedzis noteikto vecumu (5 gadi).

Ko darīt?

Frīda Kellers atrodas visai satrauktā, tīri vai patoloģiskā gara stāvoklī, ko pie tiesas uzsver arī viņas aizstāvis Dr. Jangens. Viņai gribās saglabāt noslēpumu, atrast iespēju uzturēt bērnu, un tomēr — viņa pat nemēģina ko darīt, lai to panāktu. Tā nemeklē lētāku patversmi, nelūdz, lai paaugstinātu algu, un pat neatprasa brālim savu naudu vai procentus. Viņa negriežas arī pēc padoma pie savas izprecētās māsas. Pavadējs to pametis

ar bērnu, bet viņa pat nemēģina par to sūdzēties, jo kaunas. Starp citu, tas viņai tik un tā nebūtu iespējams, jo likums nepieļauj ārļaulības bērna atzīšanu! prasības iesniegšanu pret precētu pavedēju(s)

Sākot ar 1904. gada Lieldienu pirmdienu, t. i. ar to brīdi, kad bērnam jāatstāj patversme, viņu neatlaidīgi vajā viena vienīga doma, kas pamazam ieperinājusies viņas baiļu un kauna sagrozītā galvā un tai liekas vienīgais iespējamais glābiņš; tā ir doma par bērna nogandēšanu. Viņa ilgi cīnās ar šo uzbāzīgo iedomu, bet beidzot vairs nespēj atturēties un nolemj to izvest dzīvē.

Frīda, kas ļoti mīl izprecētās māsas bērnus, acimredzot neierauga savējo. To apliecina arī patversmes māsas. Tā visai reti apmeklē bērnu. Viņa gan nomaksā par bērna audzināšanu no savas nabadzīgās peļņas, bet par tālāko itkā neliekas ne zinīs. Kad viņa ierodas patversmē, bērns skrien tai priecīgi pretim; bet viņa izturas pret to ļoti vēsi, nekad nenes tam saldumus vai citus naškus, to neskūpstā un pat nesasveicinās ar viņu. Reiz viņu ielūdz uz Ziemassvētku eglīti; viņa neatnāk. Citādi tik lēnprātīgā un labsirdīgā sieviete, kas nekad nav spējusi nodarīt nevienam ļaunu un žēlojusi pat kukainīšus, uz bērnu nepamet ne acis.

Devītā aprīlī tā noraksta patversmes priekšniecīei vēstuli, ka visā drīzumā ieradīsies pēc bērna.

Iepriekšējā dienā tā ilgi klaiņo pa t. s. Rožu kalnu. Mājās pārnākusi, viņa raudādama staigā pa istabu un meklē valgu. Viņā norisinas drausmīga iekšēja cīņa, un nav neviena, kam tā varētu izkratīt savu sirdi. Gala iznākums ir negantais lēmums nogandēt bērnu. Vēlāk viņa tiesā atzīstas: „Es citādi nevarēju atkratīties no savas iedomas.“ Nopirkusi bērnam jaunu kleitiņu, viņa dodas uz patversmi un paskaidro, ka bērns tikšot nodots viņas tantei, kas iebraukusi no Minchenes un patlaban gaidot Cīrihē. Tad viņa paņem bērnu aiz rokas un aiziet, pat neļaudama tam atsveicināties.

Viņa dodas uz Hagenbachas mežu. Nonākusi vienuļākā vietā, viņa apsēžas uz soliņa, kamēr bērns rotaļājas nobirušās koku lapās. Te, pēc viņas pašas izteiciena, tā ilgi pārdomā. Viņai liekas, ka pietrūks dūšas, lai izvestu drausmīgo nodomu. Viņa ilgi cīnās, kamēr kāda

noslēpumaina vara (tie ir viņas pašas vārdi) to piespiež uz liktenīgo soli.

Pusstundu pirms nozieguma pastrādāšanas viņa ar rokām izrok bērnam kapiņu, un tad to nožņaudz ar līdzpaņemto valga galu. Cilpa savilkta tik cieši, ka vēlāk pat grūti nākas to noņemt.

Pabeigusi šausmīgo darbu, viņa aprok bērnu likīti un slapstīdamies aiziet, pie kam tikko spēj savaldīt asaras.

1. jūnijā viņa paziņo patversmei, ka bērns laimīgi nonācis Minchenē. 7. jūnijā itāļu kļaidoņi uziet likīti, ko lietus gāzes izskalojušas no kapa. 11. jūnijā Frīda nosūta patversmei naudu, ko palikusi parādā par bērna audzināšanu. 14. jūnijā viņu apcietina.

Pie tiesas Frīda Kellers gan raudot, gan mierīgā balsī paskaidro, ka viņas noziegumam par pamatu bijis tas apstāklis, ka viņa, pirmkārt, neesot spējusi ilgāki uzturēt bērnu un, otrkārt, baidījies, ka nenāk gaismā viņas noslēpums. Ar noziegumu tā domā paslēpt savu kaunu par piespiesto grūtniecību un ārļaulības dzemdībām.

Visi liecinieki liecina par labu Frīdai Kellers. Tā bijusi lēnprātīga, labsirdīga, saprātīga, čakla, taupīga un kārtīgi uzvedusies; kā jau aizrādījām, ļoti milējusi savus māsas bērnus.

Viņa nemaz necenšas noliegt, ka slepkavību izdarījusi ar iepriekšēju nodomu un, vispār, nemēģina panākt vainu mīkstinošus apstākļus.

Sen-Gallēnas likumi (133. pants) tādus gadījumus soda ar nāvi. Tiesa to arī piespriež. Spriedumu pasludīnot, Frīda Kellers iekļiedzas un pakrīt bez samaņas.

Sen-Gallēnas kantona galvenā padome izlieto apželošanas tiesības un vienbalsīgi apmaina nāves sodu ar mūža spaidu darbiem.

Tādi ir kailie fakti, ko uzrāda tiesas un valsts padomes sēžu protokoli, Sen-Gallēnas avīze un A. de Morzjē raksts laikrakstā „*Signal de Genève*“.

Mums jāpievienojas de Morzjē izsauceņam, — vai likumi, kas tādos gadījumos soda ar nāvi, tai pašā laikā palaizdami sveikā patieso vainīgo, nav radīti tieši tai nolūkā, lai satriektu ticību uz kristīgās demokrātijas tiesu

taisnīgumu?! Tas ir mežonīgs spriedums, kas padara kaunu divdesmitam gadu simtenim.

No savas puses varam vēl piebilst sekošo: *Fiat justitia, pereat mundus*. Tiesa un zvērīnātie apzinīgi pielie-tojuši likuma pantus. Tad nāk punkts; un tas saucas par taisnīgo tiesu.

Nevar būt šaubu, ka Frīda Kellers nozieguma brīdī bijusi nenormālā gara stāvoklī; droši vien tā atradās pašiedvesmes varā, kas iedarbojas līdzīgi slimīgai mānijai. Tādi gadījieni nāk priekšā visai bieži. To pierāda arī viņas nesakarīgā rīcība. Ja tiesnešu un zvērīnāto pauros būtu mazliet vairāk psiholoģisko zināšanu un mazāk likumu pantu, tiem vismaz būtu ienācis prātā nodot apvainoto psīchiatriskai ekspertīzei. Bet arī pilnīgi neatkarīgi no tā jāvaicā, vai sievietei maz var prasīt, lai tā izjustu mātes jūtas pret augli, ko tā ieņēmusi, pateicoties seksuālai varmācībai. Šai nodaļā jau aizrādīju, ka maks-līgs aborts pieļaujams vismaz tāis grūtniecības gadījumos, kad auglis ieņemts izvarošanas ceļā; ceru, ka Frīdas Kel-lers piemērs pilnīgi attaisno manas prasības. Pats par sevi saprotams, ka ar to nebūt nedomāju atrast attaisno-jošus iemeslus 5 gadus veca bērna slepkavībai. Bet tā-dos gadījumos mātes jūtu trūkumam ne vien dabīgs, bet arī likumīgi attaisnojošs pamats.

Frīdas Kellers traģiskais dzīves stāsts spilgti raksturo mūs-laiku seksuālo tikumu rupjību un liekulību. Tādus gadījumus tikai nejutīgi juristi un birokrāti var uzņemt ar mierīgu sirdi.

Mūža spaidu darbi tik drausmīga likteņa piemeklē-tam upurim patiesībā nav nekāda žēlastība, bet gan rūgts izsmiekls. Sen-Gallēnas likumdevējiem atliek tikai viens līdzeklis, lai izlabotu pīlaisto kļūdu: nekavējoši pārstrādāt likumus un atsvabināt nelaimīgo upuri.

Parasti pie bērnu slepkavības īstais vainīgais nav vis māte, kas to pašrocīgi nogandē, bet gan negēlīgais tēvs, kas pametis grūtnieci vienu un atteicies no bērna. Šai gadījumā nepiedodamai tēva rīcībai vēl pievienoju-šās bērnībā pārgulētā smadzeņu iekaisuma sekas, kā arī trūkums, kauna un baiļu sajūta un slimīgas iedomas ie-darbība, kas drīzāk nostāda Frīdu Kellers par upuri, nekā noziedznieci. Visi apstākļi liecina, ka bērns viņai

bijis ne tikai par nastu, bet iedvesis īstu riebumu. Bet kā gan lai izskaidro to, ka labsirdīga, godīga un čakla sieviete, kas citādi ļoti mīl bērnus, nonākusi līdz pašas bērna ienīšanai? Ja tiesneši būtu sev uzstādījuši šo jau tājumu, tad viņiem droši vien pietrūktu drosmes ne tikai piespriest nāves sodu, bet pat atzīt Frīdu Kellers par vainīgu bērna slepkavībā. Viņu sirdsapziņā tad īsti vainojamie būtu: glēvulīgā vīriešu brutalitāte, liekulīgie seksuālie tikumi un netaisnīgie likumi.

Ļoti raksturīgs ir fakts, ka pavadēja protests pret laikrakstos ievietotiem lietas apstākļu atreferējumiem pamudināja Sen-Gallēnas tiesu pēc sprieduma (kas palika spēkā) uzsākt papildu izmeklēšanu, bez tiesas procesa revīzijas. Šim kungam tika parādīta ļoti liela uzmanība, un mēs varam tikai piekrist Akranas sieviešu savienības protestam pret nelāgiem likumiem, kas noved pie tādiem noziegumiem un tiesas spriedumiem. Kad katra grūtniecība un dzemdības tiks sabiedrībā uzskatītas ar pienākošo cienību, kad katra māte varēs atrast likuma aizsardzību un palīdzību sev un saviem bērniem, tikai tad varēs priest bārgākus sodus par bērna slepkavību.

Piezīme 1908. g. oktobrī. — Esmu saņēmis sekošas ziņas par Frīdu Kellers, kas vēl arvien atrodas ieslodzījumā.:

Pirmos sešus mēnešus tā pavadījusi atsevišķā kamerā. Vēlāk tā nodarbināta cietuma veļas mazgātavā un uzrāda teicamu uzvešanos. Sen-Gallēnas labākās aprindās novērojama pieaugoša līdzjutība Frīdas Kellers liktenim. Tā kā savā laikā jau ticis priekšlaicīgi izlaists no cietuma kāds uz nāvi notiesāts vīrietis (Šels), kam tiesa pārvērtusi sodu mūža spaidu darbos, tad nav izslēgts, ka soda atlaišanu piemēros arī nelaimīgai F. K.

Piezīme 1919. g. maijā. — Frīda Kellers vēl vienmēr atrodas ieslodzījumā, bet pēc saņemtām ziņām tiks atsvabināta 1919. gada novembrī, pēc cietumā pavadītiem 15 gadiem!!!

II. Līdzīgs gādījieni 1908. gadā.

„Šais dienās vakar Freibergas zvērināto tiesa iztiesāja 19. gadus vecās Silezijas laukstrādnieces Koņečko

lietu, kas tika apvainota bērna slepkavībā. Viņai bija jāatbild par to, ka ar iepriekšēju nodomu Ločkovičā nogalinājusi savu ārļaulībā dzimušo bērnu, aizspiežot tam muti un degunu ar salocītu mutautu un tādā kārtā nosmacējot. Tiesa atzina, ka apsūdzētā nozieguma brīdī bijusi pie pilna saprāta. Prāvas gaitā noskaidrojās, ka Konečko, kas palikusi bārene jau agrā bērnībā, pārnākusi no savas dzimtās Silēzijas sādžas uz Nīderaussīcu, kur pieņēmusi diezgan labi atalgotu vietu, Bet tad viņu mežonīgā kārtā izvarojis kāds strādnieks, kas aplaidis arī ar venerisku kaiti. Slimības dēļ tā atlaista no vietas un palikusi bez līdzekļiem. Tiesa atzina vainu mīkstinošus apstākļus un piesprieda divus gadus cietuma.“

Kāda liela žēlastība! „Vainu mīkstinošie apstākļi“ še skan kā izsmiekls.

III. Izvilkums no Lucernas kantona jaunā krimināllikuma (1906. g. 5. jūlijā)

(Piemērs mūsu likumdevēju atpakaļrāpulībai):

§ 115

(1. Dieva zaimošana). Kas ar nodomu publiski zaimo Dievu, sodams ar cietumu uz laiku ne ilgāki par divi gadiem.

§ 116

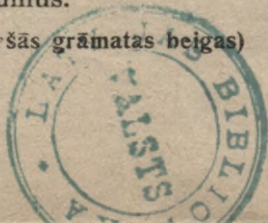
(2. Dievišķo sakramentu zaimošana). Kas aiznaida vai nicināšanas pret ticīgiem iestādījumiem noziedzas ar darbiem pret dievišķiem zakramentiem vai traukiem, kuros tie tiek uzglabāti, sodāms par Dievišķo sakramentu zaimošanu ar cietumu uz laiku ne ilgāku par sešiem gadiem.

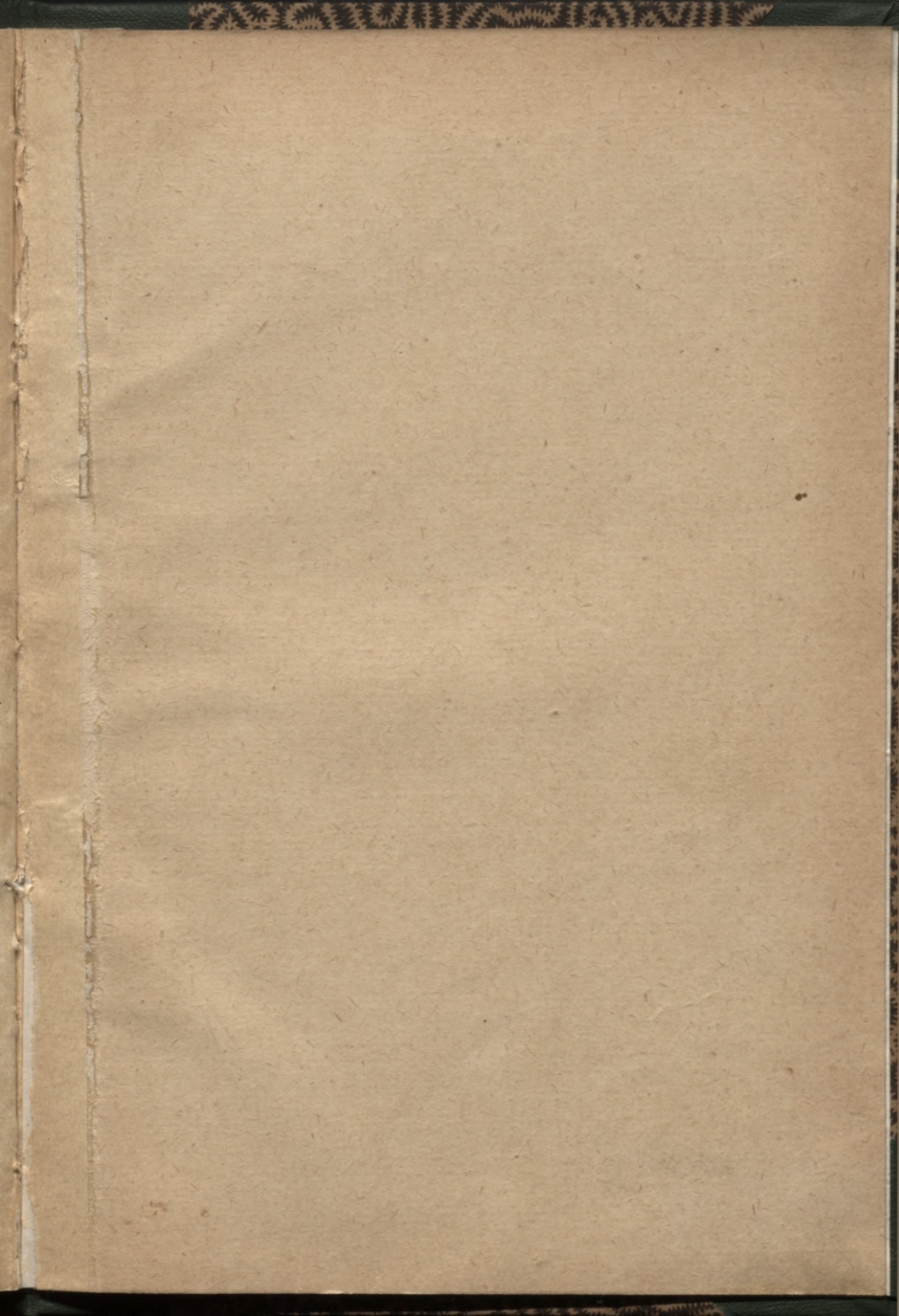
§ 119

(3. Izvirtība). Nedabīga dzimuma dziņas apmierināšana pie cilvēkiem vai kustoņiem, ja noziegums nav saistīts ar vainu pavairojošiem apstākļiem, sodama ar cietumu uz laiku ne ilgāku par pieciem gadiem.

Būtu pilnīgi lieki komentēt modernās kultūras valsts teokratiskos sodu likumus.

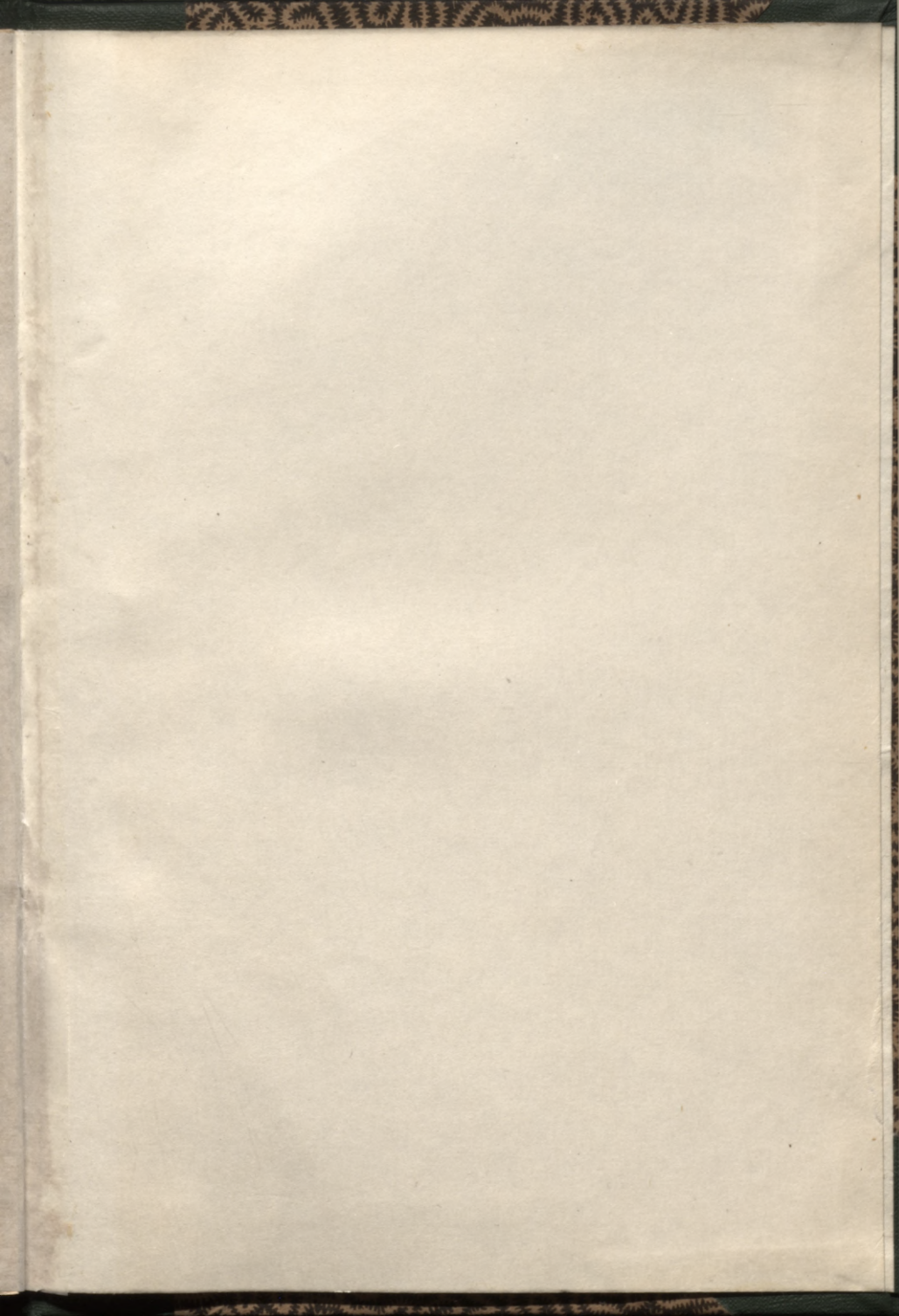
(Tr. šās grāmatas beigās)

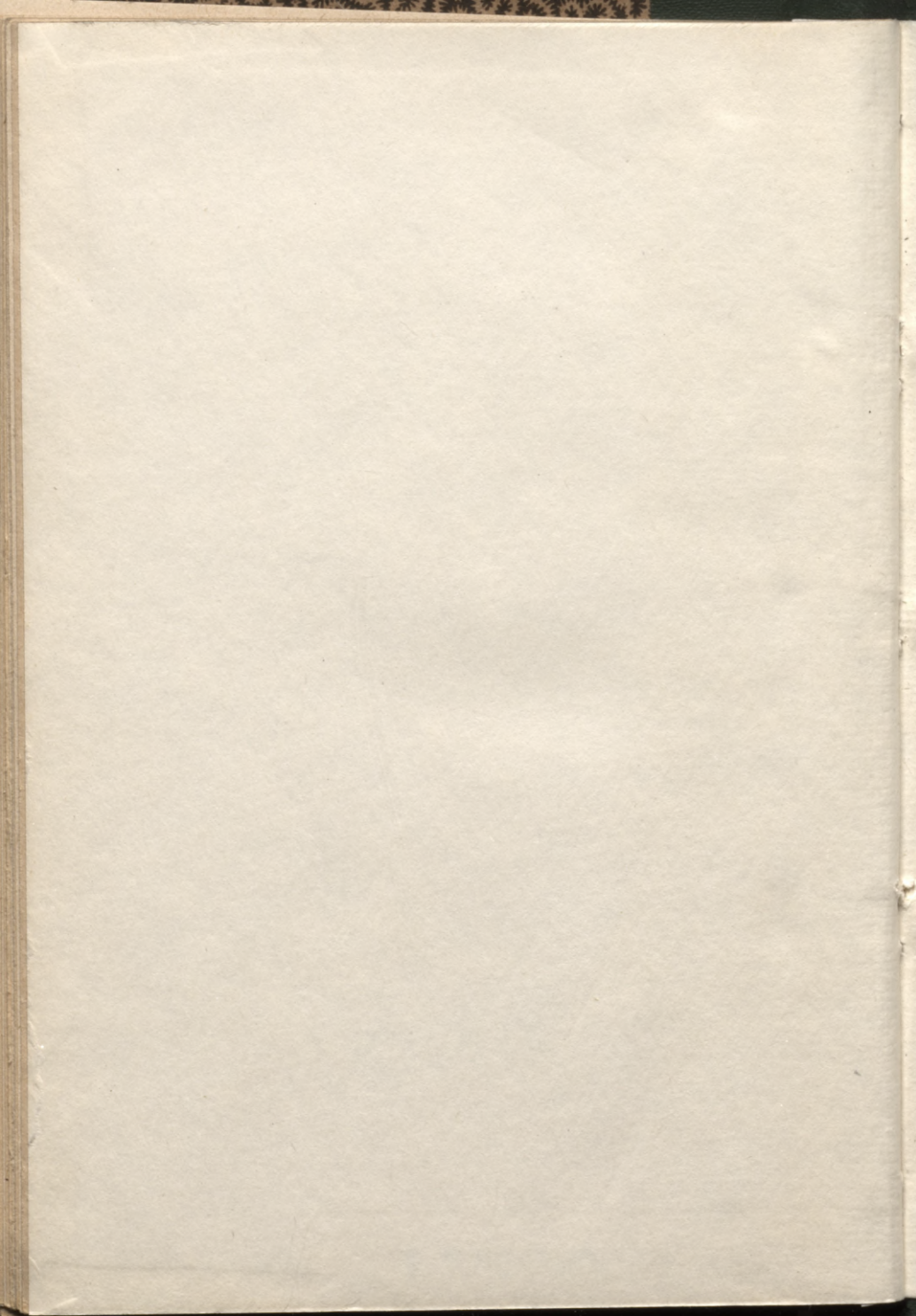

Leyard

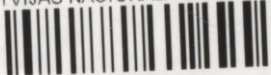
7. NOV. 1931

10000 8X170. 4.9

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309046532